

Natura 2000-gebied Maasduinen

De Staatssecretaris van Economische Zaken

Gelet op artikel 3, eerste lid, en artikel 4, vierde lid, van Richtlijn 92/43/EEG van de Raad van 21 mei 1992 inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna (PbEG L 206);

Gelet op het Uitvoeringsbesluit van de Commissie 2013/26/EU van 16 november 2012 op grond van Richtlijn 92/43/EEG van de Raad, tot vaststelling van een zesde bijgewerkte lijst van gebieden van communautair belang voor de Atlantische biogeografische regio (PbEU 2013, L 24/379);

Gelet op artikel 4, eerste en tweede lid, van Richtlijn 2009/147/EG van het Europees Parlement en de Raad van de Europese Unie van 30 november 2009 inzake het behoud van de vogelstand (PbEU 2010, L 20);

Gelet op de artikelen 10a en 15 van de Natuurbeschermingswet 1998;

BESLUIT:

Artikel 1

- Als speciale beschermingszone in de zin van artikel 4, vierde lid, van Richtlijn 92/43/EEG van de Raad van 21 mei 1992 inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna (PbEG L 206) wordt aangewezen: het op de bij dit besluit behorende kaart aangegeven gebied, bekend onder de naam: **Maasduinen**.
- De in het eerste lid bedoelde speciale beschermingszone is aangewezen voor de volgende natuurlijke habitattypen opgenomen in bijlage I van Richtlijn 92/43/EEG; prioritaire habitattypen zijn met een sterretje (*) aangeduid:
 - H2310 Psammofiele heide met *Calluna* en *Genista*
 - H2330 Open grasland met *Corynephorus*- en *Agrostis*-soorten op landduinen
 - H3130 Oligotrofe tot mesotrofe stilstaande wateren met vegetatie behorend tot het *Littorelletalia uniflorae* en/of *Isoëto-Nanojuncetea*
 - H3160 Dystrofe natuurlijke poelen en meren
 - H4010 Noord-Atlantische vochtige heide met *Erica tetralix*
 - H4030 Droge Europese heide
 - H6120 *Kalkminnend grasland op dorre zandbodem
 - H7110 *Actief hoogveen
 - H7150 Slenken in veengronden met vegetatie behorend tot het *Rhynchosporion*
 - H91D0 *Veenbossen
 - H91E0 *Bossen op alluviale grond met *Alnus glutinosa* en *Fraxinus excelsior* (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*)
- De in het eerste lid bedoelde speciale beschermingszone is aangewezen voor de volgende soorten opgenomen in bijlage II van Richtlijn 92/43/EEG; prioritaire soorten zijn met een sterretje (*) aangeduid:
 - H1337 Bever (*Castor fiber*)
 - H1831 Drijvende waterweegbree (*Luronium natans*)

Artikel 2

Het besluit tot aanwijzing van de gebieden Maasduinen en Hamert als speciale beschermingszones in de zin van artikel 4, eerste en tweede lid, van Richtlijn 79/409/EEG van de Raad van 2 april 1979 inzake het behoud van de vogelstand (PbEG L 103) van respectievelijk 24 maart 2000 (N/2000/341; Stcrt. 2000, nr. 65) en 20 mei 1994 (NBLF 944095; Srcrt. 1994, nr. 103) wordt als volgt gewijzigd:

- de begrenzing van de aangewezen gebieden wordt op de in paragraaf 3.3 van de Nota van toelichting, zoals bedoeld in artikel 3, eerste lid, van dit besluit beschreven wijze gewijzigd;

- b. de Nota van toelichting behorende bij het Vogelrichtlijnbesluit Maasduinen wordt met uitzondering van de paragrafen 3.2, 4.1, 4.2 en 4.3 ingetrokken en vervangen door de Nota van toelichting, zoals bedoeld in artikel 3, eerste lid, van dit besluit;
- c. de Nota van toelichting behorende bij het Vogelrichtlijnbesluit Hamert wordt ingetrokken en vervangen door de Nota van toelichting, zoals bedoeld in artikel 3, eerste lid, van dit besluit;
- d. de in de aanhef bedoelde speciale beschermingszones gelden als te zijn aangewezen voor de volgende vogelsoorten, welke worden beschermd op grond van artikel 4, eerste lid, van Richtlijn 2009/147/EG:
 - A224 Nachtzwaluw (*Caprimulgus europaeus*)
 - A236 Zwarte specht (*Dryocopus martius*)
 - A246 Boomleeuwerik (*Lullula arborea*)
 - A338 Grauwe klauwier (*Lanius collurio*)
- e. de in de aanhef bedoelde speciale beschermingszones gelden als te zijn aangewezen voor de volgende trekkende vogelsoorten, welke worden beschermd op grond van artikel 4, tweede lid, van Richtlijn 2009/147/EG:
 - A004 Dodaars (*Tachybaptus ruficollis*)
 - A008 Geoorde fuut (*Podiceps nigricollis*)
 - A249 Oeverzwaluw (*Riparia riparia*)
 - A276 Roodborsttapuit (*Saxicola torquata*)
- f. de kaarten voor zover van toepassing op de in de aanhef genoemde besluiten worden ingetrokken.

Artikel 3

1. Dit besluit gaat vergezeld van een Nota van toelichting inclusief bijlagen en een kaart die integraal deel uitmaken van dit besluit.
2. De in de artikelen 1 en 2 genoemde speciale beschermingszones vormen samen het Natura 2000-gebied **Maasduinen**, waarvan de instandhoudingsdoelstelling in de zin van artikel 10a, tweede lid, van de Natuurbeschermingswet 1998 is opgenomen in de Nota van toelichting.

Artikel 4

1. De bekendmaking van dit besluit geschiedt in de Staatscourant.
2. Dit besluit treedt in werking op de dag na bekendmaking in de Staatscourant.

De Staatssecretaris van Economische Zaken,
w.g. Sharon A.M. Dijkema
d.d. 23 mei 2013

Dit aanwijzingsbesluit en de daarbij behorende Nota van toelichting worden gedurende zes weken ter inzage gelegd. De exacte periode en locatie worden vermeld in de bekendmaking die wordt gepubliceerd in de Staatscourant en in de advertentie die wordt gepubliceerd in gedrukte media en op internet.

Het aanwijzingsbesluit kan digitaal worden ingezien via de website www.rijksoverheid.nl/natura2000.

Belanghebbenden die hun zienswijze als bedoeld in artikel 3:15 van de Algemene wet bestuursrecht naar voren hebben gebracht of die het redelijkerwijs niet verweten kan worden geen zienswijze naar voren te hebben gebracht, kunnen gedurende zes weken ná de bekendmaking beroep instellen bij de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State, Postbus 20019, 2500 EA te Den Haag.

**Nota van toelichting van het Natura 2000-gebied Maasduinen waarin opgenomen:
Nota van toelichting bij de aanwijzing van Maasduinen als speciale beschermingszone in het kader van de Richtlijn 92/43/EEG van de Raad van 21 mei 1992 inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna en hierna te noemen de Habitatrichtlijn, alsmede
Nota van toelichting bij de wijziging van besluiten NBLF 944095 en N/2000/341 tot aanwijzing van Hamert en Maasduinen als speciale beschermingszones in het kader van de Richtlijn 2009/147/EG van het Europese Parlement en de Raad van de Europese Unie van 30 november 2009¹ inzake het behoud van de vogelstand en hierna te noemen de Vogelrichtlijn**

1 INLEIDING

Met dit besluit wordt het gebied Maasduinen aangewezen als speciale beschermingszone onder de Habitatrichtlijn. Tevens wordt met dit besluit de besluiten tot de aanwijzing van Hamert en Maasduinen als speciale beschermingszones onder de Vogelrichtlijn, inclusief de daarbij behorende Nota van toelichting, gewijzigd. Het gebied wordt ook aangewezen als het Natura 2000-gebied Maasduinen, waarbij instandhoudingsdoelstellingen worden toegevoegd.

In artikel 1 van het besluit staat de naam van het gebied en worden de habitattypen en habitatsoorten opgesomd, waarvoor het gebied is aangewezen.

Artikel 2 van het besluit regelt de belangrijkste wijzigingen ten opzichte van de eerder genomen besluiten tot aanwijzing van de gebieden onder de Vogelrichtlijn. Zo wordt de Nota van toelichting, behorende bij het bestaande Vogelrichtlijnbesluit Hamert, geheel ingetrokken. De Nota van toelichting, behorende bij het bestaande Vogelrichtlijnbesluit Maasduinen, wordt nagenoeg geheel ingetrokken en zover noodzakelijk vervangen door deze Nota van toelichting. Alleen de toelichting op de criteria die voor de aanwijzing van het gebied Maasduinen zijn gebruikt, wordt niet ingetrokken en is in een appendix aan deze Nota gehecht. Daarnaast worden de vogelsoorten opgesomd waarvoor de gebieden van belang zijn en waarvoor zij worden geacht te zijn aangewezen.

In artikel 3 van het besluit wordt de term Natura 2000-gebied geïntroduceerd en wordt bepaald dat er voor het gebied een instandhoudingsdoelstelling verwezenlijkt dient te worden. Deze doelstelling heeft zowel betrekking op de in artikel 1 opgesomde habitattypen en habitatsoorten als op de in artikel 2 opgesomde vogelsoorten. De vogels waarvoor instandhoudingsdoelstellingen zijn vastgesteld, zijn geselecteerd aan de hand van de criteria die destijds zijn gebruikt bij de aanwijzing van de Vogelrichtlijngebieden in 2000. In dit deel van het besluit is het Natura 2000-gebied Maasduinen gevormd uit het Habitatrichtlijngebied en de Vogelrichtlijngebieden, waarbij instandhoudingsdoelstellingen zijn toegevoegd. De instandhoudingsdoelstellingen staan in de Nota van toelichting.

Artikel 4 regelt de bekendmaking en de inwerkingtreding van dit besluit.

In hoofdstuk 2 van deze Nota van toelichting worden de aanwijzingen op grond van de Habitat- en Vogelrichtlijn kort toegelicht. Vervolgens wordt in hoofdstuk 3 een gebiedsbeschrijving gegeven en wordt ingegaan op eventuele grenswijzigingen die zijn doorgevoerd nadat het gebied bij de Europese Commissie is aangemeld of die zijn doorgevoerd nadat het gebied als Vogelrichtlijngebied is aangewezen. Tevens wordt in hoofdstuk 3 de bij dit besluit behorende kaart toegelicht.

In hoofdstuk 4 wordt een opsomming gegeven van habitattypen en soorten waaraan het gebied zijn betekenis ontleent. Eventueel doorgevoerde wijzigingen worden in bijlage B van een toelichting voorzien.

¹ Dit betreft een geconsolideerde versie van Richtlijn 79/409/EEG van de Raad van 2 april 1979, inclusief wijzigingen die sindsdien op de Richtlijn van toepassing zijn. Met uitzondering van de bijlagen en verwijzingen is de tekst van de Richtlijn inhoudelijk niet gewijzigd.

Een belangrijk onderdeel van de Nota van toelichting is de opsomming van de instandhoudingsdoelstellingen in hoofdstuk 5. Allereerst worden de algemene doelstellingen geformuleerd en vervolgens staan de instandhoudingsdoelstellingen van de in het gebied aanwezige habitattypen en soorten vermeld. Er wordt aangegeven in welke richting de instandhoudingsdoelstelling zich zal moeten ontwikkelen. Daarvoor worden de termen "behoud", "uitbreiding" en "verbetering" gebruikt. Voor een habitatype wordt de verdeling gemaakt in oppervlakte en kwaliteit, zodat de aanduiding van de instandhoudingsdoelstelling van een habitatype altijd in de vorm van "behoud" of "uitbreiding" van de oppervlakte en van "behoud" of "verbetering" van de kwaliteit wordt gegeven. Voor soorten is het leefgebied medebepalend en geldt een verdeling in omvang en kwaliteit van het leefgebied. De aanduiding van de instandhoudingsdoelstelling van een soort is altijd in de vorm van "behoud" of "uitbreiding" van de omvang van het leefgebied en van "behoud" of "verbetering" van de kwaliteit van het leefgebied ten behoeve van "behoud" of "uitbreiding" van de populatie.

Daarnaast zijn aan de Nota van toelichting drie bijlagen toegevoegd. Ook de bijlagen maken integraal onderdeel uit van het besluit. Bijlage A (voor zover van toepassing) laat zien welke terreindelen zijn vervallen of zijn toegevoegd als onderdeel van de speciale beschermingszone in de zin van de Vogelrichtlijn. Bijlage B is toegevoegd naar aanleiding van zienswijzen en omvat een nadere onderbouwing van de wijzigingen in Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen, van de selectie als Habitatrichtlijngebied en toewijzing van en wijzigingen in instandhoudingsdoelstellingen. In bijlage C wordt naar aanleiding van de ontvangen zienswijzen een nadere onderbouwing van het besluit gegeven. De gebiedsspecifieke behandeling van zienswijzen in deze bijlage beperkt zich tot de punten die direct van invloed zijn op dit aanwijzingsbesluit.

2 AANWIJZINGEN HABITAT- EN VOGELRICHTLIJN

Door middel van dit besluit wordt het gebied Maasduinen aangewezen als speciale beschermingszone onder de Habitatrichtlijn (verder aangeduid als "Habitatrichtlijngebied"). Het gebied is in mei 2003 aangemeld volgens de procedure zoals opgenomen in artikel 4 van deze Richtlijn, waarna het gebied in december 2004 door de Europese Commissie onder de naam "Maasduinen" en onder nummer NL1000028 is geplaatst op de lijst van gebieden van communautair belang voor de Atlantische biogeografische regio². Het gebied is onder meer aangewezen voor vier prioritaire habitattypen in de zin van artikel 1 van de Habitatrichtlijn. Het gebied is op 24 maart 2000 (besluit N/2000/341) onder de naam "Maasduinen" ook aangewezen als speciale beschermingszone onder de Vogelrichtlijn (verder aangeduid als "Vogelrichtlijngebied"). Bij de Europese Commissie is dit gebied bekend onder nummer NL9910001. Het deelgebied De Hamert was al eerder op 20 mei 1994 (besluit NBLF 944095) onder de naam "Hamert" aangewezen als Vogelrichtlijngebied. Blijkens de nota van toelichting behorende bij besluit N/2000/341 is dit deelgebied beschouwd als een "onlosmakelijk onderdeel" van de Maasduinen (op de kaart bij dit besluit is Hamert apart aangeduid). De bestaande Vogelrichtlijnbesluiten NL9910001 en NBLF 944095 zijn door middel van dit besluit gewijzigd. Uit het Vogelrichtlijnbesluit Maasduinen overgenomen tekstdelen zijn in paragraaf 3.2 van deze Nota van toelichting cursief gezet³.

Met betrekking tot de Vogelrichtlijngebieden kan er in dit besluit naast mogelijke grenswijzigingen ook een mutatie plaatsvinden bij de vogelsoorten, waarvoor de gebieden destijds zijn aangewezen. Deze mutatie is noodzakelijk omdat nu op grond van de wet instandhoudingsdoelstellingen voor de leefgebieden van de te beschermen vogels opgenomen dienen te worden. Dit vergt soms een beperkte aanpassing en soms een volledig nieuwe opsomming van de lijst van de te beschermen vogelsoorten. Om die reden worden alle vogelsoorten nogmaals opgesomd waarvoor het gebied wordt geacht te zijn aangewezen.

Met betrekking tot het Vogelrichtlijngebied kan er in dit besluit naast mogelijke grenswijzigingen ook een wijziging plaatsvinden bij de vogelsoorten, waarvoor dit gebied destijds is aangewezen. Deze eventuele wijzigingen worden toegelicht in bijlage B. In dit besluit worden alle vogelsoorten opgesomd waarvoor het gebied wordt geacht te zijn aangewezen.

Het Natura 2000-gebied Maasduinen (landelijk gebiedsnummer 145) omvat derhalve de Vogelrichtlijngebieden Maasduinen en Hamert en het Habitatrichtlijngebied Maasduinen. Natura 2000 is het samenhangende Europees ecologisch netwerk bestaande uit de gebieden aangewezen onder de Habitatrichtlijn en onder de Vogelrichtlijn. Dit netwerk moet de betrokken natuurlijke habitattypen, habitats van soorten en de leefgebieden van vogels in een gunstige staat van instandhouding behouden of, in voorkomend geval, herstellen. De instandhoudingsdoelstellingen (hoofdstuk 5) en eventuele wijziging van de begrenzing zijn in algemene zin nader toegelicht in het Natura 2000 doelendocument (2006)⁴. Dit document geeft het beleidskader van de geformuleerde instandhoudingsdoelstellingen weer en van de daarbij gehanteerde systematiek. Beschrijvingen van habitattypen en (vogel)soorten waarvoor doelen zijn vastgesteld, zijn opgenomen in het Natura 2000 profielendocument (2008)⁵.

Het Natura 2000-gebied Maasduinen ligt in de provincie Limburg en behoort tot het grondgebied van de gemeenten Bergen, Gennep en Venlo.

² Beschikking van de Commissie van de Europese Gemeenschappen van 7 december 2004 tot vaststelling, op grond van Richtlijn 92/43/EEG van de Raad, van de lijst van gebieden van communautair belang voor de Atlantische biogeografische regio (2004/813/EG). PB EU 2004, L 387/1. Laatstelijk vervangen door Uitvoeringsbesluit van de Commissie 2013/26/EU van 16 november 2012 tot vaststelling van een zesde bijgewerkte lijst van gebieden van communautair belang voor de Atlantische biogeografische regio (PbEU 2013, L 24/ 379).

³ De afkorting sbz ("speciale beschermingszone") en de aanduiding "beschermingszone" zijn hierin vervangen door de term "Vogelrichtlijngebied".

⁴ Ministerie van LNV (2006): Natura 2000 doelendocument. Duidelijkheid bieden, richting geven en ruimte laten. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.

⁵ Ministerie van LNV (2008): Natura 2000 profielendocument. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.

2.1 Beschermde natuurmonumenten

Ingevolge artikel 15a, tweede en derde lid, van de Natuurbeschermingswet 1998 vervalt van rechtswege de status van de hieronder opgesomde natuurmonumenten⁶, voor zover gelegen in het Natura 2000-gebied. Het gedeelte buiten het Natura 2000-gebied Maasduinen behoudt de status als beschermd natuurmonument. Het beschermd natuurmonument Heideterreinen Bergen is aangewezen op 16 april 1992 (NBLF 92-4108; Stcrt. 1992). Het Degensven, geïsoleerd gelegen ten noordwesten van Nieuw-Bergen en deel van dit natuurmonument, blijft als afzonderlijk beschermd natuurmonument voortbestaan. Het beschermd natuurmonument Groeve Driessen is aangewezen op 6 april 1992 (NBLF 92-3667; Stcrt. 1992, nr. 76).

Op grond van de wet heeft de instandhoudingsdoelstelling voor de gedeelten van het Natura 2000-gebied waarop de aanwijzingen als natuurmonument van toepassing waren, mede betrekking op de doelstellingen ten aanzien van het behoud, herstel en de ontwikkeling van het natuurschoon of de natuurwetenschappelijke betekenis van het gebied zoals deze waren vastgelegd in de vervallen besluiten (zie verder hoofdstuk 5). De gebieden, die in het verleden als natuurmonument zijn aangewezen, zijn op de bijgevoegde kaarten ook als zodanig te herkennen.

⁶ De oude wet kende zowel staatsnatuurmonumenten als beschermde natuurmonumenten. Dit verschil is in de huidige wet komen te vervallen.

3 GEBIEDSBESCHRIJVING EN BEGRENZING

3.1 Gebiedsbeschrijving

Het gebied Maasduinen bestaat uit rivierduinen die in de laatste ijstijd zijn gevormd tot het huidige reliëfrijke landschap. Door de werking van de Maas en de Rijn zijn er terrassen ontstaan, die nu nog zichtbaar zijn in het landschap. Extra reliëf is ontstaan door de werking van de wind. In de laag gelegen delen heeft zich veen gevormd, al dan niet bedekt met een dunne laag dekzand. Vennen zijn ontstaan in de laagtes boven ondoorlatende leemlagen. De paraboolduinen, ontstaan uit stuifzand uit de rivierdalen, vormen het karakteristieke landschap van de Hamert en de rest van de Maasduinen. In het begin van deze eeuw zijn er op grote delen van deze 'Looierheide' eenvormige bossen aangelegd die mijnhout moesten leveren. Door de geïsoleerde ligging van de Maasduinen tussen de Maas en de Duitse grens is het gebied niet intensief ontwikkeld. Mede hierdoor is de ecologisch belangrijke overgang van hoog- naar laagterras in het stroomdal in stand gebleven. Her en der bleven grotere en kleine stukken heide en stuifzand gespaard, waarvan de Bergerheide en de Hamert de grootste gebieden zijn. In de open heide liggen veel vennen, waarin deels hoogveenvegetaties aanwezig zijn. De overgangen van vennen naar natte heide zijn geleidelijk. Ten noorden van Nieuw Bergen liggen de hoogveenrestanten de Duivelskuil en het Quin. Langs de Eckelsche Beek liggen hoge steilranden. Ten zuiden van Nieuw-Bergen ligt een restant van een oud kampenlandschap.

In de Hamert ligt tevens een hoogveenrestant, het Pikmeeuwenwater. Het zandgebied grensde aan de oostkant in het verleden aan een uitgestrekt veengebied, delen hiervan worden nu hersteld in het natuurontwikkelingsplan Heerenveen. Aan de westkant van de Hamert is in het Maasdal stroomdalgrasland aanwezig (de Stalberg). Het meest zuidelijke deelgebied herbergt een Maasmeander met berkenbroekbos.

3.2 Landschappelijke context en kenmerken begrenzing

Maasduinen behoort tot het Natura 2000-landschap "Hogere zandgronden".

De ligging van de habitattypen en van de leefgebieden van de soorten (paragraaf 4.4) waarvoor het gebied is aangewezen, vormt het uitgangspunt voor de begrenzing van de Habitatrictlijngebieden. Dit is inclusief terreindelen die van mindere kwaliteit zijn. Daarnaast omvat het begrensde gebied ook natuurwaarden die integraal onderdeel uitmaken van de ecosystemen waartoe de betreffende habitattypen en leefgebieden van soorten behoren, alsmede terreindelen die noodzakelijk worden geacht om de betreffende habitattypen en leefgebieden van soorten in stand te houden en te herstellen⁷.

Bij de keuze en de afbakening van de gebieden is geen rekening gehouden met andere vereisten dan die verband houden met de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna⁸.

De grenzen van Vogelrichtlijngebieden worden bepaald door het gebruik dat de aanwezige bijlage I-soorten, en/of trekkende watervogels, en/of overige trekkende vogels ervan maken, waarbij wordt uitgegaan van landschapsecologische eenheden en de biotoepeisen van de betrokken vogelsoorten.

De Maasduinen zijn aangewezen onder de Vogelrichtlijn vanwege de aanwezigheid van heide, vennen, zandverstuivingen en bossen die als geheel het leefgebied vormen van een aantal in artikel 4 van de Richtlijn bedoelde vogelsoorten. Het is een gebied dat het leefgebied vormt van soorten van Bijlage I (art. 4.1) en tevens fungeert als broedgebied in de trekzone van andere trekvogelsoorten (art. 4.2). De begrenzing van het Vogelrichtlijngebied is zo gekozen dat een in landschappelijk en vogelkundig opzicht samenhangend geheel is ontstaan dat voorziet in de beschermingsbehoefte met betrekking tot het voortbestaan en/ of voortplanten van bedoelde vogelsoorten.⁹

3.3 Begrenzing en oppervlakte

De begrenzing van het Natura 2000-gebied Maasduinen is aangegeven op de bij de aanwijzing behorende kaart (kaartproductie: 04-04-2013). Op hoofdlijnen bestaat het Natura 2000-gebied uit de volgende

⁷ De begrenzungsmethodiek is verder uitgewerkt in het Gebiedendocument (2004).

⁸ Hof van Justitie EG, 7 november 2000, First Corporate Shipping, zaak C-371/98, punten 16 en 25.

⁹ De wijze van begrenzing van Vogelrichtlijngebieden is toegelicht in de Nota van Antwoord Vogelrichtlijn (2000), bijlage 1, Selectiecriteria en methode van begrenzing.

deelgebieden: Zwarte Heide, Zwarte Kamp, Broedersbosch, Berkenkamp, Heukelomsche Heide, Eckeltse Bergen, Gemeenteheide, De Grootte Muijs, Bergerheide, Weltsche Heide, Rode Hoek, Looier Heide, Landgoed de Hamert, Leeremarksche Heide, Lommerheide en Schandelosche Heide.

Het Habitatrictlijngebied valt in zijn geheel samen met het Natura 2000 -gebied. Het Vogelrichtlijngebied valt samen met het Natura 2000-gebied met uitzondering van de deelgebieden Leeremarksche Heide, Lommerheide en Schandelosche Heide.

Het beschermd natuurmonument Groeve Driessen ligt in zijn geheel binnen het Natura 2000-gebied. Het beschermd natuurmonument Heideterreinen Bergen ligt binnen het Natura 2000-gebied met uitzondering van het Degensven.

Het Natura 2000-gebied beslaat een totale oppervlakte van ongeveer 5.280 ha, waarvan ongeveer 4.290 ha als Vogelrichtlijngebied en 5280 ha als Habitatrictlijngebied. Voor de exacte oppervlakten wordt verwezen naar de legenda van de bij dit besluit behorende kaart. Deze cijfers betreffen bruto-oppervlakten omdat bij de berekening geen rekening is gehouden met niet op de kaart, tekstueel uitgesloten delen (paragraaf 3.4).

De begrenzingen van het Habitatrictlijngebied (zoals aangemeld) en van het Vogelrichtlijngebied zijn op de kaart op enkele technische punten verbeterd¹⁰:

- Bestaande bebouwing (inclusief erven en tuinen; reeds tekstueel geëxclaveerd) waar geen Natura 2000-waarden voorkomen, is waar mogelijk op grond van kadastrale of topografische lijnen ook op de kaart buiten de begrenzing gebracht. (°)
- De begrenzing is waar mogelijk gelegd langs topografisch herkenbare lijnen, zoals wegen, wateren, perceelscheidingen en bosranden.
- In geval van onlogische verschillen (< 25 ha) tussen het Vogelrichtlijngebied en het Habitatrictlijngebied zijn de begrenzingen gelijkgetrokken.
- De begrenzing is afgestemd op die van de (voormalige) natuurmonumenten opdat deze geheel binnen het Vogel- en Habitatrictlijngebied vallen (met uitzondering van het geïsoleerd gelegen Degensven ten noordwesten van Nieuw-Bergen).
- De begrenzing langs de rijksgrens is zodanig aangepast dat deze lijnen samenvallen.
- Overlap van 5 meter of minder met kadastrale percelen die grotendeels buiten het gebied zijn gelegen, is gelet op de kadastrale inschrijving¹¹, waar mogelijk beperkt. Dit betekent dat aldaar de kadastrale lijn is aangehouden. Deze werkwijze is alleen gevolgd op plekken waar geen Natura 2000-waarden aanwezig zijn. (°)

Overige wijzigingen van meer dan 1 ha worden in de volgende alinea's toegelicht.

Het Habitatrictlijngebied (zoals aangemeld) is op enkele plaatsen verkleind omdat de gronden geen betekenis hebben voor de instandhouding van het gebied:

- Strook cultuurgrond langs het Lange Ven ten zuidoosten van Heijen (3,6 ha) waar de grens op een steilrand is gelegd.
- Cultuurgronden langs de Siebengewaltseweg (circa 21 ha) waar de grens op de rand van het bos- en heidegebied gelegd (betreffende gronden maken geen deel van de EHS).
- Cultuurgronden en bebouwing bij Wellerlooi (circa 15 ha): de grens is op de bosrand gelegd. (°)
- Cultuurgronden bij Afferden (circa 3,1 ha): de grens is op de bosrand gelegd.
- Twee percelen cultuurgrond (7,2 ha ten oosten van de Hamert en 8,6 ha bij het Vreewater) zijn uit de begrenzing verwijderd. (°)

Het zuidelijke deel van het Habitatrictlijngebied (zoals aangemeld) is op een aantal plaatsen uitgebreid met diverse percelen (circa 23 ha) ten behoeve van logische begrenzing (merendeels langs de bosrand en in eigendom van Limburg Landschap)

¹⁰ Wijzigingen aangeduid met (°) betreffen aanpassingen ten opzichte van het ontwerpbesluit.

¹¹ Conform artikel 15 van de Wet kenbaarheid publiekrechtelijke beperkingen onroerende zaken (Stb. 2004, 31) is dit besluit, wat betreft de kadastrale percelen die geheel of gedeeltelijk binnen het aangewezen gebied zijn gelegen, in de kadastrale registratie als beperking ingeschreven.

Het Vogelrichtlijngebied is op een aantal plaatsen verkleind (zie de detailkaarten in bijlage A) omdat de betreffende gronden geen deel uitmaken van het leefgebied van de vogelsoorten ("heide, vennen, zandverstuivingen en bossen") waarvoor het gebied is aangewezen:

- Ten zuidoosten van Heijen een strook cultuurgrond langs het Lange Ven (3,6 ha) waar de grens op een steilrand is gelegd.
- Cultuurgronden bij Afferden (circa 3,1 ha excl. bebouwing): de grens is op de bosrand gelegd.
- Cultuurgronden en bebouwing bij Wellerlooi (circa 15 ha): de grens is op de bosrand gelegd. (°)
- Een perceel cultuurgrond (7,2 ha) ten oosten van de Hamert: de grens is op de bosrand gelegd. (°)

Het Habitatrichtlijngebied (zoals aangemeld) en het Vogelrichtlijngebied (bijlage A) zijn op een aantal plaatsen uitgebreid (circa 56 ha). Dit betreft merendeels toevoeging van bospercelen (circa 51 ha) van SBB of Limburgs Landschap, waardoor de grens op de bosrand is gelegd. Verder betreft het kleine grenscorrecties ten behoeve van een logischer grensverloop.

3.4 Toelichting bij de kaart en uitgesloten delen

De begrenzing van het Natura 2000-gebied is aangegeven op de bij de aanwijzing behorende kaart. Voor zover van toepassing is daarbij onderscheid gemaakt tussen de begrenzingen van Habitatrichtlijngebied, Vogelrichtlijngebied en (voormalige) natuurmonumenten. Daar waar de kaart en de Nota van toelichting, bijvoorbeeld om kaarttechnische redenen, niet overeenstemmen, is de tekst in deze paragraaf doorslaggevend. In voorkomende gevallen zijn op de kaart ook aangrenzende Natura 2000-gebieden aangegeven. Aan de indicatief aangeduide begrenzing van deze gebieden kunnen geen rechten worden ontleend (voor de begrenzing van deze gebieden wordt verwezen naar de kaarten van de betreffende aangewezen of aangemelde gebieden).

Voor de begrenzing van Natura 2000-gebieden geldt de volgende algemene exclaveringsformule: Bestaande bebouwing, erven, tuinen, verhardingen en hoofdspoorwegen maken geen deel uit van het aangewezen gebied, tenzij daarvan in paragraaf 3.3 wordt afgeweken. Voor de gebruikte begrippen gelden de volgende definities (voor zover van toepassing in het onderhavige gebied):

- Bebouwing betreft één of meer gebouwen of bouwwerken geen gebouwen zijnde. Gebouw: elk bouwwerk, dat een voor mensen toegankelijke, overdekte, geheel of gedeeltelijk met wanden omsloten ruimte vormt. Bouwwerk: elke constructie van enige omvang van hout, steen, metaal of ander materiaal, welke hetzij direct of indirect met de grond verbonden is, of hetzij direct of indirect steun vindt in of op de grond.
- Erven zijn de onmiddellijk aan een woning of ander gebouw gelegen, daarbij behorende en daarmee in gebruik zijnde terreinen.
- Tuinen zijn in de onmiddellijke nabijheid van een woning of ander gebouw gelegen intensief onderhouden terreinen, beplant met siergewassen en gazons of in gebruik als moestuin, die zich duidelijk onderscheiden van de omgeving. Tuinen zijn meestal besloten en omheind middels een afrastering, schutting, muur of haag, of (deels) omgeven door een sloot.
- Verhardingen kunnen bijvoorbeeld zijn: wegen, pleinen, parkeervoorzieningen, erfverhardingen en steenglooiingen. Wegen betreffen alle voor het gemotoriseerd verkeer in gebruik zijnde kunstmatig verharde wegen met inbegrip van de daarin liggende bruggen en duikers en de tot die wegen behorende paden en bermten of zijkanten.
- Hoofdspoorwegen betreffen spoorlijnen die zijn opgenomen in het Besluit aanwijzing hoofdspoorwegen (Stb. 2004, nr. 722). Langs hoofdspoorwegen geldt artikel 20 van de Spoorwegwet.

4 NATURA 2000-WAARDEN

4.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt allereerst een opsomming gegeven van de waarden waaraan het gebied zijn betekenis ontleent als Habitatrichtlijngebied en Vogelrichtlijngebied. Wat betreft de aanwijzing als Habitatrichtlijngebied wordt in paragrafen 4.2.1 en 4.2.2 een lijst gegeven van de habitattypen (met vermelding van de aanwezige subtypen) en soorten waarvoor het gebied is aangewezen¹². Paragraaf 4.2.3 vermeldt de vogelsoorten waarvoor het gebied onder de Vogelrichtlijn is aangewezen. Op alle vermelde Natura 2000-waarden is een instandhoudingsdoelstelling van toepassing (zie hoofdstuk 5).

Vervolgens wordt in paragraaf 4.3 vermeld welke selectiecriteria op het Habitatrichtlijngebied van toepassing zijn en wordt onderbouwd waarom het gebied als Habitatrichtlijngebied is geselecteerd. Van elke Natura 2000-waarde waarvoor het gebied aan de selectiecriteria voldoet, wordt in bijlage B.3 in tekst en/of tabelvorm de betekenis (relatieve bijdrage) van het gebied afgezet tegen de betekenis van de andere Habitatrichtlijngebieden die aan de selectiecriteria voldoen. Ten slotte beschrijft paragraaf 4.4 de verspreiding van habitattypen en soorten binnen het gebied, ter onderbouwing van de gevolgde gebiedsbegrenzing van het Habitatrichtlijngebied.

4.2 Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen

4.2.1 Habitatrichtlijn: habitattypen (bijlage I¹³)

Het gebied is aangewezen voor de volgende natuurlijke habitats opgenomen in bijlage I van de Habitatrichtlijn, waarvoor het gebied een bijdrage levert aan de instandhouding op landelijk niveau. Ten behoeve van de nationale uitwerking van de Habitatrichtlijn is een deel van de habitattypen verdeeld in subtypen, vanwege de zeer ruime variatie in fysieke omstandigheden en soortensamenstelling. De namen van de habitattypen en daarvan afgeleide subtypen zullen verder met hun verkorte namen worden aangeduid. Wijzigingen ten opzichte van de aanmelding als Habitatrichtlijngebied (2003) en/of het ontwerpbesluit (2007) zijn verklaard in bijlage B.1 van deze Nota van toelichting¹⁰.

H2310	Psammofiele heide met <i>Calluna</i> en <i>Genista</i>
<i>Verkorte naam</i> Stuifzandheiden met struikhei
H2330	Open grasland met <i>Corynephorus</i> - en <i>Agrostis</i> -soorten op landduinen
<i>Verkorte naam</i> Zandverstuivingen
H3130	Oligotrofe tot mesotrofe stilstaande wateren met vegetatie behorend tot het <i>Littorelletalia uniflorae</i> en/of <i>Isoëto-Nanojuncetea</i>
<i>Verkorte naam</i> Zwakgebufferde vennen
H3160	Dystrofe natuurlijke poelen en meren
<i>Verkorte naam</i> Zure vennen
H4010	Noord-Atlantische vochtige heide met <i>Erica tetralix</i>
<i>Verkorte naam</i> Vochtige heiden
	betreft het subtype:
H4010A	Vochtige heiden (<i>hogere zandgronden</i>)
H4030	Droge Europese heide (°)
<i>Verkorte naam</i> Droge heiden

¹² Prioritaire habitattypen en habitatoorten zijn in bijlagen I en II van de Habitatrichtlijn en in dit besluit aangeduid met een sterretje *.

¹³ Bijlagen I en II laatstelijk aangepast op 20 november 2006, Richtlijn 2006/105/EG, PbEG L 363, 20.12.2006, p. 368-405 (zie ook rectificatie PbEG L 80, 21.3.2007, p. 15).

- H6120** *Kalkminnend grasland op dorre zandbodem
Verkorte naam Stroomdalgraslanden
- H7110** *Actief hoogveen
Verkorte naam Actieve hoogvenen
betreft het subtype:
H7110B *Actieve hoogvenen (*heideveentjes*)
- H7150** Slenken in veengronden met vegetatie behorend tot het *Rhynchosporion*
Verkorte naam Pioniervegetaties met snavelbiezen
- H91D0** *Veenbossen
Verkorte naam Hoogveenbossen
- H91E0** *Bossen op alluviale grond met *Alnus glutinosa* en *Fraxinus excelsior* (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*)
Verkorte naam Vochtige alluviale bossen
betreft het subtype:
H91EOC *Vochtige alluviale bossen (*beekbegeleidende bossen*)

4.2.2 *Habitatrichtlijn: soorten (bijlage II¹³)*

Het gebied is aangewezen voor de volgende soorten opgenomen in bijlage II van de Habitatrichtlijn, waarvoor het gebied een wezenlijke functie in de levenscyclus vervult. Hiermee wordt een bijdrage geleverd aan de instandhouding op landelijk niveau. Wijzigingen ten opzichte van de aanmelding als Habitatrichtlijngebied (2003) en/of het ontwerpbesluit (2007) zijn verklaard in bijlage B.1 van deze Nota van toelichting¹⁰.

- H1337** Bever (*Castor fiber*)
H1831 Drijvende waterweegbree (*Luronium natans*)

4.2.3 *Vogelrichtlijn: vogelsoorten (bijlage I en artikel 4.2)*

Het gebied is aangewezen voor de volgende soorten opgenomen in bijlage I van de Vogelrichtlijn:

- A224** Nachtzwaluw (*Caprimulgus europaeus*)
A236 Zwarte specht (*Dryocopus martius*)
A246 Boomleeuwerik (*Lullula arborea*)
A338 Grauwe klauwier (*Lanius collurio*)

Verder is het gebied aangewezen voor de volgende andere geregeld voorkomende trekvogels waarvoor het gebied van betekenis is als broed-, rui- en/of overwinteringsgebied en rustplaatsen in hun trekzones (artikel 4.2):

- A004** Dodaars (*Tachybaptus ruficollis*)
A008 Geoorde fuut (*Podiceps nigricollis*)
A249 Oeverzwaluw (*Riparia riparia*)
A276 Roodborsttapuit (*Saxicola torquata*)

Wijzigingen ten opzichte van de aanwijzingen als Vogelrichtlijngebied (1994 en 2000) en/of het ontwerpbesluit (2007) zijn verklaard in bijlage B.2 van deze Nota van toelichting¹⁰.

4.3 **Habitatrichtlijn: waarden waarvoor het gebied aan de selectiecriteria voldoet**

4.3.1 *Habitattypen (bijlage I)*

Voor niet-prioritaire habitattypen opgenomen in bijlage I van de Habitatrichtlijn zijn in de eerste stap van het selectieproces in beginsel de "vijf belangrijkste gebieden" geselecteerd. Voor habitattypen welke verdeeld

zijn in subtypen, geldt een aantal van "drie belangrijkste gebieden" per subtype. Voor prioritaire habitattypen¹² geldt een aantal van "tien belangrijkste gebieden" en voor subtypen van prioritaire habitattypen een aantal van "vijf belangrijkste gebieden" per subtype. Verdeling in subtypen ten behoeve van de selectie is alleen toegepast indien de subtypen een verschillende verspreiding hebben en de beschikbare gegevens verdeling in subtypen toelaten. Voor enkele verspreid over het land voorkomende habitattypen, die in voldoende mate in gebieden zijn vertegenwoordigd welke voor andere waarden zijn opgenomen, zijn geen gebieden geselecteerd¹⁴. De betekenis van het gebied is afgemeten aan de aanwezige oppervlakte en zo nodig ook de representativiteit van het habitattype. In een tweede stap zijn eventueel nog extra gebieden toegevoegd met het oog op landelijke dekking, geografische spreiding en grensoverschrijding¹⁵. In de onderstaande tabel zijn de habitattypen vermeld die bij de aanmelding hebben geleid tot selectie van het gebied en/of de habitattypen waarvoor het gebied op grond van de huidige gegevens en omstandigheden aan de selectiecriteria zou voldoen (zie ook bijlage B.3).

Habitattype	X ^a	Y ^b	Landelijke oppervlakte ^c	Oppervlakte in Maasduinen ^d	Oppervlakte in Yde gebied ^e	Selectie bij aanmelding
H2310	5	5	ca. 3.000	B1 (2-6%)	B1 (2-6%)	ja
H2330	5	5	ca. 1.500	-	B1 (2-6%)	ja
H3160	5	5	ca. 500	-	B1 (2-6%)	ja
*H6120	10	9	ca. 500	-	C (<2%)	ja
H7150	5	5	ca. 500	-	C (<2%)	ja
*H91D0	10	10	ca. 1.000	B1 (2-6%)	B1 (2-6%)	ja

- (a) Aantal gebieden dat maximaal voor dit habitattype kan worden geselecteerd volgens het criterium: "behorend tot de X belangrijkste gebieden" voor het betreffende habitattype.
- (b) Aantal gebieden dat op grond van de huidige gegevens en omstandigheden zou voldoen aan het onder (a) genoemde selectiecriteria (Y < X indien er minder dan X gebieden zijn waarin het habitattype is vastgesteld of voorkomt in differentiërende omvang).
- (c) Geschatte landelijke oppervlakte van het (subtype van het) habitattype in hectaren.
- (d) Oppervlakte in het onderhavige gebied, uitgedrukt als percentage van de landelijke oppervlakte. (Niet ingevuld indien gebied niet één van de X belangrijkste gebieden is.)
- (e) Oppervlakte van het habitattype in het, in rangorde van aflopende betekenis, Yde belangrijkste gebied. (Niet ingevuld indien niet van belang voor de bepaling van de relatieve betekenis van het gebied, wanneer representativiteit in plaats van oppervlakte doorslaggevend was).

4.3.2 Soorten (bijlage II)

Voor niet-prioritaire soorten opgenomen in bijlage II van de Habitatrictlijn zijn in de eerste stap van het selectieproces in beginsel de "vijf belangrijkste gebieden" geselecteerd. Voor prioritaire soorten¹² geldt een aantal van "tien belangrijkste gebieden". Voor enkele verspreid over het land voorkomende soorten, die in voldoende mate in gebieden zijn vertegenwoordigd welke voor andere waarden zijn opgenomen, zijn geen gebieden geselecteerd¹⁶. De betekenis van het gebied is afgemeten aan de omvang van de aanwezige populatie. In een tweede stap zijn eventueel nog extra gebieden toegevoegd met het oog op landelijke dekking, geografische spreiding en grensoverschrijding¹⁵. In de onderstaande tabel zijn de habitatsoorten vermeld die bij de aanmelding hebben geleid tot selectie van het gebied en/of de habitatsoorten waarvoor het gebied op grond van de huidige gegevens en omstandigheden aan de selectiecriteria zou voldoen (zie ook bijlage B.3).

Code	Soort	X ^a	Y ^b	Landelijke populatie ^c	% in Maasduinen ^d	% in Yde gebied ^e	Selectie bij aanmelding
H1831	Drijvende waterweegbree	5	5	ca. 304	-	C (<2%)	ja

- (a) Aantal gebieden dat maximaal voor deze soort kan worden geselecteerd volgens het criterium: "behorend tot de X belangrijkste gebieden" voor de betreffende soort.

¹⁴ Habitattypen waarvoor geen gebieden zijn geselecteerd zijn: slijkgrasvelden (H1320) en ruigten en zomen, *moerasspirea* (H6430A) en ruigten en zomen, *droge bosranden* (H6430C).

¹⁵ De selectiecriteria zijn verder uitgewerkt in het Verantwoordingsdocument (2003).

¹⁶ Soorten waarvoor geen gebieden zijn geselecteerd zijn: zeepriek (H1095), elft (H1102), zalm (H1106), bittervoorn (H1134) en kleine modderkruiper (H1149). Voor de platte schijfhoren (H4056) zijn geen gebieden geselecteerd omdat de soort bij de uitbreiding van de EU in 2004 is toegevoegd aan bijlage II.

- (b) Aantal gebieden dat op grond van de huidige gegevens en omstandigheden zou voldoen aan het onder (a) genoemde selectie criterium ($Y < X$ indien er minder dan X gebieden zijn waarin de soort is vastgesteld of voorkomt in differentiërende omvang).
- (c) Landelijke voortplantingspopulatie in exemplaren of aantal bezette kilometerhokken (km^2).
- (d) Populatiegrootte in het onderhavige gebied uitgedrukt als percentage van de landelijke populatie. (Niet ingevuld indien gebied niet één van de X belangrijkste gebieden is.)
- (e) Populatiegrootte in het, in rangorde van aflopende betekenis, Yde belangrijkste gebied.

4.4 Verspreiding habitattypen en soorten in het Habitatrictlijngebied

De begrenzing van het Habitatrictlijngebied Maasduinen is in het bijzonder bepaald aan de hand van de ligging van habitattypen en leefgebieden van de soorten waarvoor het gebied is aangewezen (zie verder paragraaf 3.2). De verspreiding van de betreffende habitattypen en soorten binnen het gebied wordt in deze paragraaf globaal beschreven ter onderbouwing van de gevolgde begrenzing. Het is niet bedoeld als een uitputtende beschrijving.

Het habitatype stuifzandheiden met struikhei (H2310) komt in het gebied onder meer voor op de Gemeenteheide en Bergerheide. Droge heiden (H4030) liggen verspreid in het gebied, met de zwaartepunten op de heide nabij Afferden en op Landgoed De Hamert. Enkele belangrijke locaties van het zandverstuivingen (H2330) zijn de Heukelomsche heide, Gemeenteheide, Bergerheide en Bosserheide (Paddenhoek). De meeste vennen in Maasduinen behoren tot het habitatype zure vennen (H3160). Enkele voorbeelden van dit habitatype met redelijke oppervlakten zijn het vennencomplex van de Duivelskuil, het Eendenmeer, het Driessenven ten zuiden van de Gemeenteheide, het Westmeerven en de Ravenvennen. In het Pikmeeuwenwater komen de habitattypen zure vennen en actieve hoogvenen, *heideveentjes* (H7110B) voor. Het habitatype zwakgebufferde vennen (H3130) komt onder andere voor in de vennen het Vreewater, de Valkenbergvennen en het Nieuwe Heerven in De Hamert. Het habitatype vochtige heiden, *hogere zandgronden* (H4010A) komt rondom de meeste zure vennen en op een aantal heideterreinen voor, bijvoorbeeld in en rond het Quin, de Duivelskuil, het Lelieven en de Ravenvennen. Op plagplekken in de vochtige heiden komt het habitatype pioniervegetaties met snavelbiezen (H7150) voor.

Het habitatype stroomdalgraslanden (H6120) is aanwezig in de Stalberg, welke direct langs de Maas gelegen is ter hoogte van De Hamert. Hoogveenbossen (H91D0) komen alleen in het zuiden van het gebied voor, in Lommerbroek (oude Maasmeander). Vochtige alluviale bossen, *beekbegeleidende bossen* (H91E0C) komen voor in het noordelijk deel van het Lommerbroek, langs het Geldernsch-Nierskanaal en in "Aan de Aswaarden" tussen Wellerlooi en Knikkerdorp.

De habitatsoort drijvende waterweegbree (H1831) komt voor in het Vreewater, het Driessenven en langs de Eckeltsebeek. In het Geldernsch-Nierskanaal ligt een territorium van de bever (H1337).

5 INSTANDHOUDINGSDOELSTELLINGEN

5.1 Inleiding

Het ecologisch netwerk Natura 2000 moet de betrokken natuurlijke habitats en leefgebieden van soorten in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding behouden of in voorkomend geval herstellen. Onder het begrip "instandhouding" wordt een geheel aan maatregelen verstaan die nodig zijn voor het behoud of herstel van natuurlijke habitats en populaties van wilde dier- en plantensoorten in een gunstige staat van instandhouding. Ingevolge artikel 4, vierde lid, Habitatrichtlijn worden bij aanwijzing als Habitatrichtlijngebied "tevens de prioriteiten vast[gesteld] gelet op het belang van de gebieden voor het in een gunstige staat van instandhouding behouden of herstellen van een type natuurlijke habitat [...] of van een soort [...] alsmede voor de coherentie van Natura 2000 en gelet op de voor dat gebied bestaande dreiging van achteruitgang en vernietiging".

Deze bepaling is in artikel 10a, tweede lid, van de Natuurbeschermingswet 1998 nader uitgewerkt. Op grond van dit artikel bestaat de verplichting om in een aanwijzing doelstellingen ten aanzien van de instandhouding van leefgebieden van vogelsoorten dan wel doelstellingen ten aanzien van de instandhouding van natuurlijke habitats of populaties van de in het wild levende dier- en plantensoorten op te nemen. Om die reden zijn voor elk Natura 2000-gebied instandhoudingsdoelstellingen ontwikkeld, waarbij per habitatype en per (vogel)soort is uitgegaan van landelijke doelen en de bijdrage die een gebied redelijkerwijs kan leveren voor het bereiken van een gunstige staat van instandhouding op landelijk niveau. Voor zover van toepassing is daarbij aangegeven welke habitattypen en/of (vogel)soorten ten koste mogen gaan van andere habitattypen en (vogel)soorten. Bij broedvogelsoorten met een regionale doelstelling is in de toelichting aangegeven wat in een bepaalde periode de minimale en maximale bijdrage van het betreffende gebied aan het regionale doelniveau is geweest.

In bijlage B.4 van deze Nota van toelichting is een overzicht opgenomen van alle gebiedsdoelstellingen per Natura 2000-waarde.

Voor de Natura 2000-gebieden zullen in beheerplannen instandhoudingsmaatregelen worden uitgewerkt die beantwoorden aan de gebiedsspecifieke ecologische vereisten van de betrokken natuurlijke habitats en (vogel)soorten.

Als verdere invulling van het stellen van prioriteiten zijn voor de acht onderscheiden Natura 2000-landschappen¹⁷ kernopgaven geformuleerd op grond van de daar voorkomende habitattypen en soorten, de landelijke betekenis van deze waarden binnen het betreffende landschap, de belangrijkste verbeteropgaven en de beïnvloedingsmogelijkheden. Per landschap omvatten ze de belangrijkste behoud- en herstelopgaven. De kernopgaven stellen prioriteiten ("richting geven") en geven overeenkomsten en verschillen tussen en binnen de gebieden aan. Zij hebben in het bijzonder betrekking op habitattypen en (vogel)soorten die sterk onder druk staan en/of waarvoor Nederland van groot of zeer groot belang is. De kernopgaven worden per Natura 2000-landschap behandeld en opgesomd in hoofdstuk 5 van het Natura 2000 doelendocument (2006).

5.2 Algemene doelen

Behoud en indien van toepassing herstel van:

1. de bijdrage van het Natura 2000-gebied aan de ecologische samenhang van Natura 2000 zowel binnen Nederland als binnen de Europese Unie;
2. de bijdrage van het Natura 2000-gebied aan de biologische diversiteit en aan de gunstige staat van instandhouding van natuurlijke habitats en soorten binnen de Europese Unie, die zijn opgenomen in bijlage I of bijlage II van de Habitatrichtlijn. Dit behelst de benodigde bijdrage van het gebied aan het streven naar een op landelijk niveau gunstige staat van instandhouding voor de habitattypen en de soorten waarvoor het gebied is aangewezen;
3. de natuurlijke kenmerken van het Natura 2000-gebied, inclusief de samenhang van de structuur en functies van de habitattypen en van de soorten waarvoor het gebied is aangewezen;

¹⁷ Het Natura 2000-landschap van het gebied waarop dit besluit betrekking heeft staat vermeld in paragraaf 3.2 van deze Nota van toelichting.

4. de op het gebied van toepassing zijnde ecologische vereisten van de habitattypen en soorten waarvoor het gebied is aangewezen.

5.3 Habitatrichtlijn: habitattypen (bijlage I)

H2310 Stuifzandheiden met struikhei

Doel Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit.

Toelichting Het gebied bevat één van de grotere oppervlakten aan stuifzandheiden met struikhei in Zuid-Nederland. Uitbreiding is gewenst om heidegebieden onderling te verbinden en kleine terreinen te vergroten, zodat een duurzamer leefgebied ontstaat voor de aanwezige flora en fauna.

H2330 Zandverstuivingen

Doel Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit.

Toelichting Her en der in het gebied liggen kleine stukken zandverstuivingen tussen de naaldbossen en heide. De afwisseling van open zandige delen en habitatype stuifzandheiden met struikhei (H2310) is voor een groot aantal dieren belangrijk.

H3130 Zwakgebufferde vennen

Doel Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit.

Toelichting Het habitatype zwakgebufferde vennen komt onder andere voor in het Groote Meer. Uit het Ranonkelven (vlakbij Jagersrust) is de medicinale bloedzuiger bekend. Uitbreiding van de oppervlakte en verbetering van de kwaliteit zijn noodzakelijk en zullen tevens leiden tot herstel van het landelijk meer zeldzame en bedreigde habitatype zeer zwakgebufferde vennen (H3110).

H3160 Zure vennen

Doel Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit.

Toelichting De meeste vennen in het gebied behoren tot het habitatype zure vennen. Ze zijn deels van goede kwaliteit en deels verruigd als gevolg van eutrofiëring en verdroging. Er zijn goede mogelijkheden voor uitbreiding van de oppervlakte en verbetering van de kwaliteit.

H4010 Vochtige heiden

Doel Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit vochtige heiden, *hogere zandgronden* (subtype A).

Toelichting Het habitatype vochtige heiden, *hogere zandgronden* (subtype A) komt grotendeels voor in de directe omgeving van vennen en op enkele heideterreinen. Bij herstel van de vennen kan ook uitbreiding en verbetering van dit habitatype plaatsvinden.

H4030 Droge heiden

Doel Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit.

Toelichting De heide in het gebied wordt hoofdzakelijk tot het habitatype droge heiden (H4030) gerekend. De overige heidevegetatie in het gebied betreft deels vochtige heiden, *hogere zandgronden* (H4010A) en deels stuifzandheiden met struikhei (H2310).

H6120 *Stroomdalgraslanden

Doel Behoud oppervlakte en kwaliteit.

Toelichting Het habitatype stroomdalgraslanden komt over een geringe oppervlakte voor in de uiterwaarden. Er zijn behoudsdoelstellingen geformuleerd, omdat er weinig mogelijkheden lijken te zijn om natuurlijke dynamiek meer ruimte te bieden.

H7110 *Actieve hoogvenen

Doel Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit actieve hoogvenen, *heideveentjes* (subtype B).

Toelichting Het habitatype actieve hoogvenen, *heideveentjes* (subtype B) komt voor in het gebied over een klein areaal. Uitbreiding is op termijn mogelijk door ontwikkeling vanuit het habitatype zure vennen (H3160).

H7150 Pioniervegetaties met snavelbiezen

Doel Behoud oppervlakte en kwaliteit.

Toelichting Het habitatype pioniervegetaties met snavelbiezen komt veel voor op plagplekken. Het type zal voor een groot deel weer omvormen tot het habitatype vochtige heiden, *hogere zandgronden* (H4010A). Voor behoud van de soortensamenstelling is het van belang her en der in het terrein pionierplekken te behouden.

H91D0 *Hoogveenbossen

Doel Behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit.

Toelichting In het gebied komt een fraai voorbeeld van hoogveenbossen voor in een oude Maasmeander. Op andere plaatsen is echter nog verbetering van de kwaliteit mogelijk.

H91E0 *Vochtige alluviale bossen

Doel Behoud oppervlakte en kwaliteit vochtige alluviale bossen, *beekbegeleidende bossen* (subtype C).

Toelichting Het habitatype vochtige alluviale bossen, *beekbegeleidende bossen* (subtype C) komt over een kleine oppervlakte voor langs een waterloop. Er is nauwelijks potentie voor uitbreiding gezien het snel stromende karakter van de waterloop.

5.4 Habitatrichtlijn: soorten (bijlage II)

H1337 Bever

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor uitbreiding populatie.

Toelichting In het gebied komt een kleine groep bevers voor. De grootte van het leefgebied is hier tamelijk beperkt, maar biedt voldoende ruimte voor enige uitbreiding. Het gebied levert een bijdrage aan een levensvatbare populatie in het Maasdal.

H1831 Drijvende waterweegbree

Doel Behoud omvang en kwaliteit biotoop voor behoud populatie.

Toelichting De drijvende waterweegbree komt in de omgeving van Maasduinen op verschillende locaties voor.

5.5 Vogelrichtlijn: broedvogels

A004 Dodaars

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 50 paren.

Toelichting De dodaars komt verspreid broedend in de oeverzones van uitgegraven plassen en langs heidevennen voor. In 1994 en 1995 werden 17 paren geteld en in de periode 1999-2003 gemiddeld 50. Gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding is behoud voldoende. Het gebied heeft voldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie.

A008 Geoorde fuut

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 7 paren.

Toelichting Al decennia lang is de geoorde fuut een incidentele broedvogel in heidevennen in Maasduinen (met name De Hamert). Pas vanaf eind jaren negentig is de soort een regelmatige broedvogel met maximaal 12 paren in 2002. Het gemiddelde van de periode 1999-2003 is 7 broedparen. De waterstand in de vennen is een belangrijke factor. In droge jaren kan de soort geheel ontbreken. Gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding is behoud voldoende. Het gebied levert onvoldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie, maar draagt wel bij aan de draagkracht in de regio Midden-Limburg ten behoeve van een regionale sleutelpopulatie.

A224 Nachtzwaluw

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 30 paren.

Toelichting Van oudsher is de nachtzwaluw een algemene broedvogel van de heideterreinen van Maasduinen. Het structuurrijke landschap van de Maasduinen bood in de periode 1999-2003 gemiddeld 30 paren broedgelegenheid. Gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding op de aspecten leefgebied en populatie is behoud voldoende. Het gebied levert onvoldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie, maar draagt wel bij aan de draagkracht in de regio oostelijke Limburgse Maasoever ten behoeve van een regionale sleutelpopulatie.

A236 Zwarte specht

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 35 paren.

Toelichting Net als overal in Nederland op de hogere zandgronden broeden ook in de bossen van de Maasduinen jaarlijks zwarte spechten. Voor de periode 1999-2003 wordt het gemiddeld aantal broedparen geschat op circa 34¹⁸. Gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding is behoud voldoende. Het betreft vanuit Nederlandse optiek een relatief geïsoleerde populatie, maar deze sluit aan bij de populatie aan de Duitse zijde van de grens en vormt daarmee een onderdeel van de sleutelpopulatie van het Nederlands-Duits grensgebied van Midden-Limburg.

A246 Boomleeuwerik

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 100 paren.

Toelichting Van oudsher is de boomleeuwerik broedvogel van heideterreinen. De geaccidenteerde heideterreinen van Maasduinen zijn een zeer geschikt broedgebied. In 1993 werden 162 paren geteld. Recentelijk lijkt de stand enigszins te zijn afgenomen. In de periode 1999-2003 werd het gemiddelde aantal geschat op circa 97 broedparen. Gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding is behoud voldoende. Het gebied levert voldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie.

A249 Oeverwaluw

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 120 paren.

Toelichting Hoge steile wanden van zand-/grindwinplassen bieden goede nestgelegenheid voor de oeverwaluw. Behoud van steile, onbegroeide en onbetreden wanden zijn essentieel voor behoud van de kolonies. Voor de periode 1999-2003 wordt het gemiddelde aantal geschat op circa 120 broedparen. Gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding is behoud voldoende. Het gebied heeft voldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie.

A276 Roodborsttapuit

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 85 paren.

Toelichting Van oudsher is de roodborsttapuit een regelmatige broedvogel. De aantallen lijken over de langere termijn min of meer stabiel. In de periode 1999-2003 werd het aantal paren op gemiddeld 86 geschat. Gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding is behoud voldoende. Het gebied levert waarschijnlijk onvoldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie, maar draagt wel in belangrijke mate bij aan de draagkracht in de regio Midden-Limburg ten behoeve van een regionale sleutelpopulatie.

A338 Grauwe klauwier

Doel Uitbreiding omvang en/of verbetering kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van tenminste 3 paren.

¹⁸ Dit betreft aantallen gebaseerd op territoriumkartering. De nestzoekmethode komt meestal aanzienlijk lager uit.

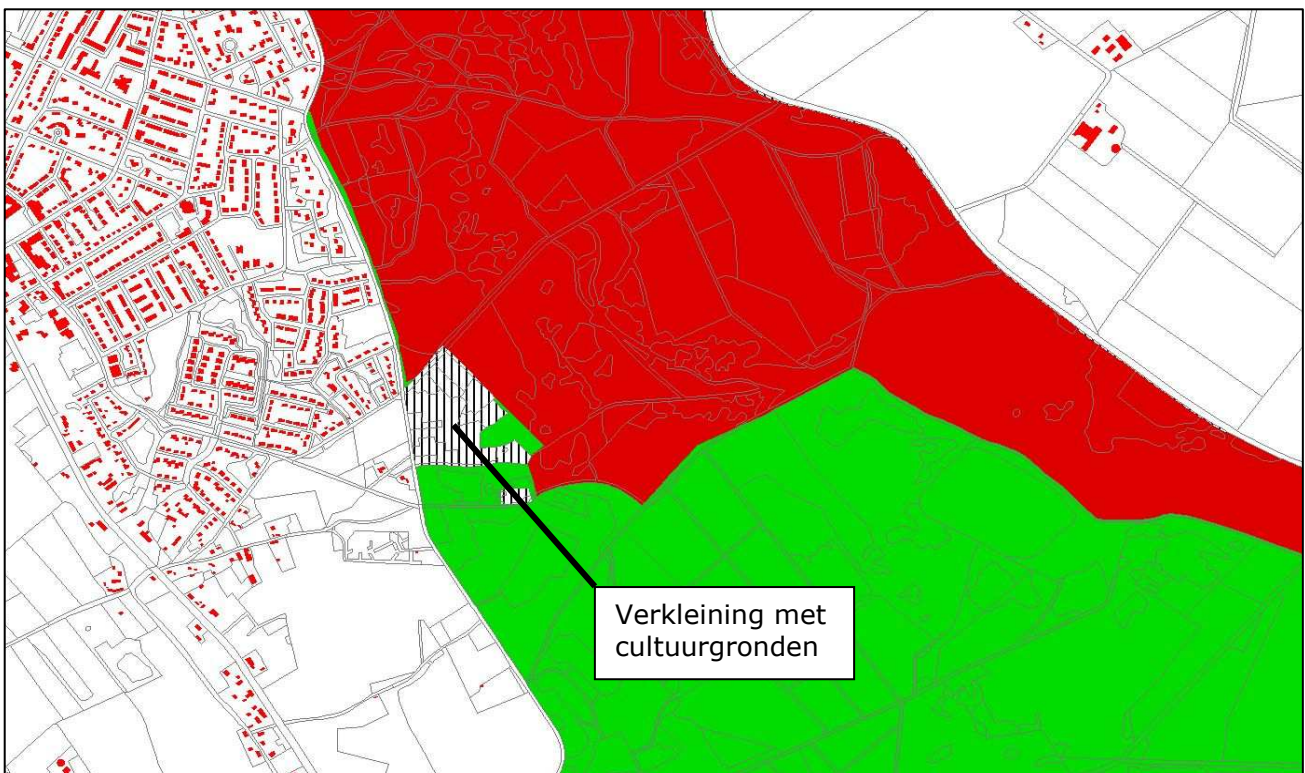
Toelichting Vanaf de jaren vijftig is de grauwe klauwier in dit gebied een jaarlijkse broedvogel met enkele paren. Sinds 1988 is de soort in vier jaren niet vastgesteld: 1989 en 2000-2002. Maximaal werden 4 paren geteld in 1995. Gezien de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding en de historische potentie is uitbreiding van de populatie gewenst. Het betreft een relatief geïsoleerde populatie en zowel in het gebied als in de regio is de draagkracht te gering voor een sleutelpopulatie. De populatie kan beschouwd worden als een uitloper van de populatie in het Zuid-Limburgse en Duitse heuvelland.

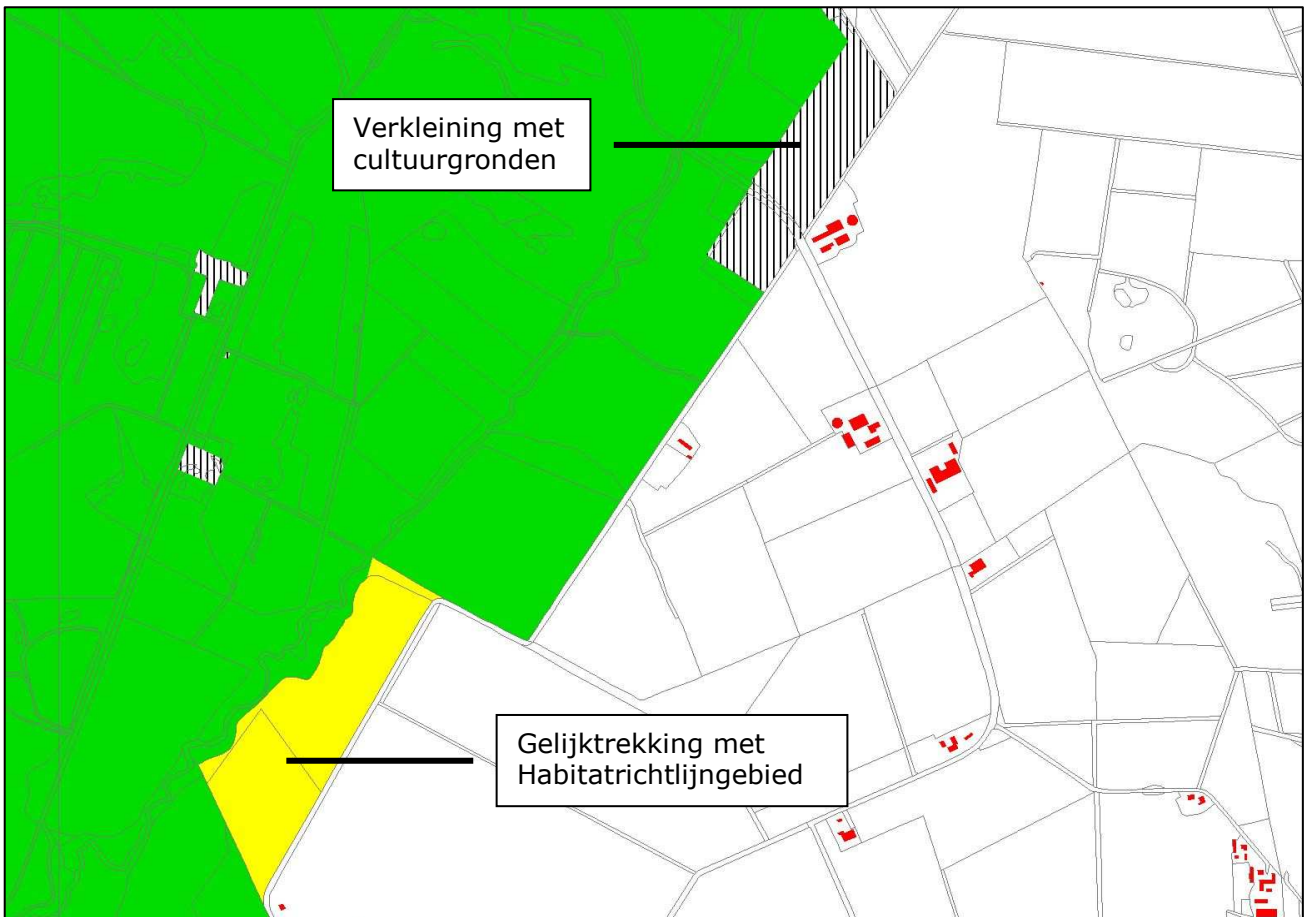
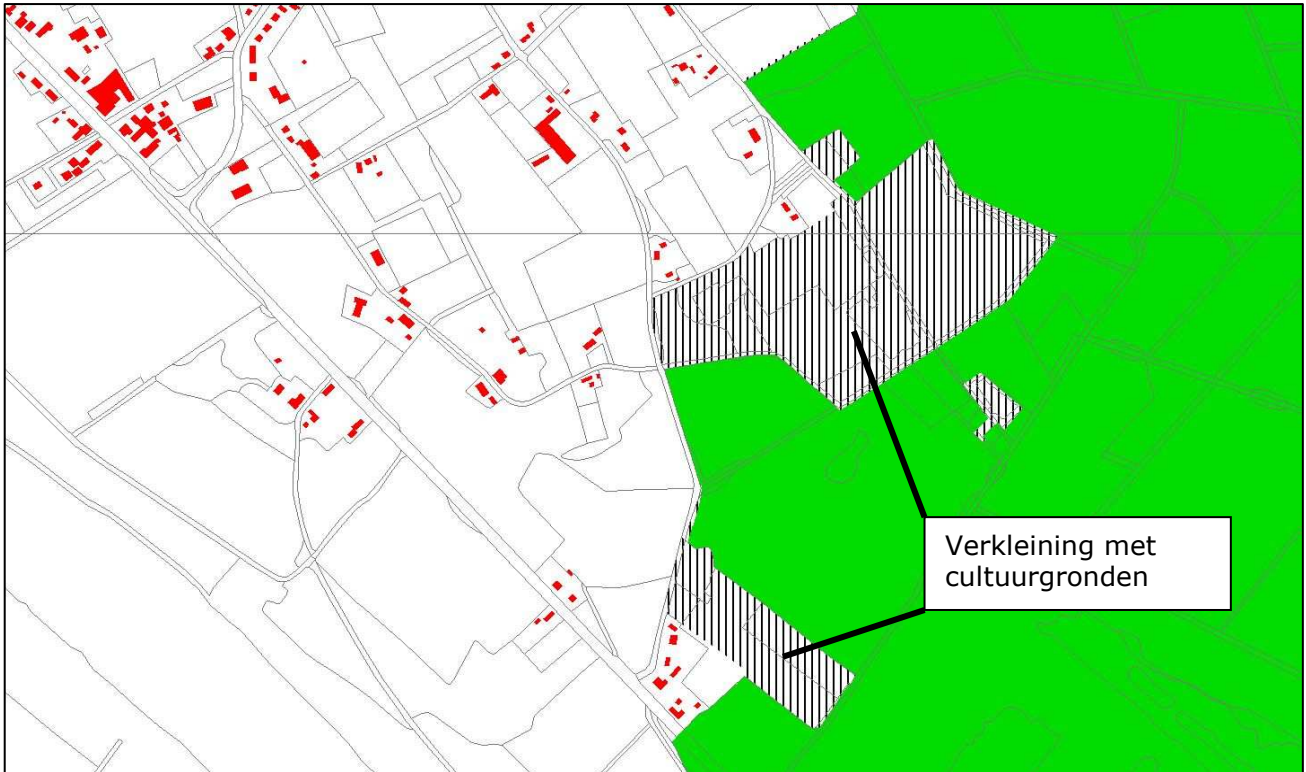
5.6 Beschermde natuurmonumenten

Het Natura 2000-gebied omvat één of meer voormalige beschermde natuurmonumenten (zie paragrafen 2.1 en 3.3 van deze Nota van toelichting). Ingevolge artikel 15a, derde lid, Natuurbeschermingswet 1998, heeft de bescherming van dat deel van het gebied, dat zijn status als beschermd natuurmonument heeft verloren, mede betrekking op de doelstellingen ten aanzien van het behoud, herstel en de ontwikkeling van het natuurschoon of de natuurwetenschappelijke betekenis van het gebied zoals bepaald in het van rechtswege vervallen besluit. Voor zover deze doelstellingen Natura 2000-waarden betreffen (zoals opgenomen in paragraaf 4.2 van deze Nota van toelichting), maken deze deel uit van de in voorgaande paragrafen opgenomen instandhoudingsdoelstellingen. Indien de doelstellingen geen Natura 2000-waarden betreffen, houden deze doelstellingen, zoals de bescherming van het natuurschoon, hun zelfstandige betekenis. In een aantal gevallen is het niet mogelijk om zowel de doelen die voortkomen uit de aanwijzing als beschermd natuurmonument als de Natura 2000-doelstellingen te bereiken (bijvoorbeeld omdat dat om tegenstrijdig beheer vraagt). In deze gevallen hebben de Natura 2000-doelen voorrang om de Europeesrechtelijke verplichtingen na te komen.

Met de wijziging van de Natuurbeschermingswet 1998 op 18 maart 2010 (Stb. 2010, 135) is de uitwerking van de doelen van voormalige beschermde natuurmonumenten in het beheerplan facultatief geworden, in plaats van dat daartoe een verplichting geldt. De van rechtswege vervallen besluiten zijn ter informatie aan het einde van dit besluit toegevoegd.

Grenswijzigingen Vogelrichtlijngebied

Nadere onderbouwing van wijzigingen in Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen, van de selectie als Habitatrichtlijngebied en toewijzing van en wijzigingen in instandhoudingsdoelstellingen

- B.1 Wijzigingen in habitattypen en soorten ten opzichte van aanmelding als Habitatrichtlijngebied en/of het ontwerpbesluit (paragraaf 4.2.1 en 4.2.2)
- B.2 Wijzigingen in vogelsoorten ten opzichte van aanwijzing als Vogelrichtlijngebied en/of het ontwerpbesluit (paragraaf 4.2.3)
- B.3 Toepassing selectiecriteria Habitatrichtlijngebieden (paragraaf 4.3)
- B.4 Toewijzing instandhoudingsdoelstellingen (hoofdstuk 5)

B.1 Wijzigingen in habitattypen en soorten ten opzichte van aanmelding als Habitatrichtlijngebied en/of het ontwerpbesluit (paragraaf 4.2.1 en 4.2.2)

- In aanvulling op de aanmelding als Habitatrichtlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor het habitatype droge heiden (H4030). Het overgrote deel aan droge heide in dit gebied behoort tot het habitatype droge heiden (H4030). Deze vegetaties zijn eerder beschouwd als het habitatype stuifzandheiden met struikhei (H2310), welke gebonden is aan vaaggronden.
- In afwijking van het ontwerpbesluit (2007) zijn er geen complementaire doelen¹⁹ meer opgenomen voor de habitatsoorten pimpernelblauwtje (H1059) en donker pimpernelblauwtje (H1061). De waardplant van deze soorten, de grote pimpernel, groeit met name op kleiige bodem, terwijl het gebied Maasduinen vooral voedselarme zandgronden betreft. Zowel actueel als in het verleden blijkt de grote pimpernel niet binnen de begrenzing van het gebied voor te komen. Er wordt daarom verwacht dat het pimpernelblauwtje en het donker pimpernelblauwtje zich niet duurzaam in dit gebied zullen kunnen vestigen.

B.2 Wijzigingen in vogelsoorten ten opzichte van aanwijzing als Vogelrichtlijngebied en/of het ontwerpbesluit (paragraaf 4.2.3)

De vogelsoorten waarvoor het gebied Hamert in 1994 is aangewezen, betreffen een opsomming van vogelsoorten waaraan het gebied zijn natuurwetenschappelijke betekenis ontleent. Niet eerder dan bij de aanwijzing van 49 Vogelrichtlijngebieden in 2000 is vastgesteld voor welke soorten op grond van artikel 4 van de Vogelrichtlijn een verplichting bestaat voor het treffen van speciale beschermingsmaatregelen in de vorm van de aanwijzing van gebieden (in de Richtlijn aangeduid als "speciale beschermingszones")²⁰. Dit betreft in de eerste plaats 46 soorten die zijn opgenomen in bijlage I van de Vogelrichtlijn²¹. Daarnaast zijn gebieden aangewezen voor 51 (andere) trekkende vogelsoorten zoals bedoeld in artikel 4.2 van de Vogelrichtlijn.

De vogelsoorten waarvoor het gebied Maasduinen in 2000 is aangewezen, zijn indertijd ontleend aan SOVON (2000)²². De numerieke criteria die daarin zijn opgenomen zijn ontleend aan de Nota van Antwoord Vogelrichtlijn (2000)²³. Een gebied wordt slechts aangewezen voor soorten waarvoor het gebied van landelijke betekenis is. Hiervan is in beginsel sprake indien het gebied minstens 1% van de landelijke broedpopulatie herbergt, indien 0,1% van de biogeografische populatie geregeld in het gebied verblijft of

¹⁹ Zie ook Natura 2000 doelendocument (2006), pag. 35-36.

²⁰ Ministerie van LNV (2000): Nota van Antwoord Vogelrichtlijn, bijlage 1. Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, Den Haag.

²¹ De Nota van Antwoord (2000) vermeldt 44 soorten van bijlage I waarvoor gebieden kunnen worden aangewezen. Voor één soort zijn geen gebieden aangewezen omdat er geen vaste verblijfplaatsen zijn (lachstern). Sindsdien zijn verder drie soorten aan bijlage I toegevoegd. Voor twee van deze soorten (strandplevier en dwergmeeuw) waren reeds gebieden aangewezen. Voor de dwerggans worden naar aanleiding van een rechterlijke uitspraak gebieden aangewezen. Per saldo zijn en worden er dus voor 46 soorten van bijlage I gebieden aangewezen.

²² SOVON (2000): Belangrijke vogelgebieden in Nederland 1993-97. SOVON-informatierapport 2000/01. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.

²³ Ministerie van LNV (2000): Nota van Antwoord Vogelrichtlijn, bijlage 1, selectiecriteria en methode van begrenzing. Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, Den Haag.

indien het gebied in combinatie met andere gebieden voldoende bijdrage kan leveren aan een sleutelpopulatie.

Voor eventuele toevoeging of verwijdering van vogelsoorten is gebruik gemaakt van SOVON & CBS (2005)²⁴ waarin de ontwikkeling van vogelaantallen in de laatste decennia is beschreven. Dit rapport heeft ten grondslag gelegen aan de formulering van de instandhoudingsdoelstellingen voor de Vogelrichtlijnsoorten. In bijlage 1 van dit rapport zijn de verschillen aangegeven tussen de soortenlijsten per gebied die in beide aangehaalde rapporten zijn opgenomen. Om ecologische redenen die in voorkomende gevallen hieronder zijn vermeld, is soms van deze algemene criteria afgeweken. Deze werkwijze heeft voor de lijst van vogelsoorten waarvoor dit gebied is aangewezen, de volgende consequenties:

- Van de oorspronkelijke aanwijzingen als Vogelrichtlijngebieden (1994 en 2000) zijn de volgende vogelsoorten gehandhaafd: dodaars (A004), geoorde fuut (A008), nachtzwaluw (A224), zwarte specht (A236), boomleeuwerik (A246), oeverzwaluw (A249), roodborsttapuit (A276) en grauwe klauwier (A338).
- In afwijking van de oorspronkelijke aanwijzing als Vogelrichtlijngebied van Hamert (1994), maar conform het ontwerpbesluit (2007), zijn vijf vogelsoorten van bijlage I niet meer opgenomen: wespandief (A072), bruine kiekendief (A081), visarend (A094), kraanvogel (A127) en blauwborst (A272). De vermelding in het oorspronkelijke aanwijzingsbesluit stamt uit de periode van voor 2000 waarin de gebiedenselectie nog niet werd gebaseerd op aantalscriteria. Het gebied blijkt daaraan na toetsing aan telgegevens niet te voldoen en is daarmee van onvoldoende betekenis voor de instandhouding van de broedpopulatie op landelijke schaal (wespandief, bruine kiekendief en blauwborst) of van onvoldoende betekenis voor de instandhouding van de biogeografische populatie (kraanvogel en visarend).
- In afwijking van de oorspronkelijke aanwijzing als Vogelrichtlijngebied van Hamert (1994), maar conform het ontwerpbesluit (2007), is het gebied niet meer aangewezen voor de volgende acht trekvogelsoorten zoals bedoeld in artikel 4.2 van de Vogelrichtlijn: wintertaling (A052), slobeend (A056), tafeleend (A059), kuifeend (A061), draaihals (A233), paapje (A275), grote karekiet (A298) en tapuit (A277). Deze soorten zijn verwijderd, omdat de opname in het oorspronkelijke aanwijzingsbesluit uit de periode van voor 2000 stamt waarin de gebiedenselectie nog niet werd gebaseerd op aantalscriteria. Het gebied blijkt daaraan na toetsing aan telgegevens niet te voldoen en is daarmee van onvoldoende betekenis voor de instandhouding op landelijke schaal.
- In afwijking van de oorspronkelijke aanwijzing als Vogelrichtlijngebied van Hamert (1994), maar conform het ontwerpbesluit (2007), zijn de volgende vogelsoorten niet meer opgenomen, omdat deze soorten niet behoren tot de soorten waarvoor Vogelrichtlijngebieden worden aangewezen conform de in 2000 geformuleerde beleidslijn (zie boven): havik, boomvalk, ransuil, bosuil, koekoek, wielewaal, boomklever, kruisbek, grasmus, zomertaling, waterral, sprinkhaanrietzanger, ruigpootbuizerd, klapekster en kruisbek.
- In afwijking van de oorspronkelijke aanwijzing als Vogelrichtlijngebied van Hamert (1994), maar conform het ontwerpbesluit (2007), zijn de volgende vogelsoorten die waren vermeld als broedvogel, niet meer opgenomen omdat deze soorten alleen als niet-broedvogel kunnen worden aangewezen conform de in 2000 geformuleerde beleidslijn (zie boven): grauwe gans (A043) en slobeend (A056).
- In afwijking van de oorspronkelijke aanwijzing als Vogelrichtlijngebied van Hamert (1994), maar conform het ontwerpbesluit (2007), zijn de volgende vogelsoorten die waren vermeld als niet-broedvogel, niet meer opgenomen omdat deze soorten alleen als broedvogel kunnen worden aangewezen conform de in 2000 geformuleerde beleidslijn (zie boven): bruine kiekendief (A081) en blauwe kiekendief (A082).

B.3 Toepassing selectiecriteria Habitatrichtlijngebieden (paragraaf 4.3)

In dit onderdeel wordt voor elke Natura 2000-waarde waarvoor het onderhavige gebied aan de selectiecriteria voldoet (zie paragraaf 4.3), een overzicht gegeven van alle daarvoor kwalificerende gebieden. Dit gebeurt zoveel mogelijk in de vorm van een tabel met de gebieden die aan de selectiecriteria voldoen,

²⁴ SOVON & CBS (2005): Trends van vogelaantallen in het Nederlandse Natura 2000 netwerk. SOVON-informatierapport 2005/09. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.

onder vermelding van de relatieve bijdrage. In het geval van habitattypen betreft dit het actuele aandeel van de landelijke oppervlakte dat in het gebied aanwezig is. Indien kwaliteit een rol heeft gespeeld in de bepaling van de gebiedselectie voor habitattypen is dit tekstueel toegelicht. In het geval van soorten betreft de relatieve bijdrage het aandeel van de landelijke populatie dat (geregeld) in het gebied aanwezig is. Afhankelijk van de soort wordt dit afgemeten aan getelde aantallen, aantal bezette plekken of kilometerhokken.

Er is gebruik gemaakt van de volgende klasse-indeling:

A1 = 15-30%, A2 = 30-50%, A3 = 50-75% en A4 = >75%

B1 = 2-6% en B2 = 6-15%

C = <2%

In de kolom "Bronvermelding" zijn de terreinbeherende organisaties en andere instanties en bronnen vermeld, waaraan de oppervlaktecijfers en aantallen zijn ontleend, met vermelding van de jaren waarin deze zijn verzameld of gepubliceerd.

- Het gebied is één van de belangrijkste gebieden voor de volgende habitattypen:

H2310 – Stuifzandheiden met struikhei			
Landelijke oppervlakte ca. 3.000 ha			
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Relatieve bijdrage	Bronvermelding
057	Veluwe	A2 (30-50%)	Provincie Gelderland 2009
136	Leenderbos, Grootte Heide & De Plateaux	B2 (6-15%)	Staatsbosbeheer 2009
027	Drents-Friese Wold & Leggelderveld	B1 (2-6%)	Aanwijzingsbesluit 2011
131	Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen	B1 (2-6%)	Alterra/Arcadis 2008
145	Maasduinen	B1 (2-6%)	Provincie Limburg 2009
128	Brabantse Wal	B1 (G, 2-6%) ^a	Provincie Noord-Brabant 2009

- (a) De letter "G" in deze kolom geeft aan dat het gebied is geselecteerd op grond van grensoverschrijding: het gebied vormt één geheel met een gebied aan de andere zijde van de rijksgrens dat door België ook voor dit habitatype is aangemeld.

Voor de aanmelding van Habitatrictlijngebieden (2003) zijn voor het habitatype stuifzandheiden met struikhei (H2310) vijf gebieden geselecteerd: Veluwe (057), Maasduinen (145), Strabrechtse Heide & Beuven (137), Leenderbos, Grootte Heide & De Plateaux (136)²⁵ en Buurserzand & Haaksbergerveen (053). Deze selectie is aangevuld met het volgende grensoverschrijdende gebied en ten behoeve van het bereiken van voldoende geografische spreiding: Brabantse Wal (128)²⁶.

Op grond van de huidige kennis levert de Veluwe nog steeds de grootste bijdrage in ons land, gevolgd door Leenderbos, Grootte Heide & De Plateaux. Daarnaast leveren Drents-Friese Wold & Leggelderveld (027), Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen (131) en Maasduinen, gelet op de oppervlakte afgezet tegen de landelijke oppervlakte, de grootste relatieve bijdragen per gebied. Hieraan kan Brabantse Wal worden toegevoegd als grensoverschrijdend gebied (aan de oostzijde grenst het aan het Belgische Habitatrictlijngebied Kalmthoutse Heide dat onder meer voor dit type is aangemeld). In het gebied Strabrechtse Heide & Beuven blijkt een deel van de vegetatie eerder onterecht tot dit habitatype te zijn gerekend. De betreffende vegetatie (buiten vaaggronden) moet worden gerekend tot het habitatype droge heiden (H4030). Het gebied behoort hiermee niet meer tot één van de vijf belangrijkste gebieden voor stuifzandheiden met struikhei (H2310).

²⁵ Destijds bekend als Grootte Heide – De Plateaux.

²⁶ Destijds bekend als Ossendrecht.

H2330 – Zandverstuivingen			
Landelijke oppervlakte ca. 1.500 ha			
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Relatieve bijdrage	Bronvermelding
057	Veluwe	A2 (30-50%)	Provincie Gelderland 2007
131	Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen	A1 (15-30%)	Provincie Noord-Brabant 2009
136	Leenderbos, Grootte Heide & De Plateaux	B1 (2-6%)	Staatsbosbeheer 2009
027	Drents-Friese Wold & Leggelderveld	B1 (2-6%)	Aanwijzingsbesluit 2011
039	Vecht en Beneden-Reggegebied	B1 (2-6%)	Provincie Overijssel 2009

Voor de aanmelding van Habitatrichtlijngebieden (2003) zijn voor het habitatype zandverstuivingen (H2330) vier gebieden geselecteerd: Maasduinen (145), Veluwe (057), Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen (131)²⁷ en Drents-Friese Wold & Leggelderveld (027). Hiervan herbergt de Veluwe verreweg de grootste oppervlakte (bijna een derde), gevolgd door Loonse en Drunense Duinen met ongeveer een zesde van het landelijke areaal. Op grond van de huidige kennis staan Leenderbos, Grootte Heide & De Plateaux (136), Drents-Friese Wold & Leggelderveld en Vecht en Beneden-Reggegebied (039) op de derde tot en met vijfde plaats in de rangorde van omvang. De aanwezige oppervlakte is in deze gebieden groter dan in de Maasduinen (met relatieve bijdrage van klasse C). Bij de aanmelding is het belang van de stuifzanden in Leenderbos, Grootte Heide & De Plateaux en het Vecht- en Beneden-Reggegebied niet onderkend.

H3160 – Zure vennen			
Landelijke oppervlakte ca. 500 ha			
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Relatieve bijdrage	Bronvermelding
030	Dwingelderveld	B2 (6-15%)	Provincie Drenthe 2008
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	B2 (6-15%)	Provincie Noord-Brabant 2009
029	Havelte-Oost	B1 (2-6%)	Provincie Drenthe 2009
136	Leenderbos, Grootte Heide & De Plateaux	B1 (2-6%)	Staatsbosbeheer 2010
137	Strabrechtse Heide & Beuven	B1 (2-6%)	Staatsbosbeheer 2010
057	Veluwe	B1 (R, 2-6%) ^a	Provincie Gelderland 2007

(a) De letter "R" in deze kolom geeft aan dat het gebied is geselecteerd teneinde een voldoende regionale spreiding te verkrijgen binnen het landelijke verspreidingsgebied van het habitatype.

Voor de aanmelding van Habitatrichtlijngebieden (2003) zijn voor het habitatype zure vennen (H3160) de volgende vijf gebieden geselecteerd: Dwingelderveld (030), Maasduinen (145), Kampina & Oisterwijkse Vennen (133)²⁸, Witterveld (024) en Veluwe (057). Met de huidige kennis kunnen Dwingelderveld en Kampina & Oisterwijkse Vennen als de belangrijkste gebieden worden aangemerkt met elk ruim een tiende van de landelijke oppervlakte. Andere gebieden met aanzienlijke oppervlakten van dit habitatype zijn vervolgens: Havelte-Oost (029), Leenderbos, Grootte Heide & De Plateaux (136) en Strabrechtse Heide & Beuven (137). Uit het oogpunt van geografische spreiding kan hieraan nog Veluwe worden toegevoegd. In Witterveld zijn de betreffende wateren gelegen op veengrond, waardoor ze tot een ander habitatype (H7120) worden gerekend.

H6120 – *Stroomdalgraslanden			
Landelijke oppervlakte ca. 500 ha			
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Relatieve bijdrage	Bronvermelding
068	Uiterwaarden Waal	A2 (30-50%)	Provincie Gelderland 2009
038	Uiterwaarden IJssel	A1 (15-30%)	Provincie Gelderland 2009

²⁷ Destijds bekend als Loonse en Drunense Duinen, de Brand en de Leemkuilen.

²⁸ Destijds bekend als Kampina en Oisterwijkse Bossen en Vennen.

067	Gelderse Poort	A1 (15-30%)	Provincie Gelderland 2009
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	B2 (6-15%)	Provincie Overijssel 2009
112	Biesbosch	B1 (2-6%)	Staatsbosbeheer 1995
082	Uiterwaarden Lek	C (<2%)	Diverse bronnen
141	Oeffelster Meent	C (<2%)	Staatsbosbeheer 2009
143	Zeldersche Driessen	C (<2%)	Staatsbosbeheer 2009
049	Dinkelland	C (<2%)	Provincie Overijssel 2009

Voor de aanmelding van Habitatrichtlijngebieden (2003) zijn voor dit prioritaire habitattypen de volgende zeven gebieden geselecteerd: Uiterwaarden IJssel (038)²⁹, Gelderse Poort (067), Uiterwaarden Lek (082)³⁰, Biesbosch (112), Oeffelster Meent (141), Zeldersche Driessen (143) en Maasduinen (145). Uit recente gegevens is gebleken dat Uiterwaarden Waal (068) ook een aanzienlijke oppervlakte herbergt. Aan de lijst kunnen nog twee gebieden worden toegevoegd, waar een bijzondere vorm voorkomt met steenanjer: Vecht- en Beneden-Reggegebied (039) en Dinkelland (049). Ten tijde van de selectie in 2003 zijn deze gebieden wel aangemeld voor dit habitattypen, maar niet opgenomen in de selectie³¹. Het habitattypen is in nog andere gebieden aanwezig maar dit zijn fragmentaire voorkomens van geringe omvang.

H7150 – Pioniervegetaties met snavelbiezen			
Landelijke oppervlakte ca. 500 ha			
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Relatieve bijdrage	Bronvermelding
057	Veluwe	A1 (15-30%)	Provincie Gelderland 2007
030	Dwingelderveld	B2 (6-15%)	Provincie Drenthe 2008
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	B1 (2-6%)	Provincie Noord-Brabant 2009
027	Drents-Friese Wold & Leggelderveld	C (<2%)	Aanwijzingsbesluit 2011
029	Havelte-Oost	C (<2%)	Provincie Drenthe 2009

Voor de aanmelding van Habitatrichtlijngebieden (2003) zijn voor dit habitattypen de volgende vijf gebieden geselecteerd: Dwingelderveld (030), Veluwe (057), Vecht- en Beneden-Reggegebied (039), Maasduinen (145) en Drents-Friese Wold & Leggelderveld (027). Dit habitattypen kan in zijn natuurlijke vorm voorkomen in laagten, of op plagplekken in vochtige heiden. Met de huidige kennis behoren in elk geval Veluwe, Dwingelderveld en Kampina & Oisterwijkse Vennen (133) qua oppervlakte tot de belangrijkste gebieden (met elk meer dan 4% landelijke areaal). Andere gebieden met belangrijke voorkomens in natuurlijke laagten zijn Drents-Friese Wold & Leggelderveld en Havelte-Oost (029). Ook Boetelerveld (041), Kempenland-West (135) en Leenderbos, Grootte Heide & De Plateaux (136) herbergen aanzienlijke oppervlakten (2-6%, klasse B1), maar dit betreffen voornamelijk vegetaties op plagplekken.

H91D0 – *Hoogveenbossen			
Landelijke oppervlakte ca. 1.000 ha			
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Relatieve bijdrage	Bronvermelding
094	Naardermeer	A1 (15-30%)	KIWA & EEG 2007
034	Weerribben	B2 (6-15%)	Staatsbosbeheer 1997
035	De Wieden	B2 (6-15%)	Provincie Overijssel 2009
013	Alde Feanen	B1 (2-6%)	It Fryske Gea 1998
043	Wierdense Veld	B1 (2-6%)	Landschap Overijssel 2003
053	Buurserzand & Haaksbergerveen	B1 (2-6%)	Staatsbosbeheer 2005

²⁹ Destijds bekend als IJsseluiterwaarden.

³⁰ Destijds bekend als Luistenbuul en Koekoeksche Waard.

³¹ Het betreft hier vegetaties van zwak tot sterk gebufferde droge rivierduinen. Stroomdalgraslanden kunnen ook voorkomen langs kleine rivieren waar vrij kalkarme zanden worden afgezet.

061	Korenburgerveen	B1 (2-6%)	Provincie Gelderland 2008
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	B1 (2-6%)	Provincie Zuid-Holland 2011
138	Weerter- en Budelerbergen & Ringselven	B1 (2-6%)	Limburgs Landschap 2005
145	Maasduinen	B1 (2-6%)	Limburgs Landschap 2007
055	Aamsveen	G (C, <2%) ^a	Landschap Overijssel 1998
064	Wooldse Veen	G (C, <2%) ^a	Provincie Gelderland 2007

(a) De letter "G" in deze kolom geeft aan dat het gebied is geselecteerd op grond van grensoverschrijding: het gebied vormt een geheel met een gebied aan de andere zijde van de rijksgrens dat door Duitsland ook voor dit habitattype is aangemeld.

Voor het prioritaire habitattype hoogveenbossen zijn voor de aanmelding van Habitatrictlijngebieden (2003) de volgende tien gebieden als belangrijkste gebieden geselecteerd: Alde Feanen (013), Witterveld (024), Weerribben (034), Buurserzand & Haaksbergerveen (053), Aamsveen (055), Korenburgerveen (061), Naardermeer (094), Oostelijke Vechtplassen (095), Leenderbos, Groote Heide & De Plateaux (136)²⁵ en Maasduinen (145). Verder is toen als grensoverschrijdend gebied Wooldse Veen (064) toegevoegd.

Op basis van nieuwe informatie blijkt Naardermeer verreweg het belangrijkste gebied te zijn vanwege de grootste oppervlakte van goede kwaliteit met bijzondere veenmossoorten. Andere gebieden met grote oppervlakten en goede kwaliteit zijn Weerribben, De Wieden (035) en Alde Feanen. Tot de tien belangrijkste gebieden voor dit habitattype behoren verder Nieuwkoopse Plassen & de Haeck (103), Wierdense Veld (043), Buurserzand & Haaksbergerveen, Korenburgerveen, Weerter- en Budelerbergen & Ringselven (138) en Maasduinen. De gebieden Aamsveen en Wooldse Veen kunnen worden toegevoegd als grensoverschrijdende gebieden. Witterveld kan nu niet meer tot de tien "belangrijkste" gebieden worden gerekend omdat het merendeel van het berkenbroek daar volgens de huidige opvattingen gerekend wordt tot de habitattypen actieve hoogvenen (H7110A) en herstellende hoogvenen (H7120).

■ Het gebied is één van de belangrijkste gebieden voor de volgende habitatsoort:

H1831 – Drijvende waterweegbree			
Landelijke populatie ca. 304 kilometerhokken			
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Relatieve bijdrage	Bronvermelding
135	Kempenland-West	B2 (6-15%)	FLORON 2008
133	Kampina en Oisterwijkse Vennen	B1 (2-6%)	FLORON 2008
136	Leenderbos, Groote Heide & De Plateaux	B1 (2-6%)	FLORON 2008
137	Strabrechtse Heide & Beuven	B1 (2-6%)	FLORON 2008
057	Veluwe	C (<2%)	FLORON 2008

Ten tijde van de aanmelding van Habitatrictlijngebieden (2003) zijn voor deze soort vijf gebieden geselecteerd: Leenderbos, Groote Heide & De Plateaux (136)²⁵, Brabantse Wal (128)²⁶, Kempenland-West (135)³², Kampina & Oisterwijkse Vennen (133)²⁸ en Maasduinen (145). Bij deze soort zijn aantallen moeilijk vast te stellen terwijl deze van jaar tot jaar bovendien sterk kunnen wisselen. Het best beschikbare materiaal om de betekenis van gebieden te vergelijken vormt de verspreiding per kilometerhok. Op grond van verspreidingsgegevens die in de periode 1994-2008 zijn verzameld, zijn de gebieden met de meeste bezette kilometerhokken achtereenvolgens: Kempenland-West; Kampina & Oisterwijkse Vennen; Leenderbos, Groote Heide & De Plateaux; Strabrechtse Heide & Beuven (137) en Veluwe (057). Volgens deze gegevens is de soort in Brabantse Wal en Maasduinen op minder plekken aanwezig.

³² Destijds bekend als Kempenland.

B.4 Toewijzing instandhoudingsdoelstellingen (hoofdstuk 5)

Voor zover de hier vermelde gebiedsdoelen en relatieve bijdragen betrekking hebben op de Natura 2000-gebieden die buiten dit aanwijzingsbesluit vallen en waarvan de definitieve besluiten op het moment van vaststelling van het onderhavige besluit nog niet zijn vastgesteld, moeten deze worden beschouwd als "indicatieve" opgaven en kunnen ze nog aan verandering onderhevig zijn.

In dit onderdeel wordt voor iedere Natura 2000-waarde waarvoor het onderhavige gebied is aangewezen, inzichtelijk gemaakt hoe de landelijke doelstelling³³ is uitgewerkt in de Natura 2000-gebieden. De landelijke doelstellingen vormen een kader voor de formulering van instandhoudingsdoelstellingen op gebiedsniveau. De gebiedsdoelen bij elkaar "opgeteld", eventueel tezamen met een opgave buiten het Natura 2000-netwerk, hebben als som het landelijke doel. Onder iedere tabel wordt de landelijke staat van instandhouding van de betreffende Natura 2000-waarde vermeld. Indien de landelijke doelstelling van de betreffende waarde afwijkt van wat kan worden verwacht uit de landelijke staat van instandhouding, is dit hier gemotiveerd. Gebiedsdoelstellingen die afwijken van de landelijke doelstelling, worden ook zoveel mogelijk gemotiveerd. In gevallen waarin motivering ontbreekt, is aanpassing nog in overweging (met name naar aanleiding van zienswijzen) in het kader van het besluit voor het betreffende gebied. Doelstellingen die volgens de tabellen zijn aangepast ten opzichte van het ontwerpbesluit (zie kolom "Besluit") staan eveneens onder de betreffende tabellen gemotiveerd. De instandhoudingsdoelstellingen van Natura 2000-waarden die zijn toegevoegd ten opzichte van het ontwerpbesluit, zijn in principe op behoud gesteld, omdat de landelijke doelstelling al haalbaar werd geacht zonder deze toevoegingen. De instandhoudingsdoelstellingen die om deze reden op behoud zijn gesteld en daarmee afwijken van de landelijke doelstelling voor de betreffende Natura 2000-waarde, zijn in de tabellen gemarkeerd met een x. Regels in cursief betreffen complementaire doelen. Deze zijn in de tabellen opgenomen omdat ze nog in de vigerende besluiten staan vermeld. Deze doelen zullen niet langer in aanwijzingsbesluiten worden opgenomen (zie bijlage C, paragraaf 4.1). Bij broedvogels wordt in de kolom "Populatie" tevens aangegeven of er sprake is van herstel dan wel uitbreiding (↑). In een aparte kolom is van elk gebied de relatieve bijdrage vermeld. Voor een nadere toelichting en de klasse-indeling wordt verwezen naar de inleiding van onderdeel 3 van deze bijlage.

B.4.1 Habitatrichtlijn: habitattypen

H2310 – Stuiwandheiden met struikhei					
Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
017	Bakkeveense Duinen	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
025	Drentsche Aa-gebied	uitbreiding	verbetering	C	ontwerpbesluit
026	Drouwenerzand	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
027	Drents-Friese Wold & Leggelderveld	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
029	Holtingerveld	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
030	Dwingelderveld	behoud	verbetering	C	ontwerpbesluit
032	Mantingerzand	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	uitbreiding	verbetering	C	ontwerpbesluit
044	Borkeld	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
046	Bergvennen & Brecklenkampse Veld	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
053	Buurserzand & Haaksbergerveen	uitbreiding	behoud	C	ontwerpbesluit
057	Veluwe	uitbreiding	verbetering	A2	ontwerpbesluit
128	Brabantse Wal	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
131	Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit

³³ De landelijke doelomschrijving in deze paragraaf beperkt zich in principe tot behoud/uitbreiding oppervlakte (of omvang leefgebied) en behoud/verbetering kwaliteit (leefgebied), in geval van soorten en vogels aangevuld met het doel voor behoud/uitbreiding populatie. Voor de volledige formulering van de landelijke doelen inclusief toelichting wordt verwezen naar het Natura 2000 doelendocument (2006).

133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
134	Regte Heide & Riels Laag	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
135	Kempenland-West	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
136	Leenderbos, Grootte Heide & De Plateaux	behoud	verbetering	B2	ontwerpbesluit
137	Strabrechtse Heide & Beuven	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
144	Boschhuizerbergen	uitbreiding	verbetering	C	ontwerpbesluit
145	Maasduinen	uitbreiding	verbetering	B1	conform ontwerp

Het habitattypen stuifzandheiden met struikhei is beperkt tot laag gelegen land. Meer dan twee derde van de landelijke oppervlakte van het habitattypen is opgenomen binnen het Natura 2000-netwerk. De landelijke staat van instandhouding van het habitattypen is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als respectievelijk "matig ongunstig" en "zeer ongunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan³⁴.

Mogelijkheden voor uitbreiding van de oppervlakte liggen onder meer in de gebieden Drentsche Aa-gebied (025), Veluwe (057), Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen (131) en Maasduinen (145). Verder is de uitbreidingsopgave neergelegd in de gebieden waar de beste potenties zijn: waar voldoende ruimte en mogelijkheden zijn voor uitbreiding van dit aan vaaggronden gebonden habitattypen. De landelijke doelstelling ter verbetering van de kwaliteit wordt in het grootste deel van de gebieden nagestreefd. In de meeste gebieden waar behoud van de kwaliteit als doel wordt gesteld, is het habitattypen reeds in voldoende kwaliteit aanwezig (bijvoorbeeld in Strabrechtse Heide & Beuven (137)).

H2330 – Zandverstuivingen					
Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
017	Bakkeveense Duinen	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
026	Drouwenerzand	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
027	Drents-Friese Wold & Leggelderveld	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
029	Holtingerfeld	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
030	Dwingelderveld	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
032	Mantingerzand	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	uitbreiding	verbetering	B1	ontwerpbesluit
057	Veluwe	uitbreiding	verbetering	A2	ontwerpbesluit
128	Brabantse Wal	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
131	Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen	uitbreiding	verbetering	A1	aanwijzingsbesluit
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
136	Leenderbos, Grootte Heide & De Plateaux	behoud	behoud	B1	ontwerpbesluit
137	Strabrechtse Heide & Beuven	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
144	Boschhuizerbergen	uitbreiding	behoud	C	ontwerpbesluit
145	Maasduinen	uitbreiding	verbetering	C	conform ontwerp
155	Brunsummerheide	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit

Ongeveer twee derde van het habitattypen zandverstuivingen bevindt zich binnen het Natura 2000-netwerk. De landelijke staat van instandhouding van het habitattypen zandverstuivingen is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als respectievelijk "matig ongunstig" en "zeer ongunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan. De afwisseling van zandverstuivingen met stuifzandheiden met struikhei (H2310) is voor een groot aantal dieren, in het bijzonder vogels, belangrijk. Om deze reden zijn in veel heidegebieden van de hogere zandgronden deze twee habitattypen gecombineerd als doel. Het grootste deel van de gebiedsdoelstellingen sluit aan op de landelijke doelstelling. In de meeste gebieden waar een

³⁴ Landelijk doel gewijzigd: Aanwijzingsbesluit Natura 2000-gebied Drents-Friese Wold & Leggelderveld (Stcrt. 2011, 4458).

behoudsdoelstelling is neergelegd komt het habitatype slechts over een kleine oppervlakte voor en/of lijken de potenties voor herstel gering.

H3130 – Zwakgebufferde vennen					
Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
027	Drents-Friese Wold & Leggelderveld	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
030	Dwingelderveld	behoud ^a	behoud	C	ontwerpbesluit
041	Boetelerveld	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
046	Bergvennen & Brecklenkampse Veld	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
047	Achter de Voort, Agelerbroek & Voltherbroek	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
048	Lemselermaten	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
049	Dinkelland	behoud	verbetering	C	ontwerpbesluit
051	Lonnekermeer	behoud	verbetering	C	ontwerpbesluit
053	Buurserzand & Haaksbergerveen	behoud	verbetering	C	ontwerpbesluit
054	Witte Veen	behoud	verbetering	C	ontwerpbesluit
057	Veluwe	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
058	Landgoederen Brummen	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
060	Stelkampsveld	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
128	Brabantse Wal	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
130	Langstraat	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
131	Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
134	Regte Heide & Riels Laag	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
135	Kempenland-West	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
136	Leenderbos, Grootte Heide & De Plateaux	uitbreiding	verbetering	C	ontwerpbesluit
137	Strabrechtse Heide & Beuven	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
138	Weerter- en Budelerbergen & Ringselven	uitbreiding	verbetering	C	ontwerpbesluit
144	Boschhuizerbergen	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
145	Maasduinen	uitbreiding	verbetering	C	doel aangepast ^b
146	Sarsven en De Banen	uitbreiding	behoud	C	ontwerpbesluit

- (a) Enige achteruitgang in oppervlakte ten gunste van habitatype zure vennen (H3160) is toegestaan³⁵.
- (b) De doelstellingen voor Maasduinen zijn aangepast van "behoud oppervlakte en kwaliteit" naar "uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit", herstelmaatregelen ten noorden van het Nieuw Heerenvenn zijn reeds genomen. De gebiedsdoelstelling sluit hiermee tevens aan op de landelijke doelstelling.

Het habitatype zwakgebufferde vennen heeft een sterk versnipperd voorkomen dat doorgaans over kleine oppervlakten voorkomt. Ongeveer een derde van dit habitatype is opgenomen in het Natura 2000-netwerk. De landelijke staat van instandhouding van het habitatype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als "matig ongunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan³⁴. De uitbreidingsopgave is neergelegd in de gebieden waar de beste mogelijkheden zijn en/of die in de toekomst een grote bijdrage kunnen leveren aan het landelijk doel (bijvoorbeeld Kampina & Oisterwijkse Vennen (133) en Leenderbos, Grootte Heide & De Plateaux (136)). In de gebieden waar een behoudopgave is gesteld voor de oppervlakte wordt uitbreiding nagenoeg niet mogelijk geacht omdat het habitatype bijvoorbeeld voorkomt in geïsoleerde poelen en er van nature geen nieuwe vennen bij zullen komen (Dwingelderveld (030), Boetelerveld (041), Dinkelland (049), Veluwe (057), Landgoederen Brummen (058), Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen (131), Boschhuizerbergen (144)), of omdat het habitatype al over een grote oppervlakte voorkomt (Kempenland-West (135)). Ook de landelijke doelstelling ter verbetering van de kwaliteit wordt nagestreefd

³⁵ Nadere toelichting over de "ten gunste formulering" wordt gegeven in het Natura 2000 doelendocument (2006), p. 35/37.

in de gebieden waar de potentie het hoogst is. In de gebieden waar een behoudopgave is gesteld komt het habitatype mogelijk al in voldoende kwaliteit voor (Veluwe), in een aantal gevallen door recentelijke herstelwerkzaamheden (Regte Heide & Riels Laag (134), Boschhuizerbergen, Sarsven en De Banen (146)). In de Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen zijn de mogelijkheden voor kwaliteitsverbetering nog onzeker. In vennen waar de habitattypen zeer zwakgebufferde vennen (H3110) en zwakgebufferde vennen (H3130) samen voorkomen, dient het beheer vooral gericht te zijn op het meer zeldzame en meer bedreigde habitatype zeer zwakgebufferde vennen (H3110).

H3160 – Zure vennen					
Landelijke doelstelling: behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
023	Fochteloërveen	behoud	verbetering	C	ontwerpbesluit
025	Drentsche Aa-gebied	behoud	verbetering	C	ontwerpbesluit
027	Drents-Friese Wold & Leggelderveld	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
029	Holtingerveld	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
030	Dwingelderveld	uitbreiding	verbetering	B2	ontwerpbesluit
032	Mantingerzand	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	behoud	verbetering	C	ontwerpbesluit
042	Sallandse Heuvelrug	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
044	Borkeld	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
051	Lonnekermeer	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
054	Witte Veen	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
057	Veluwe	behoud	verbetering	B1	ontwerpbesluit
128	Brabantse Wal	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	behoud ^a	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
134	Regte Heide & Riels Laag	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
135	Kempensland-West	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
136	Leenderbos, Grootte Heide & De Plateaux	uitbreiding	verbetering	B1	ontwerpbesluit
137	Strabrechtse Heide & Beuven	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
145	Maasduinen	uitbreiding	verbetering	B1	conform ontwerp
149	Meinweg	behoud	verbetering	C	ontwerpbesluit
155	Brunssummerheide	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit

(a) Enige achteruitgang in oppervlakte ten gunste van habitattypen zwakgebufferde vennen (H3130) of actieve hoogvenen, *heideveentjes* (H7110B) is toegestaan³⁵.

Ruim de helft van het Nederlandse voorkomen van het habitatype zure vennen bevindt zich binnen het Natura 2000-netwerk. De landelijke staat van instandhouding van dit habitatype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als respectievelijk “gunstig” en “matig ongunstig”. De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Voor enkele gebieden, zoals Dwingelderveld (030) en Leenderbos, Grootte Heide & De Plateaux (136), is een uitbreidingsdoelstelling geformuleerd, omdat het huidige beheer reeds gericht is op het ontwikkelen van zure vennen. In het bijzonder wordt uitbreiding van de oppervlakte van vormen met drijvende egelskop en veenbloembies nagestreefd (onder meer Dwingelderveld). Een deel van de zure vennen kan zich door verlanding ontwikkelen naar het habitatype actieve hoogvenen, *heideveentjes* (H7110B). In een aantal gebieden wordt behoud van de kwaliteit nagestreefd in tegenstelling tot de landelijke doelstelling. In de gebieden Sallandse Heuvelrug (042), Witte Veen (054), Strabrechtse Heide & Beuven (137) en Brunssummerheide (155) zijn de vennen reeds goed ontwikkeld. Behoud is derhalve voldoende. In het gebied Lonnekermeer (051) wordt behoud van de kwaliteit beoogd, omdat het slechts een zeer kleine oppervlakte betreft en er geen potentie is om de kwaliteit ervan te verbeteren.

H4010A – Vochtige heiden, hogere zandgronden					
Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
015	Van Oordt's Mersken	behoud	verbetering	C	ontwerpbesluit
016	Wijnjeterper Schar	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
023	Fochteloërveen	uitbreiding	behoud	C	ontwerpbesluit
024	Witterveld	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
025	Drentsche Aa-gebied	uitbreiding	verbetering	B1	ontwerpbesluit
027	Drents-Friese Wold & Leggelderveld	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
028	Elperstroomgebied	uitbreiding	behoud	C	aanwijzingsbesluit
029	Holtingerveld	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
030	Dwingelderveld	uitbreiding	verbetering	B2	ontwerpbesluit
032	Mantingerzand	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	behoud	verbetering	B1	ontwerpbesluit
041	Boetelerveld	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
042	Sallandse Heuvelrug	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
043	Wierdense Veld	behoud	verbetering	C	ontwerpbesluit
044	Borkeld	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
045	Springendal & Dal van de Mosbeek	behoud	verbetering	C	ontwerpbesluit
046	Bergvennen & Brecklenkampse Veld	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
048	Lemselermaten	uitbreiding	verbetering	C	ontwerpbesluit
049	Dinkelland	behoud	verbetering	C	ontwerpbesluit
051	Lonnekermeer	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
053	Buurserzand & Haaksbergerveen	uitbreiding	behoud	B2	ontwerpbesluit
054	Witte Veen	behoud	verbetering	C	ontwerpbesluit
055	Aamsveen	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
057	Veluwe	uitbreiding	verbetering	B2	ontwerpbesluit
058	Landgoederen Brummen	uitbreiding	verbetering	C	ontwerpbesluit
060	Stelkampsveld	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
061	Korenburgerveen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
128	Brabantse Wal	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
133	Kampina & Oisterwijkse Venen	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
134	Regte Heide & Riels Laag	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
135	Kempenland-West	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
136	Leenderbos, Grootte Heide & De Plateaux	uitbreiding	verbetering	B1	ontwerpbesluit
137	Strabrechtse Heide & Beuven	behoud	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
145	Maasduinen	uitbreiding	verbetering	C	doel aangepast ^a
149	Meinweg	behoud	verbetering	C	ontwerpbesluit
155	Brunssummerheide	uitbreiding	behoud	C	ontwerpbesluit

(a) De doelstelling voor het gebied Maasduinen is aangepast van behoud naar verbetering van de kwaliteit, omdat een deel van de vegetatie sterk vergrast is en kwaliteitsverbetering meelift op maatregelen om de oppervlakte uit te breiden en op het herstel van vennen in het gebied.

Het habitatype vochtige heiden, *hogere zandgronden* (subtype A) komt wijdverspreid voor in Nederland. Meer dan twee derde van de landelijke oppervlakte van dit subtype is opgenomen binnen het Natura 2000-netwerk. De landelijke staat van instandhouding van het habitatype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als "matig ongunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan³⁶. Mogelijkheden voor

³⁶ Landelijk doel gewijzigd: Aanwijzingsbesluiten Natura 2000-gebieden Wijnjeterper Schar en Elperstroomgebied (Strct. 2010, 2212).

uitbreiding van de oppervlakte liggen onder andere op de Veluwe (057) en in de gebieden op het Drents plateau, waar dit subtype over grote oppervlakten voorkomt. Verder is de uitbreidingsopgave neergelegd in de gebieden waar de beste potenties zijn: waar voldoende ruimte en mogelijkheden zijn voor uitbreiding. Ook de landelijke doelstelling ter verbetering van de kwaliteit wordt nagestreefd in de gebieden waar de potentie het hoogst is: bijvoorbeeld waar herstel van sterk vergraste vormen van dit subtype mogelijk is. Een speciale herstelopgave voor de kwaliteit van dit subtype ligt in de beekdalen waar het habitatype onderdeel uitmaakt van de gradiënt van hogere zandgronden naar de beek (bijvoorbeeld Wijnjeterper Schar (016), Stelkampsveld (060) en Meinweg (149)). In de meeste gebieden waar, in tegenstelling tot deze landelijke doelstelling, behoud van de kwaliteit wordt nagestreefd komt het subtype slechts in beperkte mate voor. De potenties ter verbetering van de kwaliteit zijn in deze gebieden veelal gering.

H4030 – Droge heiden					
Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
016	Wijnjeterper Schar	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
023	Fochteloërveen	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
024	Witterveld	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
025	Drentsche Aa-gebied	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
027	Drents-Friese Wold & Leggelderveld	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
029	Holtingerveld	behoud	verbetering	C	ontwerpbesluit
030	Dwingelderveld	behoud	verbetering	B1	ontwerpbesluit
032	Mantingerzand	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	uitbreiding	verbetering	C	ontwerpbesluit
040	Engbertsdijksvenen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
042	Sallandse Heuvelrug	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
043	Wierdense Veld	behoud	verbetering	C	ontwerpbesluit
044	Borkeld	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
045	Springendal & Dal van de Mosbeek	uitbreiding	verbetering	C	ontwerpbesluit
046	Bergvennen & Brecklenkampse Veld	uitbreiding	behoud	C	ontwerpbesluit
048	Lemselermaten	uitbreiding	verbetering	C	ontwerpbesluit
049	Dinkelland	uitbreiding	behoud	C	ontwerpbesluit
051	Lonnekermeer	uitbreiding	verbetering	C	ontwerpbesluit
054	Witte Veen	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
055	Aamsveen	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
057	Veluwe	uitbreiding	verbetering	A2	ontwerpbesluit
060	Stelkampsveld	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
128	Brabantse Wal	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
134	Regte Heide & Riels Laag	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
135	Kempeland-West	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
136	Leenderbos, Grootte Heide & De Plateaux	uitbreiding	verbetering	B1	ontwerpbesluit
137	Strabrechtse Heide & Beuven	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
139	Deurnsche Peel & Mariapeel	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
140	Groote Peel	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
145	Maasduinen	uitbreiding	verbetering	C	doel toegevoegd
149	Meinweg	behoud	verbetering	B1	ontwerpbesluit
155	Brunssummerheide	uitbreiding	verbetering	C	ontwerpbesluit

Meer dan de helft van de landelijke oppervlakte van het habitatype droge heiden is opgenomen binnen het Natura 2000-netwerk. De landelijke staat van instandhouding van dit habitatype is op de aspecten

oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als respectievelijk “matig ongunstig” en “zeer ongunstig”. De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Niet in alle gebieden kan de landelijke doelstelling worden nagestreefd. In een aantal gebieden wijkt de doelstelling voor het aspect oppervlakte af van de landelijke doelstelling omdat bijvoorbeeld de oppervlakten waar het habitatype droge heiden voor kan komen al volledig benut zijn (Havelte-Oost (029), Wierdense Veld (043) en Borkeld (044)). De doelstelling voor het aspect kwaliteit wijkt af van de landelijke doelstelling in de gebieden Bergvennen & Brecklenkampse Veld (046) en Dinkelland (049), omdat het habitatype in deze gebieden reeds in goed ontwikkelde vorm aanwezig is. In enkele gebieden wordt zowel behoud van de oppervlakte als behoud van de kwaliteit beoogd. In het gebied Stelkampsveld (060) ligt de focus op andere habitatypen en komen droge heiden slechts over kleine oppervlakten voor. De gebieden Fochteloërveen (023), Witterveld (024), Witte Veen (054) en Aamsveen (055) zijn hoogveengebieden. In deze gebieden wijken de doelstellingen af van de landelijke doelstelling omdat het habitatype droge heiden voorkomt op de zandruggen van de gebieden en hierdoor de mogelijkheden in het hoogveenlandschap volledig zijn benut. Ook in het, overwegend natte, Drentsche Aa-gebied (025) zijn de mogelijkheden voor droge heiden volledig benut. De doelstellingen voor het gebied Wijnjeterper Schar (016) wijken af van de landelijke doelstelling omdat het gebied reeds een goed voorbeeld is betreffende dit habitatype en behoud van de kwaliteit en oppervlakte derhalve voldoende is.

H6120 – *Stroomdalgraslanden					
Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
038	Uiterwaarden IJssel	uitbreiding	verbetering	A1 ^a	ontwerpbesluit
038	<i>Uiterwaarden IJssel</i>	<i>uitbreiding</i>	<i>verbetering</i>		<i>ontwerpbesluit</i>
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	uitbreiding	verbetering	B2	ontwerpbesluit
049	Dinkelland	uitbreiding	verbetering	C	ontwerpbesluit
067	Gelderse Poort	uitbreiding	verbetering	A1	ontwerpbesluit
068	Uiterwaarden Waal	behoud	verbetering	A2 ^a	ontwerpbesluit
068	<i>Uiterwaarden Waal</i>	<i>uitbreiding</i>	<i>verbetering</i>		<i>ontwerpbesluit</i>
071	Loevestein, Pompveld & Kornsche Boezem	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
082	Uiterwaarden Lek	uitbreiding	verbetering	C	ontwerpbesluit
112	Biesbosch	uitbreiding	behoud	B1	ontwerpbesluit
141	Oeffelter Meent	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
143	Zeldersche Driessen	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
145	Maasduinen	behoud	behoud	C	conform ontwerp
148	Swalmdal	uitbreiding	verbetering	C	ontwerpbesluit
150	Roerdal	uitbreiding	verbetering	C	ontwerpbesluit

(a) De relatieve bijdrage geldt voor het Natura 2000-gebied als geheel, dus voor het Habitatrictlijn gedeelte en het Vogelrichtlijn gedeelte gecombineerd.

Ruim drie kwart van de landelijke oppervlakte stroomdalgraslanden komt voor binnen het Natura 2000-netwerk. De staat van instandhouding van het habitatype stroomdalgraslanden is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als “zeer ongunstig”. De landelijke doelstelling sluit hierop aan. De meeste gebiedsdoelstellingen sluiten aan op de landelijke opgave. Enkele wijken echter af. De instandhoudingsdoelstelling voor Uiterwaarden Waal (068) wijkt op het aspect oppervlakte af van de landelijke doelstelling. Het gedeelte dat is aangewezen onder de Habitatrictlijn is te klein om uitbreiding te bewerkstelligen zonder dat dit ten koste gaat van de andere instandhoudingsdoelstellingen in het gebied. In de Biesbosch (112) wijkt de doelstelling op het aspect kwaliteit af van de landelijke doelstelling. Het gebied herbergt al een aanzienlijk areaal van goede kwaliteit. De doelstelling voor Loevestein, Pompveld & Kornsche Boezem (071) wijkt af van de landelijke doelstelling, omdat de kwaliteit al goed is en uitbreiding slechts beperkt mogelijk is in vergelijking tot elders in het rivierengebied. Voor Maasduinen (145) geldt een behoudsdoelstelling omdat er weinig mogelijkheden zijn om natuurlijke dynamiek meer ruimte te bieden.

H7110B – *Actieve hoogvenen, heideveentjes					
Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
024	Witterveld	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
025	Drentsche Aa-gebied	behoud	verbetering	C	ontwerpbesluit
027	Drents-Friese Wold & Leggelderveld	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
029	Holtingerveld	behoud	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
030	Dwingelderveld	uitbreiding	verbetering	A1	ontwerpbesluit
042	Sallandse Heuvelrug	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
057	Veluwe	uitbreiding	verbetering	B2	ontwerpbesluit
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
136	Leenderbos, Grootte Heide & De Plateaux	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
145	Maasduinen	uitbreiding	verbetering	C	doel aangepast ^a
149	Meinweg	uitbreiding	verbetering	C	ontwerpbesluit
155	Brunssummerheide	uitbreiding	behoud	B2	ontwerpbesluit

(a) In het gebied Maasduinen is de doelstelling aangepast van een complementair ontwikkeldoel naar een instandhoudingsdoelstelling, omdat met de huidige kennis blijkt dat het habitattype nog steeds aanwezig is in het gebied, in het Pikmeeuwenwater.

Het habitattype actieve hoogvenen, *heideveentjes* (subtype B) komt sterk verspreid over doorgaans kleine oppervlakten voor. Vanwege het ontbreken van complete gegevens over het voorkomen van dit subtype is voor de berekening van de relatieve bijdragen uitgegaan van een geschatte landelijke oppervlakte van 150 ha. Daarvan uitgaande zou ongeveer twee derde van de landelijke oppervlakte zijn opgenomen in het Natura 2000-netwerk. De landelijke staat van instandhouding van dit subtype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als respectievelijk "matig ongunstig" en "zeer ongunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan. In afwijking van de landelijke uitbreidingsdoelstelling voor oppervlakte is in enkele gebieden gekozen voor een behoudsdoelstelling. In deze gebieden gaat het in de meeste gevallen om slechts één of enkele vennen en is er geen ruimte voor uitbreiding van de oppervlakte. In het gebied Witterveld (024) geldt een behoudopgave voor de kwaliteit van dit subtype. De reden hiervoor is dat de heideveentjes in dit gebied reeds van matige tot goede kwaliteit zijn en geen uitbreidingsmogelijkheden zijn middels herstel van voormalige heideveentjes.

H7150 – Pioniervegetaties met snavelbiezen					
Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
016	Wijnjeterper Schar	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
025	Drentsche Aa-gebied	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
027	Drents-Friese Wold & Leggelderveld	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
029	Holtingerveld	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
030	Dwingelderveld	uitbreiding	verbetering	B2	ontwerpbesluit
032	Mantingerzand	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
041	Boetelerveld	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
044	Borkeld	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
049	Dinkelland	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
057	Veluwe	uitbreiding	verbetering	A1	ontwerpbesluit
058	Landgoederen Brummen	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
060	Stelkampsveld	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	uitbreiding	behoud	B1	aanwijzingsbesluit

134	Regte Heide & Riels Laag	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
135	Kempenland-West	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
136	Leenderbos, Grootte Heide & De Plateaux	behoud	behoud	B1	ontwerpbesluit
145	Maasduinen	behoud	behoud	C	conform ontwerp
149	Meinweg	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
155	Brunssummerheide	uitbreiding	verbetering	C	ontwerpbesluit

Ongeveer de helft van de landelijke oppervlakte van het habitatype pioniervegetaties met snavelbiezen is opgenomen binnen het Natura 2000-netwerk. De landelijke staat van instandhouding van het habitatype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als respectievelijk "gunstig" en "matig ongunstig". Landelijk wordt zowel uitbreiding van de oppervlakte als verbetering van de kwaliteit nagestreefd. Uitbreiding van de oppervlakte is als landelijk doel gesteld omdat de gunstige staat van instandhouding slechts een tijdelijke situatie betreft³⁷. Deze situatie is te danken aan recent op vele plekken uitgevoerde plagwerkzaamheden ten behoeve van herstel van het habitatype vochtige heiden, *hogere zandgronden* (H4010A) waarvoor Nederland een grote verantwoordelijkheid heeft. De oppervlakte van pioniervegetaties met snavelbiezen heeft zich plaatselijk kunnen uitbreiden door plagwerkzaamheden. Dit heeft de achteruitgang op de plaatsen waar het habitatype van nature voorkomt gemaskeerd. Uitbreiding van de oppervlakte is gericht op herstel van natuurlijke pioniervegetaties met snavelbiezen als duurzaam onderdeel van het (natte) heidelandschap. Deze herstelopgave geldt alleen voor gebieden waar het type van nature aanwezig is en waar goede mogelijkheden voor herstel aanwezig zijn, onder andere de gebieden Drents-Friese Wold & Leggelderveld (027) en Dwingelderveld (030). In de overige gebieden, waar het habitatype voorkomt op plagplekken in vochtige heiden (H4010), wordt volstaan met behoud.

H91D0 – *Hoogveenbossen					
Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
013	Alde Feanen	uitbreiding	verbetering	B1	ontwerpbesluit
018	Rottige Meenthe & Brandemeer	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
024	Witterveld	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
025	Drentsche Aa-gebied	uitbreiding	verbetering	C	ontwerpbesluit
029	Holtingerveld	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit x
034	Weerribben	behoud	verbetering	B2	ontwerpbesluit
035	De Wieden	behoud	verbetering	B2	ontwerpbesluit
053	Buurserzand & Haaksbergerveen	uitbreiding	behoud	B1	ontwerpbesluit
054	Witte Veen	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
055	Aamsveen	uitbreiding	behoud	C	ontwerpbesluit
061	Korenburgerveen	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
064	Wooldse Veen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
092	Iperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
094	Naardermeer	uitbreiding	behoud	A1	ontwerpbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	behoud	behoud	B1	ontwerpbesluit
136	Leenderbos, Grootte Heide & De Plateaux	behoud	verbetering	C	ontwerpbesluit
138	Weerter- en Budelerbergen & Ringselven	uitbreiding	verbetering	B1	ontwerpbesluit
145	Maasduinen	behoud	verbetering	B1	conform ontwerp
149	Meinweg	behoud	verbetering	C	ontwerpbesluit
150	Roerdal	behoud	verbetering	C	ontwerpbesluit

³⁷ Dit is voor dit habitatype ook de reden dat de staat van instandhouding wat betreft het aspect toekomstperspectief als "matig ongunstig" is beoordeeld (zie ook Natura 2000 profielendocument (2008)).

155	Brunssummerheide	behoud	verbetering	C	ontwerpbesluit
------------	------------------	--------	-------------	---	----------------

Ongeveer twee derde van de landelijke oppervlakte van het habitatype hoogveenbossen bevindt zich binnen het Natura 2000-netwerk. De landelijke staat van instandhouding van het habitatype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als "matig ongunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan. In de gebieden met de grootste ecologische potentie voor herstel van het habitatype en/of waar de grootste bijdrage aan de landelijke doelstelling gerealiseerd kan worden, wordt uitbreiding van de oppervlakte en/of verbetering van de kwaliteit van het habitatype nagestreefd. In de overige gebieden wordt volstaan met behoud van het habitatype. Bijvoorbeeld in het gebied Maasduinen (145) is het areaal waar het habitatype hoogveenbossen voor kan komen al volledig benut, waardoor er geen mogelijkheden voor uitbreiding zijn. Ook in het gebied Rottige Meenthe & Brandemeer (018) wordt behoud van het habitatype beoogd. Hier is, gezien de hydrologie, geringe potentie voor het habitatype. In de laagveengebieden IJperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske (092) en Oostelijke Vechtplassen (095) zijn kleine oppervlakten hoogveenbossen aanwezig, evenals in de Limburgse gebieden Meinweg (149) en Roerdal (150). Er is weinig potentie voor ontwikkeling van het habitatype in deze gebieden. In enkele van deze gebieden is echter wel potentie voor kwaliteitsverbetering. In de gebieden met hoogveenkernen komen hoogveenbossen voor rondom de hoogveenkern op de zandbodem (onder andere in de gebieden Witterveld (024), Witte Veen (054), Wooldse Veen (064)). Aangezien de prioriteit in deze gebieden bij de ontwikkeling van hoogveen ligt en de potenties ter verbetering van de kwaliteit en/of uitbreiding van de oppervlakte beperkt zijn, wordt hier slechts in beperkte mate gestreefd naar uitbreiding en/of kwaliteitsverbetering.

H91E0C – *Vochtige alluviale bossen, beekbegeleidende bossen					
Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
021	Lieftingsbroek	behoud	verbetering	C	ontwerpbesluit
025	Drentsche Aa-gebied	uitbreiding	verbetering	B1	ontwerpbesluit
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	uitbreiding	verbetering	B1	ontwerpbesluit
045	Springendal & Dal van de Mosbeek	uitbreiding	verbetering	B1	ontwerpbesluit
047	Achter de Voort, Agelerbroek & Voltherbroek	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
048	Lemselermaten	behoud ^a	verbetering	B1	ontwerpbesluit
049	Dinkelland	behoud	verbetering	C	ontwerpbesluit
050	Landgoederen Oldenzaal	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
055	Aamsveen	uitbreiding	verbetering	C	ontwerpbesluit
057	Veluwe	uitbreiding	verbetering	B1	ontwerpbesluit
058	Landgoederen Brummen	behoud	verbetering	B1	ontwerpbesluit
060	Stelkampsveld	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
061	Korenburgerveen	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
063	Bekendelle	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
070	Lingegebied & Diefdijk-Zuid	behoud ^b	behoud	C	ontwerpbesluit
129	Ulvenhoutse Bos	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
131	Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
134	Regte Heide & Riels Laag	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
135	Kempensland-West	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
136	Leenderbos, Grootte Heide & De Plateaux	uitbreiding	verbetering	B1	ontwerpbesluit
137	Strabrechtse Heide & Beuven	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
142	Sint Jansberg	behoud	verbetering	C	ontwerpbesluit
145	Maasduinen	behoud	behoud	C	conform ontwerp
147	Leudal	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
148	Swalmdal	behoud	verbetering	C	ontwerpbesluit

149	Meinweg	behoud	verbetering	B1	ontwerpbesluit
150	Roerdal	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
153	Bunder- en Elsoërbos	behoud	verbetering	B1	ontwerpbesluit
154	Geleenbeekdal	uitbreiding	verbetering	B1	ontwerpbesluit
157	Geuldal	uitbreiding	verbetering	B1	ontwerpbesluit
161	Noorbeemden & Hoogbos	behoud	verbetering	C	ontwerpbesluit

- (a) Enige achteruitgang in oppervlakte ten gunste van habitattypen kalkmoerassen (H7230) of overgangs- en trilvenen (H7140) is toegestaan³⁵.
- (b) Enige achteruitgang in oppervlakte ten gunste van habitattype kalkmoerassen (H7230) is toegestaan³⁵.

Ruim de helft van de landelijke oppervlakte van het habitattype vochtige alluviale bossen, *beekbegeleidende bossen* (subtype C) bevindt zich binnen het Natura 2000-netwerk. De landelijke staat van instandhouding van het subtype *beekbegeleidende bossen* is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als "matig ongunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Niet alle gebiedsdoelstellingen sluiten aan op de landelijke doelstelling. Alleen in gebieden waar potenties zijn, wordt uitbreiding van de oppervlakte en/of verbetering van de kwaliteit nagestreefd, bijvoorbeeld in de gebieden Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen (131), Leudal (147) en Geuldal (157). In sommige gebieden, zoals Bunder- en Elsoërbos (153), is reeds een zodanige oppervlakte van het habitattype aanwezig waardoor behoud van de oppervlakte voldoende is.

B.4.2 Habitatrictlijn: soorten

H1337 – Bever						
Landelijke doelstelling: uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor uitbreiding populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Doel populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
038	Uiterwaarden IJssel	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	B1 ^a	ontwerpbesluit
038	<i>Uiterwaarden IJssel</i>	<i>uitbreiding</i>	<i>verbetering</i>	<i>uitbreiding</i>		<i>ontwerpbesluit</i>
067	Gelderse Poort	behoud	behoud	uitbreiding	A1	ontwerpbesluit
068	Uiterwaarden Waal	behoud	behoud	uitbreiding	C	ontwerpbesluit
108	Oude Maas	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
112	Biesbosch	behoud	behoud	behoud	A1	ontwerpbesluit
145	Maasduinen	behoud	behoud	uitbreiding	C	conform ontwerp
147	Leudal	behoud	behoud	uitbreiding	C	aanwijzingsbesluit
148	Swalmdal	behoud	behoud	uitbreiding	C	ontwerpbesluit
150	Roerdal	behoud	behoud	uitbreiding	C	ontwerpbesluit
152	Grensmaas	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	B1	ontwerpbesluit

- (a) De relatieve bijdrage geldt voor het Natura 2000-gebied als geheel, dus voor het Habitatrictlijngedeelte en het Vogelrichtlijngedeelte gecombineerd.

De landelijke staat van instandhouding van de bever is op de aspecten populatie en leefgebied beoordeeld als respectievelijk "matig ongunstig" en "gunstig". De landelijke herstelopgave voor het leefgebied wijkt hiervan af. De reden hiervoor is dat, ondanks dat er kwantitatief voldoende geschikt leefgebied voor de soort voorhanden is, de verspreiding van het leefgebied nog niet op orde is omdat er nog onvoldoende verbindingen zijn tussen kerngebieden. De landelijke doelstelling voor herstel van de populatie is gericht op deze verbindingen om hiermee een duurzame populatie van de soort te realiseren die over het gehele rivierengebied verspreid voorkomt. De uitbreidingsopgave van het leefgebied geldt voor Uiterwaarden IJssel (038), waar het van belang is dat de soort zich in het IJsseldal verder zal uitbreiden om een duurzame populatie in het rivierengebied te realiseren. Uitbreiding van het leefgebied in dit gebied heeft betrekking op het benutten van nog niet bezet potentieel leefgebied. In de meeste gebieden is reeds voldoende geschikt leefgebied aanwezig en zal de populatie naar verwachting uitbreiden bij een behoudopgave voor het leefgebied.

H1831 – Drijvende waterweegbree						
Landelijke doelstelling: uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit biotoop ten behoeve van uitbreiding populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Doel populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
004	Duinen Terschelling	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
027	Drents-Friese Wold & Leggelderveld	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
041	Boetelerveld	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
045	Springendal & Dal van de Mosbeek	behoud	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
057	Veluwe	behoud	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
058	Landgoederen Brummen	behoud	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
128	Brabantse Wal	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	C	aanwijzingsbesluit
131	Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
132	Vlijmens Ven, Moerputten & Bossche Broek	behoud	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	B1	aanwijzingsbesluit
135	Kempenland-West	behoud	behoud	behoud	B2	aanwijzingsbesluit
136	Leenderbos, Grootte Heide & De Plateaux	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	B1	ontwerpbesluit
137	Strabrechtse Heide & Beuven	behoud	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
138	Weerter- en Budelerbergen & Ringselven	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	C	ontwerpbesluit
145	Maasduinen	behoud	behoud	behoud	C	conform ontwerp
146	Sarsven en De Banen	behoud	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
149	Meinweg	behoud	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit

De landelijke staat van instandhouding van de habitatsoort drijvende waterweegbree is op de aspecten populatie en leefgebied beoordeeld als "matig ongunstig". De landelijke doelstelling sluit hier op aan³⁴. Herstel wordt mogelijk geacht in die gebieden waar de soort eerder in het habitatype zwakgebufferde vennen (H3130) of in de directe omgeving daarvan is aangetroffen en waar tevens uitbreiding van de oppervlakte en waar nodig verbetering van de kwaliteit van dit habitatype wordt nagestreefd. Bij herstel van dit habitatype zijn de omstandigheden gunstig voor herstel van de drijvende waterweegbree. In de overige gebieden wijkt de doelstelling af van de landelijke doelstelling. Het is onvoldoende duidelijk hoe de soort in deze gebieden hersteld zou kunnen worden.

B.4.3 Vogelrichtlijn: broedvogels

A004 – Dodaars						
Landelijke doelstelling: behoud omvang en behoud kwaliteit leefgebied voor behoud populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
004	Duinen Terschelling	behoud	behoud	20	C	aanwijzingsbesluit
027	Drents-Friese Wold & Leggelderveld	behoud	behoud	40	C	aanwijzingsbesluit
030	Dwingelderveld	behoud	behoud	50	B1	ontwerpbesluit
067	Gelderse Poort	behoud	behoud	40	C	ontwerpbesluit
078	Oostvaardersplassen	behoud	behoud	140	B2	aanwijzingsbesluit
127	Markiezaat	behoud	behoud	30	C	aanwijzingsbesluit
128	Brabantse Wal	behoud	verbetering	40	C	aanwijzingsbesluit
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	behoud	behoud	30	C	aanwijzingsbesluit
139	Deurnsche Peel & Mariapeel	behoud	behoud	35	C	aanwijzingsbesluit
140	Groote Peel	behoud	behoud	40	C	aanwijzingsbesluit
145	Maasduinen	behoud	behoud	50	B1	conform ontwerp

De landelijke staat van instandhouding van de dodaars is op de aspecten leefgebied en populatie beoordeeld als "gunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan: "behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie van ten minste 2.000 paren". Alle gebiedsdoelstellingen sluiten aan bij de landelijke doelstelling, met uitzondering van Brabantse Wal (128).

A008 – Geoorde fuut						
Landelijke doelstelling: behoud omvang en behoud kwaliteit leefgebied voor behoud populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
023	Fochteloërveen	behoud	behoud	10	B1	ontwerpbesluit
030	Dwingelderveld	behoud	behoud	40	B2	ontwerpbesluit
033	Bargerveen	behoud	behoud	90	A1	ontwerpbesluit
040	Engbertsdijksvennen	behoud ^a	behoud	25	B1	aanwijzingsbesluit
100	Voornes Duin	behoud	behoud	5	C	aanwijzingsbesluit
128	Brabantse Wal	behoud ^b	verbetering	40	B2	aanwijzingsbesluit
140	Groote Peel	behoud	behoud	40	B2	aanwijzingsbesluit
145	Maasduinen	behoud	behoud	7	C	doel aangepast ^c

- (a) Enige achteruitgang in omvang broedgebied ten gunste van het habitatype herstellende hoogvenen (H7120) is toegestaan³⁵.
- (b) Enige achteruitgang in draagkracht van het leefgebied ten gunste van het habitatype zwakgebufferde vennen (H3130) is toegestaan³⁵.
- (c) De doelstelling voor de draagkracht van het gebied Maasduinen (145) is aangepast. Bij de definitieve besluiten is een andere afrondingssysteematiek gehanteerd.³⁸

De landelijke staat van instandhouding van de geoorde fuut is op de aspecten populatie en leefgebied beoordeeld als "gunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan: "behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie van ten minste 400 paren". Sinds 1973-1977 is het verspreidingsgebied van broedende geoorde futen aanzienlijk groter geworden (met een toename van 315%). Vanaf 1980 zijn de broedvogelaantallen toegenomen. Deze aantallen wisselen in samenhang met de waterstanden in het voorjaar. Het zwaartepunt van de verspreiding ligt in de provincies Drenthe en Noord-Brabant. Vooral Brabantse Wal (128), Dwingelderveld (030) en de hoogveengebieden Bargerveen (033) en Groote Peel (140) leveren een belangrijke bijdrage. De gebiedsdoelstellingen sluiten aan op de landelijke doelstelling, met uitzondering van Brabantse Wal.

A224 – Nachtzwaluw						
Landelijke doelstelling: behoud omvang en behoud kwaliteit leefgebied voor behoud populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
033	Bargerveen	behoud	behoud	30	B1	ontwerpbesluit
042	Sallandse Heuvelrug	behoud	behoud	45	B1	aanwijzingsbesluit
057	Veluwe	behoud	behoud	610	B2	ontwerpbesluit
128	Brabantse Wal	behoud	behoud	80	B1	aanwijzingsbesluit
136	Leenderbos, Groote Heide & De Plateaux	behoud	behoud	30	B1	ontwerpbesluit
138	Weerter- en Budelerbergen & Ringselven	behoud	behoud	20	C	ontwerpbesluit
139	Deurnsche Peel & Mariapeel	behoud	behoud	3 (↑)	C	aanwijzingsbesluit
145	Maasduinen	behoud	behoud	30	B1	conform ontwerp
149	Meinweg	behoud	behoud	25	B1	ontwerpbesluit

³⁸ Voor het vaststellen van de instandhoudingsdoelstellingen voor vogels is de volgende afrondingssysteematiek gebruikt: 1-20 = niet afronden, 21-100 = afronden op vijftallen, 100-1.000 = afronden op tientallen, >1.000 = afronden op honderdtallen.

De landelijke staat van instandhouding van de nachtzwaluw is op de aspecten populatie en leefgebied beoordeeld als "gunstig"³⁹. De landelijke doelstelling sluit daarbij aan: "behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie van tenminste 1.000 paren"³⁹. De gebiedsdoelen sluiten aan bij de landelijke doelstelling, met uitzondering van Deurnsche Peel & Mariapeel (139) waar een beperkte uitbreiding van de populatie wordt nagestreefd. In 1999-2003 was in dit gebied 1 broedpaar aanwezig. Gezien de aantallen in 1995-1998 (gemiddeld 4 broedparen met een maximum van 7 paren in 1996) heeft het gebied echter potentie voor uitbreiding van de populatie.

A236 – Zwarte specht						
Landelijke doelstelling: behoud omvang en behoud kwaliteit leefgebied voor behoud populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
027	Drents-Friese Wold & Leggelderveld	behoud	behoud	30	B1	aanwijzingsbesluit
030	Dwingelderveld	behoud	behoud	15	C	ontwerpbesluit
057	Veluwe	behoud	behoud	430	A2	ontwerpbesluit
128	Brabantse Wal	behoud	behoud	40	B1	aanwijzingsbesluit
145	Maasduinen	behoud	behoud	35	B1	doel aangepast ^a

(a) Het aantal van Maasduinen is aangepast conform het gemiddelde van de periode 1999-2003. Bij de definitieve besluiten is een andere afrondingssysteem gehanteerd.³⁸

De landelijke staat van instandhouding van de zwarte specht is op de aspecten populatie en leefgebied beoordeeld als "gunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan: "behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie van ten minste 800 paren". De gebiedsdoelstellingen sluiten allen aan bij de landelijke opgave.

A246 – Boomleeuwerik						
Landelijke doelstelling: behoud omvang en behoud kwaliteit leefgebied voor behoud populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
027	Drents-Friese Wold & Leggelderveld	behoud	behoud	110	B1	aanwijzingsbesluit
030	Dwingelderveld	behoud	behoud	40 (↑)	C	ontwerpbesluit
057	Veluwe	behoud	behoud	2.400	A2	ontwerpbesluit
128	Brabantse Wal	behoud	behoud	100	C	aanwijzingsbesluit
136	Leenderbos, Groote Heide & De Plateaux	behoud	behoud	50	C	ontwerpbesluit
138	Weerter- en Budelerbergen & Ringselven	behoud	behoud	65	C	ontwerpbesluit
145	Maasduinen	behoud	behoud	100	C	conform ontwerp
149	Meinweg	behoud	behoud	30 (↑)	C	ontwerpbesluit

De landelijke staat van instandhouding van de boomleeuwerik is op de aspecten populatie en leefgebied beoordeeld als "gunstig". De landelijke doelstelling sluit daarbij aan: "behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud van een populatie van ten minste 5.000 paren". Alle gebiedsdoelstellingen sluiten voor het aspect leefgebied aan bij de landelijke doelstelling.

A249 – Oeverzwaluw						
Landelijke doelstelling: behoud omvang en behoud kwaliteit leefgebied voor behoud populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
066	Uiterwaarden Neder-Rijn	behoud	behoud	80	C	ontwerpbesluit
067	Gelderse Poort	behoud	behoud	420	C	ontwerpbesluit

³⁹ Aanwijzingsbesluit Natura 2000-gebied Deurnsche Peel & Mariapeel (Stcrt. 2009, nr. 13516).

145	Maasduinen	behoud	behoud	120	C	conform ontwerp
------------	------------	--------	--------	-----	---	-----------------

De landelijke staat van instandhouding van de oeverwal is op de aspecten populatie en leefgebied beoordeeld als "gunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan: "behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie van ten minste 20.000 paren". De gebiedsdoelen sluiten aan bij de landelijke doelstelling.

A276 – Roodborsttapuit						
Landelijke doelstelling: behoud omvang en behoud kwaliteit leefgebied voor behoud populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
002	Duinen en Lage Land Texel	behoud	behoud	40	C	aanwijzingsbesluit
023	Fochteloërveen	behoud	behoud	60	C	ontwerpbesluit
027	Drents-Friese Wold & Leggelderveld	behoud	behoud	100	C	aanwijzingsbesluit
030	Dwingelderveld	behoud	behoud	80	C	ontwerpbesluit
033	Bargerveen	behoud	behoud	90	C	ontwerpbesluit
042	Sallandse Heuvelrug	behoud	behoud	60	C	aanwijzingsbesluit
057	Veluwe	behoud	behoud	1.000	A1	ontwerpbesluit
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	behoud	behoud	35	C	aanwijzingsbesluit
136	Leenderbos, Grootte Heide & De Plateaux	behoud	behoud	60	C	ontwerpbesluit
138	Weerter- en Budelerbergen Ringselven	behoud	behoud	20	C	ontwerpbesluit
139	Deurnsche Peel & Mariapeel	behoud	behoud	120	C	aanwijzingsbesluit
140	Groote Peel	behoud	behoud	80	C	aanwijzingsbesluit
145	Maasduinen	behoud	behoud	85	C	conform ontwerp
149	Meinweg	behoud	behoud	20	C	ontwerpbesluit

De landelijke staat van instandhouding van de roodborsttapuit is op de aspecten leefgebied en populatie beoordeeld als "gunstig". De landelijke doelstelling sluit daarbij aan: "behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud van een populatie van ten minste 6.000 paren". De gebiedsdoelen sluiten aan bij de landelijke doelstelling.

A338 – Grauwe klauwier						
Landelijke doelstelling: uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor herstel populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
005	Duinen Ameland	uitbreiding	verbetering	5 (↑)	C	aanwijzingsbesluit
025	<i>Drentsche Aa-gebied</i>	<i>uitbreiding</i>	<i>verbetering</i>	<i>10 (↑)</i>	<i>B1</i>	<i>ontwerpbesluit</i>
027	Drents-Friese Wold & Leggelderveld	uitbreiding	verbetering	20 (↑)	B1	aanwijzingsbesluit
033	Bargerveen	uitbreiding	verbetering	100 (↑)	A3	ontwerpbesluit
057	Veluwe	uitbreiding	verbetering	40 (↑)	A1	ontwerpbesluit
145	Maasduinen	uitbreiding	verbetering	3 (↑)	C	conform ontwerp

De landelijke staat van instandhouding van de grauwe klauwier is op de aspecten populatie en leefgebied beoordeeld als "zeer ongunstig". De landelijke doelstelling sluit hierbij aan: "uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor herstel van een populatie van ten minste 250 paren". De gebiedsdoelen sluiten aan bij de landelijke doelstelling.

Motivering van het besluit op basis van de binnengekomen zienswijzen

1 INLEIDING

Op 27 november 2006 zijn 111 ontwerp-aanwijzingsbesluiten gepubliceerd voor de eerste tranche Natura 2000-gebieden.

Deze ontwerp-aanwijzingsbesluiten hebben in de periode van 9 januari 2007 tot en met 19 februari 2007 ter inzage gelegen. Dit heeft ertoe geleid dat er door bijna 7.800 personen of organisaties een zienswijze is ingediend over één of meer gebieden. Een belangrijk deel van de argumentatie in deze zienswijzen heeft betrekking op de gebruikte criteria, de voorgestelde begrenzing van de gebieden en de mogelijke gevolgen van Natura 2000 voor burgers en het bedrijfsleven. In veel zienswijzen werd dezelfde argumentatie gebruikt en werden gelijklopende zorgen geuit.

Er is destijds besloten om in één nota tot een algemene beantwoording van deze breed geuite kritiekpunten over te gaan. In deze Nota van Antwoord⁴⁰ is op hoofdlijnen het gevoerde beleid uiteengezet. De Nota van Antwoord is op 21 november 2007 aan de Tweede Kamer aangeboden en op 13 februari en 6 maart 2008 heeft de Tweede Kamer de nota besproken. Iedereen die een zienswijze heeft ingediend, heeft in een persoonlijke brief een antwoord ontvangen, waarin op de algemene opmerkingen uit de zienswijze is ingegaan.

Gelet op het grote aantal zienswijzen dat voor elk gebied is ingediend en het grote aantal onderwerpen dat daarbij aan de orde is gekomen, is besloten om bij elk besluit de individuele zienswijzen per thema te behandelen. Dit gebeurt in deze bijlage C. Verder wordt in deze bijlage C vermeld welke specifiek op het aanwijzingsbesluit van dit gebied betrekking hebbende inspraakreacties zijn binnengekomen en hoe hiermee is omgegaan bij het opstellen van het aanwijzingsbesluit. Bij de beantwoording van de zienswijzen zijn ook de provinciale beschouwingen op de zienswijzen betrokken.

Voor het gebied Maasduinen zijn 92 zienswijzen ingediend. De reacties worden hieronder thematisch besproken.

⁴⁰ Ministerie van LNV (2007): Nota van Antwoord. Inspraakprocedure aanwijzing Natura 2000-gebieden. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.

2 REACTIES OVER DE PROCEDURE

In een aantal zienswijzen zijn vragen gesteld en opmerkingen gemaakt over de gebruikte aanmeldingsgegevens en de onderbouwing van de vermelde gegevens in het standaardgegevensformulier, waaronder "beschermingsstatus". Verder wordt opgemerkt dat er voor de soorten en habitattypen met de kwalificatie "aanwezig maar verwaarloosbaar" geen instandhoudingsdoelstellingen in de besluiten hoeven te worden opgenomen. Daarnaast wordt opgemerkt dat op het standaardgegevensformulier de bedrijfsactiviteiten, die in en om het gebied plaatsvinden, niet zijn vermeld. Men vraagt zich af of de Europese Commissie bij de beoordeling van de selectie van de gebieden daarmee rekening heeft kunnen houden.

Men vraagt zich ook af of de aanmeldingsprocedure wel zorgvuldig genoeg is doorlopen en wijst in dit kader mede op de verschillen tussen de huidige besluiten en de eerdere concepten die eind 2005 zijn opgesteld. Zo wordt er gesteld dat de vertaling van de aanmeldingsgegevens naar de doelstellingen disproportioneel is. Daarnaast zijn de doelstellingen volgens deze insprekers uitgebreider dan de Richtlijnen voorschrijven. Door doelstellingen op te nemen in het ontwerp-aanwijzingsbesluit voor alle soorten en habitattypen en dus ook voor die soorten en habitattypen waarvoor het gebied niet is geselecteerd, wordt er naar de mening van een aantal insprekers ten onrechte de suggestie gewekt dat de maatregelen die hieruit voortvloeien het gevolg zijn van de verplichtingen van de Vogel- en Habitatrichtlijn. In een aantal zienswijzen wordt erop aangedrongen om in een gebied alleen die habitattypen en soorten te beschermen, waarvoor het gebied tot de categorie van belangrijkste gebieden behoort.

Insprekers wijzen verder op documenten die in een eerdere fase van het proces ter beoordeling zijn aangeboden, waarop men wijzigingen heeft voorgesteld en ten aanzien waarvan wijzigingen zijn doorgevoerd in de ontwerpbesluiten. Het betreft onder andere de profielendocumenten 2006⁴¹ en gebiedendocumenten uit 2005. Verder wordt er door diverse insprekers op gewezen dat de aanwijzing van een Natura 2000-gebied een nieuwe wettelijke status tot gevolg heeft. Dat zou moeten betekenen dat in de besluitvorming de belangen van alle betrokkenen zorgvuldig dienen te worden meegewogen.

Met betrekking tot de hierboven genoemde reacties worden de volgende opmerkingen gemaakt:

Selectie en aanwijzing van Vogelrichtlijngebieden

De selectie en aanwijzing van de Vogelrichtlijngebieden is, met uitzondering van twee gebieden⁴², in 2005 volledig afgerond. De rechter is destijds met betrekking tot de in 2000 gebruikte selectie- en begrenzingsmethodiek⁴³ tot de conclusie gekomen dat deze criteria niet onredelijk waren⁴⁴ en heeft alle bezwaren ten aanzien van de selectie en begrenzing van de toen aangewezen Vogelrichtlijngebieden ongegrond verklaard. Dat betekent dat de aanwijzing van alle Vogelrichtlijngebieden al rechtens vaststaat. Het Vogelrichtlijngebied was dus al voor de terinzagelegging een volwaardig Natura 2000-gebied en op dat feit kon daarom niet worden ingesproken. In deze procedure zijn nu aan dit gebied instandhoudingsdoelstellingen toegevoegd en daarnaast is een aantal wijzigingen doorgevoerd. Voor de eventuele wijzigingen van de vogelsoorten waarvoor het gebied is aangewezen wordt verwezen naar bijlage B.2 van deze Nota van toelichting en naar hoofdstuk 4 van deze bijlage C. Voor eventuele wijzigingen in de begrenzing van het Vogelrichtlijngebied wordt verwezen naar hoofdstuk 3 van deze Nota van toelichting en naar hoofdstuk 3 van deze bijlage C.

Stappen in het selectieproces van Habitatrichtlijngebieden

Zoals in het Verantwoordingsdocument (2003)⁴⁵ beschreven staat, heeft de aanmelding van Habitatrichtlijngebieden in twee stappen plaatsgevonden:

⁴¹ Ministerie van LNV (2006): Natura 2000 profielendocument. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.

⁴² De gebieden Strabrechtse Heide & Beuven (137) en Abtskolk & De Putten (162) zijn in 2010 als Vogelrichtlijngebied aangewezen.

⁴³ Ministerie van LNV (2000): Nota van Antwoord Vogelrichtlijn, deel 1, bijlage 1. Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, Den Haag.

⁴⁴ Afdeling bestuursrechtspraak Raad van State, 19 maart 2003, nr. 200201933.

⁴⁵ Ministerie van LNV (2003): "Verantwoordingsdocument". Selectiemethodiek voor aangemelde Habitatrichtlijngebieden. Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, Den Haag.

Eerste stap van de selectie:

Bij de eerste stap zijn voor elk prioritair habitatype en voor elke prioritaire soort in principe de tien belangrijkste gebieden geselecteerd. Dit zijn de gebieden waar het type of de soort het best ontwikkeld is en met de grootste oppervlakte of populatie aanwezig is. Indien bij een bepaald prioritair habitatype de variatie in soortensamenstelling zodanig groot is dat er meerdere subtypen (plantensociologische eenheden op verbondsniveau) zijn te onderscheiden, zijn per subtype de vijf belangrijkste gebieden geselecteerd. Een onderverdeling in subtypen is niet toegepast indien de verschillende subtypen in dezelfde gebieden voorkomen.

Voor elk niet-prioritair habitatype of elke niet-prioritaire soort is in principe dezelfde methodiek toegepast, met dien verstande dat voor die typen of soorten de vijf belangrijkste gebieden zijn geselecteerd. Ook hier geldt dat alleen die gebieden zijn geselecteerd waar het habitatype of de soort het best ontwikkeld is en waar de grootste oppervlakte of populatie aanwezig is. Indien de variatie in soortensamenstelling van een niet-prioritair habitatype zodanig groot is dat het type meerdere subtypen omvat, zijn per subtype de drie belangrijkste gebieden geselecteerd. Ook hier is deze onderverdeling in subtypen niet gemaakt indien de verschillende subtypen in dezelfde gebieden voorkomen.

Tweede stap van de selectie:

Bij de tweede stap van het selectieproces is onderzocht in hoeverre de landelijke dekking en de geografische spreiding van de gebieden als voldoende kunnen worden aangemerkt.

De landelijke dekking van habitatypen of soorten betreft de totale oppervlakte van een habitatype of de totale populatie van een soort binnen de aangemelde gebieden als percentage van de landelijke oppervlakte van dat habitatype of als percentage van de landelijke populatie van de soort. Als op basis van de selectie in de eerste stap het aantal geselecteerde "belangrijkste" gebieden onvoldoende dekking oplevert, moet onderzocht worden welke gebieden aanvullend geselecteerd dan wel aangemeld moeten worden om voldoende landelijke dekking te halen. Daarnaast is bekeken of gebieden die één ecologische eenheid vormen met gebieden in België of Duitsland aan de lijst van aangemelde gebieden toegevoegd moeten worden.

Voor ieder niet-prioritair habitatype en iedere niet-prioritaire soort wordt voldoende landelijke dekking nagestreefd. De indicaties van het European Topic Centre (ETC) en de conclusies van de biogeografische seminars zijn hiervoor als leidraad gebruikt:

- < 20% wordt in de meeste gevallen als onvoldoende dekkingsgraad beschouwd;
- 20-60% is een bespreekbaar dekkingspercentage;
- > 60% is over het algemeen voldoende dekking.

Hierbij is uitdrukkelijk rekening gehouden met de specifieke kenmerken en eisen die de afzonderlijke habitatypen en soorten stellen. Een relatief laag dekkingspercentage is aanvaardbaar als er sprake is van weinig bedreigde habitatypen of soorten en deze verspreid voorkomen. Hier geldt het proportionaliteitsbeginsel: voor habitatypen en soorten die sterker onder druk staan, wordt relatief meer bijgedragen binnen het Natura 2000-netwerk dan voor meer algemeen voorkomende habitatypen en soorten. Voor prioritaire habitatypen en prioritaire soorten hebben de lidstaten een bijzondere verantwoordelijkheid en verwacht de Europese Commissie dat een hoger dekkingspercentage wordt bereikt.

Beoordeling aanmeldingen door de Europese Commissie

In 2003 is de Nederlandse bijdrage aan de communautaire lijst van Habitatrictlijngebieden door de Europese Commissie goedgekeurd (zie hoofdstuk 2). Daaraan voorafgaand zijn in respectievelijk 1996 en 1998 voorlopige aanmeldingen bij de Europese Commissie ingediend. In het Lijstdocument (2004)⁴⁶ is het Nederlandse deel van de communautaire lijst voor de Atlantische biogeografische regio opgenomen. Hoofdstuk 3 van het Lijstdocument geeft per habitatype en per soort een toelichting op de selectie van gebieden. Hierbij staat steeds expliciet aangegeven hoe de Europese Commissie de aanmelding van 1998

⁴⁶ Ministerie van LNV (2004): "Lijstdocument". Overzicht van gebiedsselectie voor de Habitatrictlijn. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.

heeft beoordeeld. Daaruit blijkt dat de Europese Commissie voor diverse habitattypen en soorten in 2002 heeft gemeld dat er een onvoldoende dekking was. Om die reden is de aanmelding van 2003 nog met een aantal gebieden uitgebreid. Het Reactiedocument (2004)⁴⁷ bevat een Nota van Antwoord met betrekking tot de openbare voorbereidingsprocedure voor de aanmelding van Habitatrictlijngebieden, die begin 2003 heeft plaatsgevonden.

Misverstanden over de aanmelding

Een veel gehoord argument is dat de bedrijfsactiviteiten die in en om het gebied plaatsvinden bij de aanmelding gemeld hadden moeten worden, zodat de Europese Commissie rekening had kunnen houden met bestaand gebruik. Dit berust op een misverstand. Zoals in paragraaf 2.1.1 van de Nota van Antwoord uitvoerig uiteen is gezet, is het standaardgegevensformulier bedoeld om de potentiële Habitatrictlijngebieden met de natuurwaarden bij de Europese Commissie aan te melden. Op het formulier staat per rubriek nauwkeurig aangegeven welke gegevens vóór de aanmelding verstrekt dienen te worden en welke gegevens in een later stadium verstrekt kunnen worden. Eén van de rubrieken die pas ingevuld hoeft te worden nadat het gebied deel uitmaakt van het Natura 2000-netwerk is de rubriek "Activiteiten en invloeden in en buiten het betrokken gebied". Die gegevens dienen vooral als basisinformatie voor de Europese Commissie om de uitvoering van de Richtlijn te kunnen volgen en haar rol als toezichthouder te kunnen vervullen. De aanmelding vindt uitsluitend op ecologische gronden plaats. Het is dan ook een misvatting te veronderstellen dat de Europese Commissie bij de besluitvorming van onjuiste of onvolledige gegevens zou zijn uitgegaan.

Zoals in paragraaf 3.3 van de Nota van Antwoord staat beschreven, dienen ook voor de soorten en habitattypen die niet direct tot de selectie van dat betreffende Habitatrictlijngebied hebben geleid, maar die wel in dat gebied voorkomen, instandhoudingsdoelstellingen te worden opgesteld. Dat zijn namelijk ook soorten en habitattypen waarvoor het gebied is aangemeld. Het berust op een misverstand te veronderstellen dat uit de Richtlijn uitsluitend een verplichting zou voortvloeien met betrekking tot habitattypen en soorten waarvoor het gebied is geselecteerd en dat er met betrekking tot de overige habitattypen en soorten van bijlage II geen verplichtingen zouden bestaan. Er worden daarom niet alleen instandhoudingsdoelstellingen voor de habitattypen of de soorten waarvoor het gebied is geselecteerd geformuleerd, maar voor alle habitattypen of soorten, waarvoor een gebied is aangemeld. Op het standaardgegevensformulier dat naar de Europese Commissie gaat moeten alle relevante Natura 2000-waarden worden vermeld en de daarop verstrekte gegevens moeten geregeld worden geactualiseerd. Voor één bepaalde categorie kan het formuleren van instandhoudingsdoelstellingen echter achterwege blijven. Het betreft de categorie "aanwezig maar verwaarloosbaar". Een habitatype of soort kan in een bepaald gebied in zodanige minieme oppervlakte of slechts incidenteel aanwezig zijn, dat mag worden aangenomen dat het habitatype of de soort zich in dit gebied niet blijvend kan handhaven. Het ontstaan van deze categorie (aanwezig maar verwaarloosbaar) is het gevolg van de voorgeschreven aanmeldingssystematiek, waarbij de lidstaat voor elk gebied alle aanwezige habitattypen en soorten – ongeachte de mate waarin ze voorkomen – dient te melden. Voor deze categorie zijn dan ook geen instandhoudingsdoelstellingen geformuleerd.

Motivering

Naar aanleiding van de ingediende zienswijzen is de selectie van de gebieden inzichtelijker gemaakt. Er is per gebied uiteengezet waarom het gebied is aangemeld en op grond van welke criteria dit is gebeurd. Naast de reeds uitgebreide toelichting in de Nota van Antwoord is in de Nota van toelichting van dit besluit op een overzichtelijke wijze aangegeven voor welke soorten en habitattypen het gebied is aangemeld.

⁴⁷ Ministerie van LNV (2004): Reactiedocument aanmelding Habitatrictlijngebieden. Resultaten van de ontvangen reacties bij de openbare procedure voor de aanmelding van Habitatrictlijngebieden in het kader van Natura 2000. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.

Betrokkenheid bij de voorbereiding van de aanwijzing

Voor de nationale procedure voor de aanwijzing van Natura 2000-gebieden wordt verwezen naar de paragrafen 1.1.4 en 1.3.5 van de Nota van Antwoord. In deze paragrafen wordt uitvoerig ingegaan op de gevolgde procedure, die uiteindelijk tot de terinzagelegging van het ontwerp-aanwijzingsbesluit van dit gebied heeft geleid. Daaruit blijkt dat dit deel van de procedure meerdere jaren in beslag heeft genomen. Zo hebben de betrokken ministeries, provincies, kamers van koophandel, (regionale) land- en tuinbouworganisaties, gemeenten, waterschappen, drinkwaterwinners, visserijorganisaties, recreatieorganisaties, natuurbeschermingsorganisaties en gegevensbeheerders eind 2005 het concept Natura 2000 doelendocument (2005) en de concept Natura 2000-gebiedendocumenten (2005) voor de 162 gebieden ontvangen, met het verzoek om commentaar te geven. Naar aanleiding van de reacties zijn waar nodig nog aanvullende gesprekken gevoerd. Deze consultatie maakte deel uit van de voorbereiding van de besluitvorming en heeft nog tot wijzigingen geleid. Het resultaat van deze voorbereiding heeft ter inzage gelegen en ten aanzien van deze ontwerp-aanwijzingsbesluiten heeft een ieder een zienswijze kunnen indienen.

Zorgvuldigheid van de procedure en afweging van belangen

In de paragrafen 2.1.1 en 1.1.8 van de Nota van Antwoord is de selectieprocedure uitvoerig beschreven en is uiteengezet hoe de verschillende belangen tegen elkaar zijn afgewogen. De keuze van een Natura 2000-gebied heeft uitsluitend plaatsgevonden op basis van de aanwezigheid van de in bijlage I en II van de Habitatrictlijn genoemde habitattypen en soorten en de aanwezigheid van de in bijlage I en artikel 4.2 van de Vogelrichtlijn genoemde vogelsoorten, trekkende watervogels en/of overige trekkende vogels. Deze werkwijze vloeit voort uit de in de Habitatrictlijn en Vogelrichtlijn genoemde criteria en de hierop gebaseerde Europese jurisprudentie. Het is niet mogelijk om hiervan af te wijken. Pas in een later stadium – bij het vaststellen van de instandhoudingsdoelstellingen en bij het vaststellen van het beheerplan – kunnen naast de ecologische belangen ook andere belangen aan de orde komen. Dit is in de paragrafen 3.4 en 3.5 van de Nota van Antwoord verder uiteengezet. Gesteld mag worden dat de procedure die bij de aanwijzing van de gebieden is gevolgd zorgvuldig is geweest en geheel overeenkomstig de wet- en regelgeving heeft plaatsgevonden.

3 REACTIES OVER DE BEGRENZING

3.1 ALGEMEEN

Bij de begrenzing van het gebied heeft een aantal insprekers aangegeven dat geen rekening wordt gehouden met andere dan ecologische eisen. Insprekers hebben aangegeven, dat ze bezwaar hebben tegen de opname van nieuwe natuur: delen van de Ecologische Hoofdstructuur die een natuurfunctie krijgen en die in landbouwkundig gebruik zijn of waren. Insprekers wijzen op de gedane toezeggingen in het kader van nieuwe natuur en de Ecologische Hoofdstructuur. Tevens wordt in zienswijzen gemeld dat bepaalde habitattypen en soorten niet of in beperkte mate aanwezig zijn in delen van het gebied. Insprekers verwachten dat in ieder geval die gronden waar deze waarden niet aanwezig zijn buiten de begrenzing van het Natura 2000-gebied worden gelaten.

Er wordt voor gepleit om de Natura 2000-gebieden op eenduidige wijze ook in het verticale vlak te begrenzen op 500 voet, zijnde de bestaande minimumvlieghoogte. Verder wordt aangegeven dat bij de aanwijzing van de Vogelrichtlijngebieden destijds voor een bufferzone van 100 meter rond jachthavens gekozen is. In die geest wordt er bepleit om een bufferzone van 300 tot 500 meter rond agrarische- en recreatiebedrijven in te stellen. Tevens wordt er aangegeven dat de aanmelding onvoldoende wetenschappelijk onderbouwd is, zodat de onderzoeksplicht bij de belanghebbende wordt gelegd wanneer deze de begrenzing gewijzigd wil zien.

Met betrekking tot de hierboven genoemde argumenten worden de volgende opmerkingen gemaakt:

Begrenzing van bestaande Vogelrichtlijngebieden

De aanwijzing van Natura 2000-gebieden is niet bedoeld om de grenzen van reeds eerder aangewezen Vogelrichtlijngebieden te wijzigen. Aangezien Maasduinen reeds eerder is aangewezen als Vogelrichtlijngebied (zie ook hoofdstuk 2 over de procedure), staat de oorspronkelijke begrenzing in principe nu niet ter discussie. Dat neemt niet weg dat er soms aanleiding kan zijn om de begrenzing aan te passen. Daarbij kan het gaan om technische of inhoudelijke wijzigingen (zie "Hoofdpijnen aanpassing begrenzing Natura 2000-gebieden" hierna).

Uitgangspunten begrenzing Habitatrichtlijngebieden

Zoals in paragraaf 2.2 van de Nota van Antwoord en in bijlage 9.1 van het Natura 2000 doelendocument (2006)⁴⁸ uitvoerig uiteen is gezet, is ook bij het begrenzen van een gebied geen rekening gehouden met andere vereisten dan die verband houden met de aanwezigheid en de instandhouding van de natuurlijke habitats en soorten. Daarbij zijn de volgende algemene uitgangspunten gebruikt:

- Habitattypen en soorten van de bijlagen: de habitattypen van bijlage I en de leefgebieden van de soorten van bijlage II van de Habitatrichtlijn (en dus niet de soorten van bijlage IV) vormen het uitgangspunt voor de begrenzing. Dit is inclusief in kwaliteit achteruitgegangene en gedegenerende terreindelen, indien herstel haalbaar is en voor zover nodig voor de instandhouding van de aanwezige habitattypen en/of soorten.
- Herkenbare eenheden en identiteit: er is gestreefd naar de begrenzing van herkenbare en beheerbare eenheden: ecologische eenheden (bijvoorbeeld op basis van vegetatiestructuur, hydrologie of geomorfologie) of beheereenheden. Door eenheden op deze manier te begrenzen krijgt het gebied een duidelijke identiteit.
- "Cement tussen de bakstenen": de begrenzing van ecologische eenheden impliceert dat het Habitatrichtlijngebied bestaat uit de habitattypen van bijlage I en het leefgebied van de soorten van bijlage II én een stelsel van natuurwaarden waarvoor het gebied niet is geselecteerd en/of niet is aangemeld. Die natuurwaarden, gekenmerkt als het "cement tussen de bakstenen", maken integraal onderdeel uit van de ecosystemen en zijn nodig voor herstel en/of instandhouding van de betreffende in de Richtlijn opgenomen habitattypen en/of soorten.
- Deelgebieden: bij zeer sterke versnippering in meerdere deelgebieden worden alleen deze deelgebieden begrensd. De verschillende deelgebieden bevatten dan elk afzonderlijk de habitattypen en/of soorten waarvoor het gebied geselecteerd is.

⁴⁸ Ministerie van LNV (2006): Natura 2000 doelendocument. Duidelijkheid bieden, richting geven en ruimte laten. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.

- Enclaves: binnen grote eenheden zijn enclaves van grootschalige landbouw en/of bebouwing uitgesloten, voor zover ze geen wezenlijke bijdrage leveren aan de instandhouding van de betreffende habitattypen en/of soorten.
- Aansluiting bij administratieve grenzen: er is zoveel mogelijk aangesloten bij bestaande administratieve grenzen (bijvoorbeeld begrenzing van onder de Natuurbeschermingswet aangewezen gebieden, Nationale Parken, Vogelrichtlijngebieden en/of eigendomsgrenzen).
- Herkenbare topografische lijnen: de gebiedsgrenzen vallen bij voorkeur samen met duidelijk in het landschap herkenbare topografische lijnen, zoals wegen, sloten, heggen, oevers, bosranden en markante verschillen in landgebruik.

Hoofdlijnen aanpassing begrenzing Natura 2000-gebieden

Bij de aanwijzing van de Habitatrichtlijngebieden en bij de aanvulling van de Vogelrichtlijnaanwijzingen met gebiedsdoelen zijn overlappende Vogel- en Habitatrichtlijngebieden gecombineerd tot één Natura 2000-gebied. Daarbij is ernaar gestreefd de begrenzing van Vogel- en Habitatrichtlijngebieden zo goed mogelijk op elkaar af te stemmen.

De herbegrenzing is doorgevoerd op basis van technische en/of inhoudelijke argumenten.

Technische aanpassingen:

Dit zijn vaak minieme kaarttechnische verbeteringen teneinde de grenzen af te stemmen en gelijk te trekken. Het zijn ook pragmatische aanpassingen. Hierdoor blijven het beheer en de bescherming hanteerbaar en wordt de burger een zo duidelijk en eenvoudig mogelijke begrenzing geboden. Dit kan betekenen dat Vogel- en Habitatrichtlijngebieden die voor een belangrijk deel overlap vertonen met (voormalige) beschermde en staatsnatuurmonumenten op deze begrenzing afgestemd worden. Hierdoor worden onlogische verschillen vermeden.

Verder betreft dit ook het zoveel mogelijk op kaart uitzonderen van bestaande bebouwing, tuinen en erven die alleen tekstueel waren geëxclaveerd. Tot deze categorie behoren ook aanpassingen aan de hand van kadastrale perceelsgrenzen in verband met de kadastrale registratie van bij de aanwijzing "betrokken" percelen (zie Nota van toelichting, paragraaf 3.3). Hiermee wordt voorkomen dat kadastrale percelen die slechts voor een onbetekenend deel met het gebied overlappen, kadastraal worden ingeschreven als deel uitmakend van het gebied.

Inhoudelijke aanpassingen:

Verkleining van Vogelrichtlijngebieden wordt door de Europese Commissie, gelet op de Europese jurisprudentie, slechts "in uitzonderlijke gevallen" aanvaardbaar geacht indien bij de oorspronkelijke aanwijzing een "duidelijke wetenschappelijke fout" is gemaakt.

Uit jurisprudentie⁴⁹ blijkt dat de oppervlakte van een Vogelrichtlijngebied niet mag worden verkleind en de grenzen van een Vogelrichtlijngebied niet mogen worden gewijzigd, als daardoor zones worden uitgesloten waarin in het wild levende vogelsoorten voorkomen waarvan de bescherming de aanwijzing van dat Vogelrichtlijngebied heeft gerechtvaardigd. Een uitzondering hierop vormen de van het Vogelrichtlijngebied uitgesloten zones die niet langer overeenkomen met de, voor de instandhouding van de in het wild levende vogelsoorten, meest geschikte leefgebieden in de zin van artikel 4, lid 1, van de Richtlijn. Zo kan de begrenzing van Vogelrichtlijngebieden zijn aangepast door bebouwing op de rand van het gebied, bedrijventerreinen (>5 ha) en rijkswegen zoveel mogelijk ook op kaarten te exclaveren (de tekstuele exclaveringsformule geldt alleen voor de in 2000 aangewezen gebieden).

In gevallen waar in het verleden mogelijk een duidelijke begrenzingsfout is gemaakt, wordt onderzocht of er sprake is van een wetenschappelijke fout die voldoet aan de door de Europese Commissie gestelde voorwaarden. Toekomstige ontwikkelingen vallen buiten die criteria; de vergunningprocedure is daarvoor de aangewezen weg.

Zie verder Nota van Antwoord paragraaf 2.2.4.

⁴⁹ Europese Hof van Justitie, 13 juli 2006, zaak C-191/05 en 25 november 1999, zaak C-96/98.

Uitbreiding van Vogelrichtlijngebieden kan alleen aan de orde zijn als het gebied tevens Habitatrichtlijngebied is en de uitbreiding onderdeel is van het desbetreffende Habitatrichtlijngebied. Uitbreiding van een "zuiver" Vogelrichtlijngebied is geen onderdeel van deze procedure. Zie ook Nota van Antwoord paragraaf 2.2.5.

Gebleken is dat in een beperkt aantal gevallen bij de begrenzing van Habitatrichtlijngebieden onvoldoende rekening is gehouden met de verspreiding van relevante habitattypen of leefgebieden van soorten, waardoor aanpassingen (zowel uitbreiding als verkleining) noodzakelijk waren. Dit is meestal het gevolg van verbeterde en toegenomen kennis. Ook uitbreidingen die noodzakelijk zijn voor het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen van het gebied, vallen in deze categorie van inhoudelijke aanpassingen.

Meebegrenzen van nieuwe natuur

Met nieuwe natuur worden delen van de Ecologische Hoofdstructuur bedoeld die een natuurfunctie krijgen en die in landbouwkundig gebruik zijn of waren. Een groot deel van deze nieuwe natuur is inmiddels al verworven en als natuurgebied ingericht. Nieuwe natuur is meebegrensd indien (in geval van een Habitatrichtlijngebied) één van de volgende situaties van toepassing is:

1. wanneer het natuurdoel van de nieuwe natuur overeenkomt met dat van het aangrenzende aangemelde Natura 2000-gebied (de natuurwaarden zijn al aanwezig of zullen conform vastgestelde plannen worden ontwikkeld). Het betreffende natuurdoel dient uiteraard invulling te geven aan de instandhoudingsdoelstellingen van het gebied.
2. wanneer de nieuwe natuur aantoonbaar noodzakelijk is om de instandhoudingsdoelstellingen te kunnen realiseren.

Voor nieuwe natuur die nodig is voor de realisatie van Natura 2000 blijft het principe van vrijwilligheid gelden bij verwerving van de gronden en bij omzetting van cultuurgrond naar natuur (zie verder paragraaf 2.2.2 van de Nota van Antwoord). De nieuwe natuur die is toegevoegd na de aanmelding in 2003 is naar aanleiding van ingediende zienswijzen op de ontwerp-aanwijzingsbesluiten nogmaals kritisch getoetst aan de hiervoor genoemde criteria. Het resultaat staat beschreven in paragraaf 3.3 van de Nota van toelichting. Het beleid om nieuwe natuur van ná 1 mei 1988 niet als verzuringsgevoelig aan te merken, is nooit van toepassing geweest op de oude Natuurbeschermingswet. Ook voor de inwerkingtreding van de Natuurbeschermingswet 1998 was het voor de beoordeling alleen van belang of een bepaalde activiteit schade aan een aangewezen beschermd natuurmonument toebracht. De vraag of een deel van een bepaald beschermd natuurmonument als zogenoemde nieuwe natuur moest worden aangemerkt, heeft in deze besluitvorming geen rol gespeeld. Als een bepaald gebied als beschermd natuurmonument was aangewezen, genoot zo'n natuurmonument de volledige bescherming van de Natuurbeschermingswet.

Bufferzones en exclavering van recreatieondernemingen en agrarische bedrijven

Een bufferzone van 300 tot 500 meter rond recreatieondernemingen en agrarische bedrijven, waar door vele ondernemers om is verzocht, behoort niet tot de mogelijkheden. De reden hiervoor is dat menselijk gebruik of de door de mens toegekende bestemming niet bepalend is voor de vraag of een gebied of terrein als Natura 2000-gebied aangewezen dient te worden. Ecologische redenen zijn daarbij bepalend. Een Natura 2000-gebied is in zijn geheel van belang.

Ook in de uitspraak van de Raad van State over de aanwijzing van één van de eerste Natura 2000-gebieden is de vraag over een bufferzone aan de orde gekomen. De Raad van State was toen van oordeel dat "het aanhouden van een minimale afstand tot bedrijfsbebouwing niet mogelijk is, omdat niet in algemene zin ten behoeve van de in het gebied gelegen agrarische bedrijfsbebouwing kan worden vastgesteld in hoeverre de binnen die afstand gelegen gronden naar ecologische maatstaven al dan niet tot het aan te wijzen gebied moeten worden gerekend"⁵⁰.

Bij Vogelrichtlijngebieden wordt het hele gebied door de vogels gebruikt voor broeden, foerageren en/of rusten, hoewel niet elk deel even intensief wordt benut. Voor Habitatrichtlijngebieden geldt een vergelijkbare aanpak hoewel habitattypen meestal geen grote, aaneengesloten oppervlakten beslaan. Daar staat tegenover dat de instandhouding van habitattypen meestal een ruimere begrenzing vereist omdat ook rekening moet worden gehouden met een mogelijke verschuiving van de habitatwaarden door het gebied (successie).

⁵⁰ Afdeling bestuursrechtspraak Raad van State, 5 november 2008, nr. 200802546/1.

Daarentegen maken bestaande bebouwing, erven, tuinen, steigers, verhardingen en hoofdspoorwegen geen deel uit van een Natura 2000-gebied. Zij zijn door hun fysieke aard meestal ongeschikt. Eventuele uitzonderingen op deze algemene regel zijn opgenomen in paragraaf 3.3 van de Nota van toelichting van het besluit. Ook mijnbouwinrichtingen en -installaties vallen onder de definitie van een bouwwerk en daarmee onder de exclaveringsformule (zie paragraaf 3.4 van de Nota van toelichting). Dat geldt niet voor ondergronds of onderwater voorkomende structuren zoals gas- en waterleidingen. De aanwezigheid hiervan betekent niet per definitie dat deze gebieden ongeschikt zijn voor planten of dieren en ze zijn daarom niet geëxclaveerd.

Zie ook paragraaf 2.2.6 van de Nota van Antwoord.

Verticale begrenzing

In paragraaf 2.2.9 van de Nota van Antwoord wordt vermeld dat er geen verticale grens in de Natura 2000-gebieden is opgenomen. Wel moet gewaarborgd zijn dat vliegbewegingen in de omgeving van Natura 2000-gebieden niet tot aantasting van natuurlijke kenmerken leiden. Dat geldt voor de gehele burgerluchtvaart (inclusief parasailen, parachutespringen en luchtballonvaren), het militaire luchtverkeer en alle andere activiteiten die in samenhang met deze vliegbewegingen in het luchtruim of op de grond plaatsvinden, zoals schietoefeningen en parachutespringen. De effectbeoordeling van dit soort activiteiten kan daarom het best per gebied plaatsvinden, toegesneden op de omstandigheden ter plekke. Het is dus niet zinvol om hiervoor generieke normen in de besluiten op te nemen. Indien aan de orde, wordt het bestaand gebruik door luchtverkeer beoordeeld bij het opstellen van het beheerplan. Voorwaarde blijft ook hier dat het bestaande gebruik de instandhoudingsdoelstellingen niet in gevaar mag brengen.

3.2 SPECIFIEKE REACTIES OVER DE BEGRENZING

Een inspreker merkt een tekstuele afwijking op in het ontwerp-aanwijzingsbesluit. Hoofdstuk 2, pagina 6 beschrijft dat het Natura 2000-gebied Maasduinen tot het grondgebied van gemeenten Arcen en Velden, Bergen en Gennep behoort; paragraaf 3.2, pagina 8 beschrijft dat het gebied tot het grondgebied van gemeenten Bergen en Gennep behoort. De inspreker geeft aan dat het zuidelijk deel van Maasduinen in de gemeente Arcen en Velden ligt.

De zienswijze is terecht, maar niet meer relevant. De betreffende passage is niet opgenomen in het definitieve besluit.

Een inspreker wijst op de in de gebiedsbeschrijving niet met name genoemde hoogveenrestanten ten noorden van Nieuw Bergen, de Duivelskuil en het Quin.

De zienswijze is overgenomen, de tekst van de gebiedsbeschrijving is aangepast.

Een inspreker is van mening dat de weergave van de deelgebieden in het ontwerp-aanwijzingsbesluit verwarrend is. De inspreker geeft aan dat de Grote Muijs en (Landgoed) Hamert tweemaal staan vermeld, namelijk "De Grote Muijs" en "De Groote Muijs"; "De Hamert" en "Landgoed de Hamert". De inspreker vraagt om duidelijkheid.

De zienswijze is overgenomen, de tekst van paragraaf 3.3 is aangepast.

Twee insprekers verzoeken de zonering aan te passen zodat het gebied waarin zij activiteiten (gaan) uitvoeren buiten de drie kilometer zone valt.

De zienswijzen hebben niet geleid tot aanpassing van het besluit. De begrenzingen worden bepaald op ecologische gronden: het voorkomen van habitattypen, soorten of het leefgebied van een soort, of terreinen die van essentieel belang zijn voor de instandhouding van nabijgelegen waarden. Er is geen sprake van een "drie kilometer zone", de grens kan daar derhalve ook niet op worden aangepast. Zie ook hoofdstuk 5 van deze bijlage bij "externe werking".

Een inspreker geeft aan dat het bedrijventerrein aan de noordzijde aansluitend Maasduinen binnen het overheids- en gemeentelijk beleid past, waar ook onderzoek naar gedaan is. De inspreker verzoekt de

grenzen van Maasduinen aan te passen, zodat het huidige gebruik en de toekomstige ontwikkelingen zonder ontheffingsaanvraag mogelijk zijn. De inspreker verzoekt om aanpassing zodat het deel dat binnen de geluidszone van het toekomstige en het bestaande bedrijventerrein ligt, buiten Natura 2000 wordt gehouden. Naar inzicht van de inspreker komen er nu en in de toekomst geen Natura 2000-habitats en -soorten voor. Bovendien liggen beide gebieden direct aansluitend op het al bestaande bedrijventerrein waar zich vooral transportbedrijven bevinden. De inspreker is van mening dat de (geluids)overlast te groot is om te spreken van goede vestigingsvoorwaarden voor soorten als de zwarte specht (A236) en de boomleeuwerik (A246). Beide terreinen worden ook van het overige gedeelte van de Maasduinen gescheiden door nu reeds aanwezige recreatiebedrijven.

De zienswijze heeft niet geleid tot wijziging van het besluit. Omdat alle bezwaar- en beroepprocedures inmiddels zijn afgerond, maken de vigerende grenzen van het Vogelrichtlijngebied geen deel uit van deze inspraakprocedure. Zie verder paragraaf 3.1 van bijlage C hiervoor. Het is niet uitgesloten dat deze gebiedsdelen wel een significante bijdrage kunnen gaan leveren aan het leefgebied van genoemde vogelsoorten. Daarnaast biedt ze in de huidige situatie een bufferende werking voor de achterliggende bos- en natuurterreinen. Voor toekomstige ontwikkelingen is de vergunningprocedure de aangewezen weg.

Een inspreker verzoekt de begrenzing aan te passen. Een camping gevestigd aan de Rimpelt bij Afferden heeft een concreet uitbreidingsplan ingediend waarmee in beginsel door gemeente en provincie is ingestemd.

De zienswijze heeft niet geleid tot wijziging van het besluit. Omdat alle bezwaar- en beroepprocedures inmiddels zijn afgerond, maken de vigerende grenzen van het Vogelrichtlijngebied geen deel uit van deze inspraakprocedure. Zie verder paragraaf 3.1 van bijlage C hiervoor. Voor toekomstige ontwikkelingen is de vergunningprocedure de aangewezen weg.

Een inspreker constateert dat de begrenzing van Landgoed Bleijenbeek in grote lijnen overeenkomt met de begrenzing van de aanwijzing in het Stimuleringsplan Noord-Limburg Oost. De inspreker geeft aan dat een deel van het landgoed de bestemming golfterrein heeft. Het inrichtingsplan van het golfterrein is opgesteld door natuurbeherende instanties, het waterschap en de gemeente. De inspreker geeft aan dat de partijen een convenant hebben gesloten met de bedoeling om bij de inrichting van het terrein als golfbaan, aan de westzijde van het landgoed een robuuste ecologische verbindingzone te realiseren. De inspreker geeft aan dat een nu begreemd gedeelte van belang is voor de uitbreiding van het golfterrein, derhalve verzoekt de inspreker de begrenzing te verleggen naar de noordelijk gelegen bosgrens.

De zienswijze heeft niet geleid tot wijziging van het besluit. Omdat alle bezwaar- en beroepprocedures inmiddels zijn afgerond, maken de vigerende grenzen van het Vogelrichtlijngebied geen deel uit van deze inspraakprocedure. Zie verder paragraaf 3.1 van bijlage C hiervoor. Voor toekomstige ontwikkelingen is de vergunningprocedure de aangewezen weg.

Een inspreker verzoekt de begrenzing aan te passen. Het betreft het plan om nabij de Ceresweg een kleinschalige horecagelegenheid (daghoreca met zitgelegenheid) te realiseren. Verder geeft de inspreker aan dat de locatie al jaren gebruikt wordt als parkeerplaats en kinderspeelplaats.

De zienswijze heeft niet geleid tot wijziging van het besluit. Het betreft in 2000 vastgestelde begrenzing van het Vogelrichtlijngebied en in 1992 vastgestelde begrenzing van een Beschermd Natuurmonument. Omdat alle bezwaar- en beroepprocedures inmiddels zijn afgerond, maken de vigerende grenzen van het Vogelrichtlijngebied geen deel uit van deze inspraakprocedure. Zie verder paragraaf 3.1 van bijlage C hiervoor. Voor toekomstige ontwikkelingen is de vergunningprocedure de aangewezen weg.

Een inspreker verzoekt de begrenzing aan te passen. Het betreft het plan om nabij het voormalige sluiscomplex bij het Reindersmeer een bezoekerscentrum met parkeerfaciliteiten voor de Maasduinen te realiseren.

De zienswijze heeft niet geleid tot wijziging van het besluit. Omdat alle bezwaar- en beroepprocedures inmiddels zijn afgerond, maken de vigerende grenzen van het Vogelrichtlijngebied geen deel uit van deze

inspraakprocedure. Zie verder paragraaf 3.1 van bijlage C hiervoor. Voor toekomstige ontwikkelingen is de vergunningprocedure de aangewezen weg.

Enkele insprekers zijn van mening dat het onmogelijk is om akkerbouwpercelen in regulier agrarisch gebruik aan te wijzen als Habitatrictlijngebied. Bovendien eisen de insprekers nieuwe onderzoeken omdat de cultuurgronden volgens de insprekers ten onrechte binnen de Natura 2000-grenzen zijn vastgesteld.

De zienswijze heeft niet geleid tot wijziging van het besluit. Niet duidelijk is welke percelen bedoeld zijn. Enkele specifiek genoemde percelen cultuurgrond zijn uit de begrenzing verwijderd (zie zienswijze hieronder). Voor percelen binnen de begrenzing van het Vogelrichtlijngebied geldt dat de vigerende grenzen geen deel uit maken van deze inspraakprocedure, omdat alle bezwaar- en beroepprocedures inmiddels zijn afgerond. Zie verder paragraaf 3.1 van bijlage C hiervoor.

Een inspreker geeft aan dat de begrenzing op drie locaties afwijkt van de Ecologische Hoofdstructuur en stelt eigen suggesties voor. Ten eerste stelt de inspreker voor om langs de Moerasweg de begrenzing van de voorgenomen Robuuste Verbinding te volgen. Ten tweede om het perceel langs het Vreewater in haar geheel af te voeren en ten derde stelt de inspreker voor om ten zuiden van Wellerlooi de bosrand te volgen, waardoor een minder grillige grens ontstaat.

Een andere inspreker is van mening dat een bestaand bosje ten zuiden van de kern van Wellerlooi dat niet van bijzondere waarde is uit de begrenzing gehaald moet worden.

De zienswijzen zijn deels overgenomen. De eerste twee bedoelde percelen zijn in agrarisch gebruik. Er zijn momenteel geen waarden aanwezig en deze percelen dragen niet bij aan de instandhouding van de waarden in het gebied. Bovendien sluit de begrenzing bij de Moerasweg nu beter aan op de begrenzing van het Nationaal Park Maasduinen.

Het bedoelde bosje ten zuiden van Wellerlooi is uit de begrenzing verwijderd, waarbij tevens het gelijktrekken van het Vogelrichtlijngebied met het Habitatrictlijngebied is teruggedraaid. Ten noorden daarvan is de begrenzing op de grens van het Nationaal Park gelegd, waardoor enkele bosjes zonder waarde en bebouwing en tuinen buiten de begrenzing komen, en per saldo een logischere begrenzing ontstaat.

Een inspreker geeft aan eigenaar te zijn van 2 percelen landbouwgrond (9 en 14 ha) en een bosperceeltje met een productiefunctie welke ten onrechte opgenomen zijn in het Natura 2000-gebied Maasduinen. Hetzelfde geldt voor een visvijver ten noorden van het bedrijf van de inspreker, welke intensief gebruikt wordt en machinaal is uitgegraven. Volgens de inspreker kunnen de aangewezen vogelsoorten zich daar niet ontwikkelen.

De zienswijze is deels overgenomen. De uitbreiding van het Habitatrictlijngebied met het landbouwperceel van 9 ha is teruggedraaid (is gelijk aan het "tweede perceel" in zienswijze hierboven). Het bosje is binnen de begrenzing gehouden, omdat het een geheel vormt met het natuurgebied Vreewater. Het andere landbouwperceel en de visvijvers/vennen zijn binnen de begrenzing gebleven, omdat ze van belang zijn bij het realiseren van de uitbreidingsdoelstellingen van stuifzandheiden (H2310), vochtige heiden (H4010) en zure vennen (H3160) in de directe omgeving.

Een inspreker gaat in op het feit dat twee percelen aangedragen zijn voor uitbreiding van het Natura 2000-gebied Maasduinen (in 2004 toegevoegd in het Reactiedocument Aanmelding Habitatrictlijngebieden). De inspreker geeft aan dat beide percelen buiten de begrenzing vallen van eerder aangewezen begrenzing van het Vogelrichtlijngebied en van het Habitatrictlijngebied zoals dat op 18 februari 2003 is voorgesteld. Bovendien vormen de percelen geen hydrologische eenheid met de aangrenzende vennen. De inspreker verzoekt om de begrenzing aan te houden zoals in de eerdere voorstellen is aangegeven welke parallel loopt met de begrenzing van het Vogelrichtlijngebied.

De zienswijze heeft niet geleid tot wijziging van het besluit. De genoemde percelen zijn in eigendom bij Stichting het Limburgs Landschap en maken deel uit van groter stuk verworven en deels ingerichte nieuwe natuur dat één geheel gaat vormen met de rest van het gebied. Om die reden is het, onlogische, verschil met

de Vogelrichtlijnbegrenzing gelijkgetrokken. Beide percelen vallen ook binnen de begrenzing van het Nationaal Park Maasduinen.

Een inspreker geeft aan dat het waterwingebied van pompstation Bergen volledig binnen de begrenzing valt. Op het terrein liggen (half) verharde wegen tussen de verschillende installaties. Het totale gebied omvat 6,8 hectare, waarvan 3,9 hectare hoofdzakelijk uit eikenbos bestaat. In het kader van de vergunning grondwaterwet en vergunning natuurbeschermingswet zijn er nabij het pompstation maatregelen getroffen ter compensatie van eventuele effecten op natuur, namelijk infiltratie van drinkwater in drie infiltratieputten nabij het Meeuwenven (in het Natura 2000-gebied) en lozing van geklaard spoelwater in het Heuloërbroek en de Heukelomse beek (buiten het Natura 2000-gebied). Dit vindt plaats ten behoeve van de drijvende waterweegbree (H1831), welke mede dankzij de lozing weer voorkomt. De inspreker verzoekt om de 2,7 hectare bedrijfsterrein van pompstation Bergen in zijn geheel te exclaveren. De wegen en installaties vormen op zichzelf geen bedreiging voor de instandhoudingsdoelstellingen, aldus de inspreker.

De zienswijze is overgenomen. Het bedrijfsgebouw met direct omliggende verhardingen (circa 2,7 ha) zijn volgens het bestemmingsplan geëxclaveerd op de kaart. De rest van de verhardingen vallen onder de tekstuele exclaveringsformule.

Een inspreker ziet graag dat de riooltransportleidingen en rioolgemalen ingepast worden op de Natura 2000-tekeningen.

De kaarten bij de aanwijzingsbesluiten van Natura 2000-gebieden geven de begrenzing weer van het Natura 2000-gebied en de verschillende onderdelen daarvan. Riooltransportleidingen maken geen onderdeel uit van de Natura 2000-gebiedscategorieën en worden daarom niet op de kaart weergegeven. In zoverre mogelijk is eventuele bebouwing of verharding van de gemalen op de kaart geëxclaveerd.

Een inspreker ziet graag een kleine uitbreiding voor het habitattype stroomdalgraslanden (H6120). Het betreft het winterbed van de Maas, ten noorden van de Veerweg bij Afferden. Volgens de inspreker liggen hier enkele percelen die als zodanig gekwalificeerd kunnen worden en zijn al in eigendom van een terreinbeherende organisatie.

De zienswijze heeft niet geleid tot wijziging van het besluit. De genoemde percelen liggen los van het gebied Maasduinen en zijn niet te verbinden tot een logische begrenzing.

Meerdere insprekers pleiten voor het meebegrenzen van het volledige beekdal van de Eckeltse Beek. Volgens de insprekers is dit gebied van belang voor de bever (H1337) en drijvende waterweegbree (H1831). Eén van de insprekers geeft aan dat ook de habitatsoorten gaffellibel (H1037), zeggekorfslak (H1016), beekprik (H1096) en rivierprik (H1099) recent zijn waargenomen in/nabij de Eckeltsebeek wat er volgens de inspreker voor pleit het onlangs ecologisch geherstructureerde beekdal (vochtige alluviale bossen, beekbegeleidende bossen (H91E0)) op te nemen binnen de begrenzing van het gebied. Het nog niet opgenomen deel is heringericht onder andere vanwege de aanwezigheid van de bever. Hoewel de omgeving een functie als golfterrein heeft, is er sprake van de aankoop en inrichting ten behoeve van de ontwikkeling van de Robuuste Verbindingszone Mook-Schinveld. Uitbreiding tot aan het Maasdal is eveneens aan te bevelen omdat volgens een inspreker dit gedeelte, inclusief het mondingsgebied bij de Maas, heringericht zal worden.

De zienswijze heeft niet geleid tot wijziging van het besluit. De bever komt in de beek en directe omgeving voor, van de andere genoemde soorten zijn geen waarnemingen bekend, is geen geschikt leefgebied aanwezig of kunnen geen doelen toegevoegd worden (zie ook paragraaf 4.2 van deze bijlage C). Het bedoelde gebied heeft echter geen natuurstatus, alleen de beek dient als ecologische verbindingzone, te midden van agrarisch cultuurlandschap en een golfbaan. De bescherming van de beek, en daarmee van de bever zijn voldoende gewaarborgd in het Provinciaal Omgevingsplan Limburg (POL).

Een inspreker geeft aan dat het te overwegen is om Heereven bij Siebengewald toe te voegen vanwege de vegetatie van zwak gebufferd water en het voorkomen van knoflookpad.

De zienswijze heeft niet geleid tot wijziging van het besluit. Het genoemde ven ligt ver verwijderd van het gebied en kan niet in samenhang met het Natura 2000-gebied Maasduinen worden begrensd.

Volgens enkele insprekers zijn aan de noordwestzijde van Maasduinen belangrijke groeiplaatsen voor de drijvende waterweegbree (H1831) niet meebegrensd, namelijk het stroomgebied van de Heukelomse beek met een aantal zijsloten, evenals de Heuloërbeek. De insprekers pleiten voor meebegrenzing van de nu al EHS gronden, welke in bezit zijn van terreinbeherende organisaties. Een inspreker geeft aan dat in het gebied gewerkt wordt aan het creëren van een groot natuurgebied, dat beleidsmatig is vastgelegd in het door de provincie Limburg geaccordeerde Stimuleringsplan Natuur, Bos en Landschap Noordelijk Maasdal van oktober 2004. Door uitplaatsing van intensieve agrarische bedrijven is deze natuurkern nu al grotendeels gerealiseerd. Aanwijzing van (delen van) het gebied ten behoeve van een betere bescherming van drijvende waterweegbree lijkt deze inspreker daarom een goede optie. Ook is het gebied van de Heukelomse beek toekomstige geschikt leefgebied voor het pimpernelblauwtje (H1059) en het donker pimpernelblauwtje (H1061).

De zienswijze heeft niet geleid tot wijziging van het besluit. De drijvende waterweegbree komt in de beek en directe omgeving voor. De buitenproportionele uitbreiding met nieuwe natuur, om het gehele gebied in de begrenzing te brengen, is niet nodig geacht, gezien de behoudsdoelstelling voor deze soort en de gebleken goede kansen bij de natuurontwikkeling in de nabijgelegen vennen. Het potentieel voorkomen van het pimpernelblauwtje (H1059) en het donker pimpernelblauwtje (H1061) geeft geen aanleiding tot aanpassing van de begrenzing.

Twee insprekers stellen voor aan de zuidzijde nog een deel van de Maasoever ten zuiden van de monding van het Gelderns-Nierskanaal te begrenzen. Dit reliëfrijke graslandgebied, waarin duidelijk nog oude stroomgeulen zichtbaar zijn en waarin de Roode Beek uitmondt, is nagenoeg geheel in eigendom van natuurbeherende instanties in eigendom. Het is deels geschikt voor ontwikkeling van stroomdalgraslanden (H6210). De nattere delen van de monding van de Roode Beek zijn geschikt leefgebied voor het pimpernelblauwtje (H1059) en het donker pimpernelblauwtje (H1061).

De zienswijze heeft niet geleid tot wijziging van het besluit. Op de bedoelde percelen nieuwe natuur zijn op dit moment geen waarden aanwezig. Uit onderzoek is gebleken dat ze ook niet van belang zijn voor het realiseren van het instandhoudingsdoel (behoud oppervlakte en kwaliteit) voor het stroomdalgrasland (H6210) in de nabijgelegen Stalberg. Zoals ook hierboven vermeld, geeft het potentieel voorkomen van het pimpernelblauwtje (H1059) en het donker pimpernelblauwtje (H1061) geen aanleiding tot aanpassing van de begrenzing.

Een inspreker geeft aan dat het mogelijk nodig is om de begrenzing van het gebied tot verder zuidelijk langs de Duitse grens te trekken om het doel voor de pimpernelblauwtjes te realiseren; het is volgens de inspreker bekend dat het pimpernelblauwtje (H1059) vroeger langs de Schandelose beek voorkwam.

De zienswijze heeft niet geleid tot wijziging van het besluit. In de gewenste uitbreiding van het gebied zijn momenteel geen waarden aanwezig en het potentiële voorkomen van waarden kan geen aanleiding geven om de begrenzing aan te passen. Het pimpernelblauwtje (H1059) is bovendien sinds de jaren zestig niet meer aanwezig in het gebied. Vanwege de zeer beperkte potenties van het gebied voor deze soort, zijn de complementaire doelen voor het pimpernelblauwtje en donker pimpernelblauwtje (H1061) vervallen. Zie bijlage B.1 voor een nadere toelichting.

Enkele insprekers pleiten voor het meebegrenzen van het Zwart Water aan het zuiden van het Natura 2000-gebied Maasduinen, bestaande uit het water Venkoelen met omringend bos, grasland en heiderestanten. Volgens de insprekers kan dit gebied een eenheid vormen met Maasduinen, als de meest zuidelijke begrenzing. De insprekers geven aan dat Venkoelen enkele jaren geleden uitgebaggerd is en afgekoppeld is van het regionale oppervlaktewatersysteem. De insprekers zijn van mening dat er zich een vegetatie kenmerkend voor zwakgebufferde vennen (H3130) heeft ontwikkeld. Verder geven de insprekers aan dat verder op het Zwart Water richting het Schaaps- en Diepbroek aardig ontwikkelde elzenbroekbossen (H91E0) voorkomen.

De zienswijze heeft niet geleid tot wijziging van het besluit. Het genoemde gebied ligt ver verwijderd van de rest van het reeds begrensde gebied en kan niet in samenhang met het Natura 2000-gebied Maasduinen worden begrensd. Het gebied kan ook niet als afzonderlijk Habitatrichtlijngebied geselecteerd worden, omdat het op zichzelf niet aan de criteria voldoet.

Enkele insprekers zijn van mening dat de begrenzing van het Natura 2000-gebied Maasduinen te ver gaat. De insprekers geven aan dat het uitgangspunt het "oude" Provinciaal Omgevingsplan Limburg (POL2001) zou moeten zijn en de hierin genoemde P1-gebieden, oftewel de zogenaamde A-gebieden. Volgens de insprekers zijn in het ontwerp-aanwijzingsbesluit ook de nieuwe natuurgebieden (uit POL2006), welke aangrenzend zijn aan de Natura 2000-gebieden, ingetekend. Hiermee wordt een te grote claim gelegd op het grondgebied van de gemeente die geconfronteerd wordt met beperkende maatregelen, aldus de inspreker.

Jurisprudentie heeft uitgewezen dat selectie en begrenzing van Natura 2000-gebieden alleen kan gebeuren op basis van ecologische criteria. Dit betekent soms ook dat waardevolle nieuwe natuur binnen de begrenzing van een Natura 2000-gebied is opgenomen en dat de beschermingsregels van de Habitatrichtlijn ook betrekking hebben op die nieuwe natuur. De realisatie van de EHS is nog steeds vrijwillig. Zie ook paragraaf 3.1 van deze bijlage C.

4 REACTIES OVER DE INSTANDHOUDINGSDOELSTELLINGEN

4.1 ALGEMEEN

In de zienswijzen zijn veel opmerkingen gemaakt over de instandhoudingsdoelstellingen en over de realisatie hiervan.

Er is voorgesteld om de tekst van de algemene instandhoudingsdoelstelling "behoud van de bijdrage van het Natura 2000-gebied aan de biologische diversiteit en aan de gunstige staat van instandhouding van natuurlijke habitattypen en soorten binnen de Europese Unie" te vervangen door de letterlijke tekst van de Habitatrichtlijn: "behoud van de bijdrage van het Natura 2000-gebied aan het waarborgen van de biologische diversiteit door het instandhouden van habitattypen en soorten binnen de Europese Unie".

Verder is voorgesteld om de tekst van de algemene instandhoudingsdoelstelling "behoud en waar nodig herstel van de natuurlijke kenmerken en van de samenhang van de ecologische structuur en functie van het gehele gebied voor alle habitattypen en soorten waarvoor instandhoudingsdoelstellingen zijn geformuleerd" te schrappen omdat met de formulering in het ontwerpbesluit onvoldoende rekening is gehouden met de wijze waarop in jurisprudentie rekening is gehouden met de termen "natuurlijke kenmerken" en "instandhoudingsdoelstellingen".

Er zijn vragen gesteld over de gestelde nationale doelen, de monitoring in Natura 2000-gebieden, de afstemming en de verantwoordelijkheden. In een aantal zienswijzen wordt de vraag gesteld of de besluiten in samenhang met elkaar en met de gebieden daarbuiten wel een voldoende bijdrage leveren om de soorten en habitattypen in een landelijk gunstige staat van instandhouding te brengen of te houden. De vrees wordt uitgesproken dat dit niet het geval is. Daarnaast wordt er verzocht om voor die soorten en habitattypen, waarvoor sprake is van een ongunstige staat van instandhouding, zowel landelijk als op gebiedsniveau een herstelopgave te formuleren tenzij er ecologische redenen zijn om hiervan af te zien. Het achterwege laten van adequate herstelopgaven wordt door insprekers als onacceptabel gezien en in strijd met de wettelijke verplichtingen.

In een zienswijze is gevraagd om alsnog, voor de soorten en habitattypen die zich in een zeer ongunstige staat van instandhouding bevinden, minimaal complementaire doelen op te nemen in de gebieden waar herstelmogelijkheden zijn of migratie kan plaatsvinden.

Er is gevraagd om de doelen op gebiedsniveau te herzien voor een aantal broedvogels waarvan de landelijke doelstelling voor het aantal sleutelpopulaties, met de huidige instandhoudingsdoelstellingen, niet zal worden gerealiseerd. Er is aanbevolen om de instandhoudingsdoelstellingen voor een aantal vogelsoorten in te vullen op basis van de in het Beschermingsplan moerasvogels 2000-2004 (2000)⁵¹ vermelde aantallen voor levensvatbare populaties moerasvogels. In het geval van soorten waarvoor actuele gedocumenteerde beschermingsplannen beschikbaar zijn dienen de instandhoudingsdoelstellingen waar mogelijk daarmee gelijk geschakeld te worden. Voor een aantal broedvogels is ook gevraagd om aanvullende doelen op te nemen. Het besluit zou moeten aangeven wat de gevolgen zijn wanneer een soort uit een gebied dreigt te verdwijnen. Daarnaast zou er een gegronde reden aanwezig moeten zijn wanneer er niet gestreefd wordt naar een gunstige staat van instandhouding.

Anderzijds wordt in zienswijzen aangeduid dat veel doelen te hoog gegrepen zijn en dat deze alleen met grote (financiële) inspanningen bereikt kunnen worden. Er wordt over de instandhoudingsdoelstellingen opgemerkt dat ze de status zouden moeten krijgen van een inspanningsverplichting en niet van een resultaatsverplichting. Enkele insprekers menen dat bij het vaststellen van de doelstellingen veel geleund wordt op informatie over het voorkomen van flora en fauna in vroegere jaren, die niet gebaseerd is op voldoende wetenschappelijke gegevens. Het is onduidelijk of deze waarden daadwerkelijk aanwezig zijn. Om die reden zouden de aanwezige habitattypen op een kaart aangeduid moeten worden.

⁵¹ Boer, T. den (2000): Beschermingsplan moerasvogels 2000-2004. Rapport Directie Natuurbeheer nr. 47. Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, Wageningen.

Weer anderen menen dat de uitgangssituatie helder moet worden omschreven in het aanwijzingsbesluit. Tegelijkertijd zal er een termijn gegeven moeten worden waarbinnen de doelstellingen gerealiseerd moeten worden.

In de besluiten wordt er volgens insprekers niet ingegaan op de mogelijke gevolgen van klimaatverandering, terwijl deze veranderingen bepalend kunnen zijn voor de haalbaarheid van de natuurdoelen. Er wordt bovendien gevraagd om de kernopgaven in de aanwijzingen op te nemen, dan wel het Natura 2000 doelendocument (2006) deel uit te laten maken van de aanwijzingsbesluiten. Uit het besluit zou duidelijk moeten blijken voor welke functie(s) en voor welke soort(en) het gebied wordt aangewezen, zodat duidelijk is of de soorten in al hun levensbehoeften worden beschermd. Daar waar niet alle levensbehoeften in een Natura 2000-gebied zijn beschermd dient te worden aangegeven waar de ontbrekende functies zijn gelegen en wat de beschermingsstatus is.

Er wordt gevraagd om rekening te houden met vereisten op economisch, sociaal en cultureel gebied en met regionale en lokale bijzonderheden.

Dat het concretiseren van maatregelen wordt doorgeschoven naar het beheerplan geeft voor veel insprekers onduidelijkheid; hierdoor kan het overleg over het beheerplan onder grote spanning komen te staan. Zij bepleiten duidelijke kaders voor het beheerplan, zodat er constructief aan de uitwerking kan worden gewerkt. Daarnaast wordt opgemerkt dat bij het vaststellen van de instandhoudingsdoelstellingen alleen wordt uitgegaan van bestaande budgetten. Welke consequenties de instandhoudingsdoelstellingen hebben in financiële zin wordt pas duidelijk bij het tot stand komen van de beheerplannen.

Met betrekking tot de hierboven genoemde zienswijzen worden de volgende opmerkingen gemaakt:

Algemene instandhoudingsdoelstellingen

De algemene instandhoudingsdoelstellingen beogen de algemene hoofddoelstelling van de Vogel- en Habitatrichtlijn in de individuele aanwijzingsbesluiten te verankeren. Daarmee wordt de bijdrage van de Nederlandse Natura 2000-gebieden aan het behoud van de biodiversiteit in Europa vastgelegd. Per gebied zijn de specifieke doelstellingen voor de relevante habitattypen en soorten nader omschreven. Op basis van deze instandhoudingsdoelstellingen en de algemene doelstellingen wordt naar een landelijk gunstige staat van instandhouding van de voor Nederland relevante habitattypen en soorten gestreefd. Dit houdt in dat het natuurlijke verspreidingsgebied van de habitat of van de soort stabiel moet zijn of moet toenemen; dit moet in de toekomst ook zo blijven. Een duurzaam behoud van een habitatype kan alleen maar gerealiseerd worden wanneer de planten- en diersoorten die typisch zijn voor de habitat behouden kunnen worden. Dit geldt ook voor de bescherming van een bepaalde plantensoort of diersoort. De betreffende soort kan alleen effectief beschermd worden wanneer de beschermingsmaatregelen zich, naast op de soort zelf, ook richten op het leefgebied van de soort. Zodoende strekt in een Natura 2000-gebied de instandhoudingsdoelstelling van een soort zich mede uit tot het leefgebied van de betreffende soort.

De formulering van de algemene instandhoudingsdoelstellingen is aangepast in hoofdstuk 5 van de Nota van toelichting van dit besluit. In de aangepaste formulering van het tweede algemene doel is niet de letterlijke tekst van de Habitatrichtlijn (artikel 2) gevolgd, omdat het in de Richtlijn een algemene doelstelling van de Richtlijn betreft en in dit geval om de gebiedsspecifieke invulling daarvan gaat. Meer in het bijzonder: een Europese Richtlijn kan een bijdrage leveren aan het waarborgen van de biologische diversiteit, maar een gebied kan alleen bijdragen aan het behoud van de biologische diversiteit. Verder is de term "natuurlijke kenmerken" in de algemene doelen gehandhaafd, omdat dit een begrip is dat in de Richtlijn ook gebruikt wordt in verband met de bescherming van de gebieden (artikel 6).

Verder geldt ook dat invloeden van buitenaf op het Natura 2000-gebied van grote invloed kunnen zijn op de staat van instandhouding van een habitatype of soort: de externe werking. De instandhoudingsdoelstelling richt zich op het gehele biotische en abiotische complex van factoren, die het habitatype of de soort haar specifieke aanzien geven en die noodzakelijk zijn voor het behoud van de biologische diversiteit van het gebied.

Met name bij vogels is een belangrijk deel van het leefgebied buiten het Natura 2000-gebied gehouden. Bij een aantal vogelsoorten gaat het daarbij vooral om de foerageergebieden. Deze bevinden zich in grote

aaneengesloten agrarische gebieden of zijn buiten het Natura 2000-gebied gehouden omdat niet gegarandeerd kon worden dat deze gebieden, zoals braakliggende bouwterreinen, hun huidige functie ook in de toekomst behouden. Deze gebieden spelen, vanwege het vervullen van een bepaalde (foerageer)functie voor de soort, een belangrijke rol bij het realiseren van een gunstige staat van instandhouding, zodat ook het verstoren van zo'n gebiedsfunctie van grote invloed kan zijn op de staat van instandhouding van de soort.

Contour "haalbaar en betaalbaar"

In de paragrafen 3.4 en 4.1.7 van de Nota van Antwoord staat aangegeven dat zowel de selectie als de begrenzing uitsluitend gebaseerd is op ecologische criteria. Dit betekent echter niet dat andere dan ecologische belangen geen rol hebben gespeeld bij het vaststellen van de instandhoudingsdoelstellingen. Hierbij heeft het uitgangspunt "haalbaar en betaalbaar", zowel landelijk als per gebied, nadrukkelijk een rol gespeeld. Er is daarbij rekening gehouden met de economische en sociale belangen van de directe omgeving. Dit betekent in de praktijk dat voor een bepaald habitatype of soort de relatief grootste ecologische bijdrage komt van het gebied waar de ecologische vereisten reeds op orde zijn of waar ze op relatief eenvoudige wijze op orde te brengen zijn, om zodoende bij het opstellen van beheerplannen een evenwichtige balans tussen economie en ecologie na te kunnen streven.

In paragraaf 3.4 van de Nota van Antwoord staat dat Nederland zich inspant om zoveel mogelijk habitattypen en soorten in een gunstige staat van instandhouding te houden of te brengen. Er kan echter geen onevenredige financiële inspanning verwacht worden om alle habitattypen en soorten te herstellen. Met oog hierop is voor een aantal soorten en habitattypen in het Natura 2000 doelendocument (2006, hoofdstuk 6) gekozen voor een lager niveau dan gunstige staat van instandhouding. In die gevallen wordt verbetering van de ecologische vereisten voorlopig niet realistisch geacht of staat de inspanning in geen verhouding tot de extra bijdrage die een gebied kan leveren aan de realisering van de Natura 2000-doelen op landelijk niveau. Anderzijds is het logisch dat een hogere inzet wordt nagestreefd voor habitattypen en soorten waar Nederland relatief belangrijk voor is en/of voor habitattypen en soorten die sterk onder druk staan. Dit geldt bijvoorbeeld voor het habitatype stuifzandheiden met struikhei (H2310) en een vogelsoort als de grauwe klauwier (A338). Voor dit habitatype en deze soort zijn de ecologische omstandigheden nog niet op orde.

Contour "strategisch lokaliseren"

Bij het vaststellen van de instandhoudingsdoelstellingen is ook geanticipeerd op bestaande plannen en projecten ter realisering van de Ecologische Hoofdstructuur en bestaand beleid met betrekking tot bijvoorbeeld mest en waterhuishouding. Dit is het gehanteerde principe van "strategisch lokaliseren": behoud of herstel nastreven daar waar de grootste potentie ligt en waar dit gemakkelijk kan zonder dat afbreuk wordt gedaan aan de ecologische uitgangspunten en ambities. Om daaraan invulling te geven zijn diverse consultatierondes met deskundigen en terreinbeheerders gehouden en zijn analyses uitgevoerd, waaronder de knelpunten- en kansanalyse van KIWA Water Research/EGG-consult⁵².

In de toekomst zullen inspanningen voor het waterbeheer meer gericht moeten worden op het natuurbelang. Waar nodig is de begrenzing van gebieden aangepast om een op termijn duurzamere situatie te verkrijgen. Voor een aantal habitattypen en soorten zijn gezien de urgentie ten aanzien van één of meerdere kernopgaven ("sense of urgency")⁵³, op de korte én lange termijn, aanvullende water- of beheermaatregelen nodig.

Trends, dynamiek en autonome ontwikkelingen

In het aanwijzingsbesluit staat het resultaat van de bovenstaande contouren uitgewerkt in de vorm van de instandhoudingsdoelstellingen. Op grond daarvan worden in het beheerplan de benodigde maatregelen uitgewerkt om de genoemde habitattypen en soorten in de gewenste staat van instandhouding te brengen of te behouden, zodat het gebied voldoende bijdrage kan leveren aan het realiseren van de gunstige staat van

⁵² KIWA & EGG (2007): Knelpunten- en kansanalyse Natura 2000 gebieden. Versie 2007. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.

⁵³ Een "sense of urgency" is toegekend aan een gebied als binnen tien jaar (na 2005) mogelijk een onherstelbare situatie ontstaat. Zie verder bijlage 2 begrippen en definities uit de Nota van Antwoord (2007).

instandhouding op landelijk niveau. Eén van de uitgangspunten in de Natura 2000 contourennotitie (2005)⁵⁴ is dat doelstellingen in de tijd robuust geformuleerd moeten worden. Dit is gedaan om zo te kunnen anticiperen op bijvoorbeeld de natuurlijke dynamiek of mogelijke klimaatveranderingen. Als de instandhoudingsdoelstellingen niet gehaald lijken te worden, bijvoorbeeld omdat een populatie vogels of een bepaald habitatype ondanks de bescherming toch kleiner wordt, moet Nederland maatregelen nemen om deze ontwikkeling te keren. Artikel 6, tweede lid, van de Habitatrictlijn, verplicht de lidstaat namelijk om verslechtering van habitatypes en leefgebieden van (vogel)soorten te voorkomen. Soms zullen de genomen maatregelen niet werken, bijvoorbeeld bij klimaatverandering, een te grote externe beïnvloeding of als trekkende soorten in het buitenland negatief worden beïnvloed. Er zijn dan geen sancties. Gezien een aantal onzekerheden over te verwachten ontwikkelingen, die voortkomen uit natuurlijke dynamiek en klimaatveranderingen, is voor het jaar 2015 voorzien in een evaluatie van het Natura 2000 doelendocument (2006). Indien noodzakelijk worden dan ook de betreffende aanwijzingsbesluiten aangepast (zie Nota van Antwoord, paragraaf 3.19).

In bijlage B.4 van de Nota van toelichting van dit besluit wordt nader op de specifieke keuzes ingegaan.

Herijking instandhoudingsdoelstellingen

De lidstaten van de Europese Unie hebben de afspraak gemaakt om alle maatregelen te nemen die nodig zijn om een gunstige staat van instandhouding van de aangewezen soorten en habitatypes waarvoor gebieden zijn aangewezen te realiseren. Pas wanneer daadwerkelijk is gebleken dat de doelen om wat voor reden dan ook niet haalbaar zijn, bestaat er – zoals onder andere in paragraaf 1.4.1 van de Nota van Antwoord staat vermeld – een aantal momenten waarop de doelen bijgesteld kunnen worden. De drie momenten waarop de instandhoudingsdoelstellingen kunnen worden geëvalueerd en zo nodig kunnen worden bijgesteld (zie ook Nota van Antwoord, paragrafen 3.4 en 3.14):

- bij de definitieve aanwijzing;
- bij het opstellen van het beheerplan;
- bij de geplande evaluatie in 2015.

Ecologische samenhang en belangenafweging

De afweging tussen economie en ecologie moet zodanig plaatsvinden dat de gunstige staat van instandhouding van de habitatypes en soorten waar het gebied voor is aangewezen niet in gevaar komt. De situatie kan zich voordoen dat in een bepaald gebied een aantal habitatypes of soorten voorkomt, waarvoor geen instandhoudingsdoelstellingen zijn vastgesteld. Er is dan de inschatting gemaakt dat het betreffende habitatype of de betreffende soort weliswaar marginaal in het gebied aanwezig is, maar dat het gebied op termijn geen bijdrage kan leveren aan de instandhouding van het habitatype of de soort. Ook bij de formulering van een doel voor vogels is bepalend of het gebied een relevante bijdrage aan het realiseren van het landelijke doel levert of kan gaan leveren (zie ook paragraaf 3.11 van de Nota van Antwoord). Voor elk specifiek gebied komt het erop neer dat de instandhoudingsdoelstelling van een bepaald habitatype of bepaalde soort alleen in samenhang kan worden gezien met de instandhoudingsdoelstelling op landelijk niveau en in andere Natura 2000-gebieden. Dat betekent dat er weliswaar landelijk per soort of per habitatype naar een gunstige staat van instandhouding moet worden gestreefd, maar dat deze situatie niet in elk gebied afzonderlijk hoeft te worden nagestreefd. Binnen dit kader kan ook rekening worden gehouden met vereisten op economisch, sociaal en cultureel gebied en met regionale en lokale bijzonderheden.

Recreatie en toerisme

Beseft wordt dat Maasduinen een belangrijk onderdeel uitmaakt van het Limburgse toeristische product. Het terrassenlandschap, met onder andere stuifzanden, heidevelden en vennen is, de belangrijkste trekpleister voor toeristen. Het toeristische bedrijfsleven vindt dat de aard van het gebied zo moet blijven. In die zin is het belang van een adequaat natuurbeheer ook in het belang van een gezonde toeristische sector. In onder meer paragrafen 4.1.3 en 4.1.4 van de Nota van Antwoord is ingegaan op de ontwikkelingsmogelijkheden van bedrijven en de concurrentiepositie: afhankelijk van de bedrijfstak biedt de aanwezigheid van een Natura 2000-gebied dikwijls nieuwe mogelijkheden.

⁵⁴ Ministerie van LNV (2005): Natura 2000 contourennotitie. Kaders voor Natura 2000-doelen, besluiten en beheersplannen. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.

Dit specifieke gebied is een natuurgebied waar ondanks de toeristische druk bepaalde natuurwaarden zich nog steeds in een gunstige staat van instandhouding bevinden. Niettemin is het door de ongunstige staat van instandhouding van een habitatype als zandverstuivingen (H2330) en een soort als de grauwe klauwier (A338) noodzakelijk om een herstelopgave te formuleren. Wanneer er een herstelverplichting is, dient bij de te nemen maatregelen rekening te worden gehouden met de vereisten op economisch, sociaal en cultureel gebied. Bij het formuleren van de instandhoudingsdoelstellingen is dat gedaan. Het afwegen van ecologie en economie gebeurt ook in het stelsel van vergunningverlening. Zie verder paragraaf 3.5 van de Nota van Antwoord.

Ook wordt beseft dat zowel de beroepsvisserij als de sportvisserij een economische rol van betekenis spelen in het gebied. De belangen van de visserij zullen aan de orde komen in het beheerplanproces. De insteek is hierbij om de visserij en de natuur zo goed mogelijk samen te laten gaan.

Complementaire doelen

De analyse van de implementatie van Natura 2000 in Nederland (Kamerstuk 32670 nr. 24) laat zien dat de bescherming van complementaire doelen onder het Natura 2000-regime niet expliciet door de Vogel- en Habitatrichtlijn wordt voorgeschreven. Daarom zullen deze doelen dan ook niet langer in de aanwijzingsbesluiten worden opgenomen.

Onderbouwing besluiten

In diverse ecologische rapporten⁵⁵ en databanken zijn de natuurwaarden en vogelgegevens van Nederland beschreven. Het is voor de selectie of ecologische onderbouwing van een Natura 2000-gebied niet noodzakelijk dat de aanwezige natuurwaarden op kaart worden aangegeven. Wel wordt in paragraaf 4.4 van deze Nota van toelichting een globale, niet-uitputtende, omschrijving gegeven van de verspreiding van de habitatypes en soorten in dit gebied.

Het Natura 2000 doelendocument (2006) is één van de dragende beleidsdocumenten die aan de besluitvorming ten grondslag heeft gelegen. Het beleid zoals daar is uiteengezet, is bij de besluitvorming toegepast, maar het Natura 2000 doelendocument (2006) maakt géén onderdeel uit van het besluit. Met betrekking tot de vraag op welke wijze de gunstige staat van instandhouding voor een bepaald habitatype of een bepaalde soort kan worden bereikt, is er in de Nota van toelichting een uitgebreid overzicht opgenomen waarin alle gebieden staan vermeld waaraan voor het betreffende habitatype of de betreffende soort een doel is toegekend. Op deze wijze is na te gaan hoe de landelijke opgave over het Natura 2000-netwerk is verdeeld. Het is echter een indicatieve vermelding, want het is niet de bedoeling in deze aanwijzing een besluit te nemen over de instandhoudingsdoelstellingen van andere gebieden.

Kernopgaven

In paragraaf 1.3.4 van de Nota van Antwoord staat vermeld dat de kernopgaven een belangrijk hulpmiddel zijn bij de focus en eventuele prioritering binnen de Natura 2000-beheerplannen. Ze beschrijven de belangrijkste behoud- en herstelopgaven per Natura 2000-landschap en zijn in het Natura 2000 doelendocument (2006) toebedeeld aan gebieden. Het toevoegen van de kernopgaven aan de Nota's van toelichting bij de definitieve aanwijzingsbesluiten heeft geen meerwaarde, omdat die informatie is opgenomen in het Natura 2000 doelendocument (2006). De kernopgaven zijn in deze procedure dan ook niet aan inspraak onderhevig.

Ambitieniveau van de instandhoudingsdoelstellingen

Indien een soort of habitatype landelijk in een ongunstige staat van instandhouding verkeert, betekent dit niet automatisch dat in alle gebieden waar de betreffende waarde voorkomt hiervoor een hersteldoelstelling moet worden geformuleerd. In de Natura 2000 contourennotitie (2005) en het Natura 2000 doelendocument (2006) staan de hoofdlijnen voor het formuleren van de Natura 2000 doelen uitgewerkt. Daarmee is het Europese kader toegespitst op de Nederlandse situatie. Per gebied zijn er gebiedsdoelen opgesteld. Deze richten zich op de kwaliteit en oppervlakte van het habitatype of van het leefgebied van een soort. Voor soorten wordt daarnaast een doel gesteld voor de gewenste populatie. Voor sommige soorten en vrijwel alle

⁵⁵ Zie voor een overzicht van de bronnen onder andere Ministerie van LNV (2007): Nota van Antwoord. Inspraakprocedure aanwijzing Natura 2000-gebieden, bijlage 3. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.

vogels zijn hierbij richtinggevend aantal genoemd. Deze dienen als (minimale) draagkracht voor het leefgebied binnen de begrenzing van het gebied. In het geval van herstel is de uitwerking van de landelijke doelen middels het principe van "strategisch lokaliseren" bepaald. Dat wil zeggen dat de herstelopgave is neergelegd in de gebieden waar de meeste potentie is om het habitatype of het leefgebied van de soort te verbeteren. Voor verspreid voorkomende habitatypes en soorten is het niet mogelijk om de landelijke doelstellingen alleen binnen het Natura 2000-netwerk te realiseren. Opgaven buiten het Natura 2000-netwerk worden via ander natuurbeleid gerealiseerd, zoals de Flora- en faunawet en de Ecologische Hoofdstructuur. Voor een aantal habitatypes is in het Natura 2000 doelendocument de expliciete keuze gemaakt om niet te streven naar een gunstige staat van instandhouding (Natura 2000 doelendocument (2006), pagina 138).

Met betrekking tot de vogeldoelen is in het Natura 2000 doelendocument (2006) opgenomen dat voor een gebied "bij een stijgende en stabiele lokale trend" een behoudopgave wordt geformuleerd. Een stijgende trend wordt als aanwijzing opgevat dat het leefgebied voor deze soorten al geschikt is en voldoende draagkracht heeft om bij te dragen aan een populatie hoger dan het gemiddelde in de periode 1999-2003. In dergelijke gevallen wordt volstaan met een behoudopgave omdat geen extra maatregelen ter verbetering van het leefgebied nodig worden geacht. In gevallen waarin de potentie van het gebied dusdanig wordt geacht dat de draagkracht van het gebied nog niet bereikt lijkt te zijn, wordt wel gestreefd naar herstel van de populatie. Naar verwachting zal herstel van de populatie in dit soort gevallen optreden, zolang het leefgebied behouden blijft.

Voor vogels geldt daarnaast dat bij behoudopgaven de aantallen gebaseerd zijn op het gemiddelde seizoensgemiddelde over de periode 1999-2003 (bij niet-broedvogels geldt de periode 1999/2000-2003/2004)⁵⁶. Bij herstelopgaven zijn de aantallen meestal gebaseerd op de historische potentie van een Natura 2000-gebied, dat is het maximaal aantal vastgestelde vogels (of broedparen) over een interval van enkele jaren gedurende de periode 1980-2003 (SOVON). Dit betekent dat op gebiedsniveau geen streefwaarden uit beschermingsplannen zoals het Beschermingsplan moerasvogels 2000-2004 (2000) zijn gebruikt. Deze plannen hebben wel hun doorwerking gekregen in de landelijke instandhoudingsdoelstellingen en kunnen van belang zijn bij het opstellen van beheerplannen. Vervolgens is in de toelichtingen bij de instandhoudingsdoelstellingen aangegeven of het gebied met het gestelde doel ook kan voldoen aan de minimumeisen voor een sleutelpopulatie.

Ook voor broedvogels geldt dat bij verspreid voorkomende soorten het niveau van een sleutelpopulatie in een specifiek gebied soms niet gehaald kan worden. Vaak is dan op regionale schaal sprake van een min of meer samenhangende populatie met meerdere kernen (meta-populaties), die qua omvang wel het minimale niveau van de sleutelpopulatie overstijgt.

Bij de evaluatie in 2015 worden zowel de ambities van de gebiedsdoelen als de landelijke instandhoudingsdoelstellingen, in geval van broedvogels met inbegrip van het aantal sleutelpopulaties, tegen het licht gehouden en wordt bekeken of bijstelling nodig is.

Monitoring

Het ministerie van Economische Zaken (EZ) is verantwoordelijk voor de periodieke algemene rapportages aan de Europese Commissie en voor de monitoring van de staat van instandhouding van soorten en habitatypes op landelijk niveau. Het ministerie van EZ zorgt voor een landelijk monitoringssysteem. De gebiedsgerichte monitoring zal plaatsvinden op basis van de monitoringsparagraaf in de beheerplannen waarin ook rollen en verantwoordelijkheden zijn uitgewerkt. Voor zowel de landelijke als de gebiedsgerichte monitoring wordt momenteel - in samenhang - een programma van eisen ontwikkeld in overleg met het betrokken bevoegd gezag (ministerie van EZ, ministerie van Infrastructuur en Milieu, ministerie van Defensie en de provincies (Interprovinciaal Overleg)). Zie ook paragraaf 1.5.1 van de Nota van Antwoord.

Nulsituatie of uitgangspunt

In paragraaf 3.18 van de Nota van Antwoord staat vermeld dat bij het vaststellen van de gebiedsdoelen niet is uitgegaan van een bepaald referentiejaar, zoals het moment van aanwijzing als Vogelrichtlijngebied of aanmelding als Habitatrichtlijngebied. Bij het vaststellen van de doelen is gekeken naar de staat van

⁵⁶ SOVON & CBS (2005): Trends van vogelaantallen in het Nederlandse Natura 2000 netwerk. SOVON-informatierapport 2005/09. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.

instandhouding van de betreffende soort of het habitatype op landelijk niveau. Ook is gekeken naar de (minimaal) benodigde oppervlakte leefgebied en/of habitatype om een gunstige staat van instandhouding op landelijk niveau te realiseren.

Die (landelijke) staat van instandhouding vormde mede de basis voor vaststelling van de instandhoudingsdoelstellingen voor soorten en/of habitatypen per gebied. In de Nota's van toelichting bij de besluiten is aangegeven of voor een soort of habitatype in een concreet gebied een behoud- of herstelopgave geldt. Zo is bijvoorbeeld een behoudopgave geformuleerd als er onevenredige maatregelen nodig zouden zijn om het gebied een grotere bijdrage te laten leveren.

Realisatietermijnen

Zoals in paragraaf 3.16 van de Nota van Antwoord wordt gesteld, zijn termijnen onmisbaar om de realisatie van doelen te plannen. Deze plannen zijn grotendeels afhankelijk van regionale en zelfs lokale omstandigheden. Daardoor zijn de op te stellen beheerplannen de aangewezen plaats voor het bepalen van de realisatietermijnen. Om die reden is ervan afgezien realisatietermijnen in de aanwijzingsbesluiten op te nemen.

Flankerend beleid

In paragraaf 5.8 van de Nota van Antwoord staat als uitgangspunt geformuleerd dat de instandhoudingsdoelstellingen met behulp van bestaande budgetten worden gerealiseerd. De "bestaande budgetten" waaruit realisatie van de Natura 2000-instandhoudingsdoelstellingen gefinancierd moet worden, zijn grotendeels opgenomen in het Investeringsbudget Landelijk Gebied (ILG) en de financiële middelen voor de bestrijding van verdroging in de zogenoemde TOP-lijst gebieden⁵⁷. Daarnaast is ook het bestaande beheerbudget voor Staatsbosbeheer een financieringsbron voor de instandhoudingsdoelstellingen. Waar de Natura 2000-instandhoudingsdoelstellingen gekoppeld zijn aan waterkwaliteit kunnen de additionele kosten worden gefinancierd via het spoor van de Kaderrichtlijn Water. Veel subsidiemogelijkheden voor inrichting en (agrarisch) natuurbeheer zijn met het ILG onder verantwoordelijkheid van de provincies gekomen. Daartoe behoren de maatregelen die vallen onder het Subsidiestelsel Natuur- & Landschapsbeheer (vanaf 2010) en de provinciale subsidieregelingen zoals de Subsidieregeling Kwaliteitsimpuls Natuur en Landschap (SKNL). Verder is er in het kader van het LIFE+-programma vanuit de Europese Commissie geld beschikbaar voor overheden en NGO's voor co-financiering van de ontwikkeling, implementatie, monitoring, evaluatie en communicatie van het Europees milieu- en natuurbeleid en van wetgeving op dit gebied, bijvoorbeeld voor projecten die gericht zijn op maatregelen voor behoud en herstel van Natura 2000-waarden.

4.2 SPECIFIEKE REACTIES OVER DE INSTANDHOUDINGSDOELSTELLINGEN

Een inspreker adviseert om het pimperlblauwtje (H1059) en donker pimperlblauwtje (H1061) als complementaire doelen te verwijderen uit het ontwerp-aanwijzingsbesluit. De inspreker is van mening dat de potentieel geschikte leefgebieden met name in de beekdalen en het Maasdal liggen. De plekken liggen buiten de begrenzing van het Habitatrichtlijngebied. Bovendien is de inspreker van mening dat een veel te versnipperd leefgebied ontstaat.

De zienswijze is overgenomen. De analyse van de implementatie van Natura 2000 in Nederland (Kamerstuk 32670 nr. 24) laat zien dat de bescherming van complementaire doelen onder het Natura 2000-regime niet expliciet door de Vogel- en Habitatrichtlijn wordt voorgeschreven. Daarom zullen deze doelen dan ook niet langer in de aanwijzingsbesluiten worden opgenomen. Zie tevens bijlage B.1 voor een nadere toelichting.

Een inspreker ziet graag dat de lijst complementaire doelen uitgebreid wordt met de habitasoorten gaffellibel (H1037), zeggekorfslak (H1016), beekprik (H1096) en rivierprik (H1099). Volgens de inspreker zijn deze soorten, naast de bever (H1337), recent waargenomen in/nabij de Eckeltsebeek, bij het habitatype vochtige alluviale bossen, beekbegeleidende bossen (H91E0C).

De zienswijze heeft niet geleid tot aanpassing van het besluit. De analyse van de implementatie van Natura 2000 in Nederland (Kamerstuk 32670 nr. 24) laat zien dat de bescherming van complementaire doelen onder

⁵⁷ De door de provincies opgestelde lijsten met gebieden die in het kader van het verdrogingsbeleid met voorrang worden aangepakt.

het Natura 2000-regime niet expliciet door de Vogel- en Habitatrichtlijn wordt voorgeschreven. Daarom zullen deze doelen dan ook niet langer in de aanwijzingsbesluiten worden opgenomen. Zie ook de reactie op deze zienswijze in paragraaf 3.2 van deze bijlage C.

Een inspreker is van mening dat een draagkracht van 50 paar dodaars (A004) aan de hoge kant is en geeft aan dat het habitat voor 40 paar dodaars voldoende is om de populatie in stand te houden.

De zienswijze heeft niet tot wijzigingen geleid. De dodaars verkeert landelijk in een gunstige staat van instandhouding en daarom is voor alle gebieden een behouddoelstelling op het aspect populatie geformuleerd. Uitgangspunt voor behoud van de populatie is het seizoensgemiddelde 1999-2003; niet zozeer dat wat nodig is voor een duurzame populatie. Het seizoensgemiddelde voor de dodaars in de periode 1999-2003 bedraagt 50 broedparen.

Een inspreker is van mening dat een draagkracht van 30 paar zwarte spechten (A236) niet realistisch is omdat in Maasduinen het een doel is om open habitats uit te breiden, wat ten koste gaat van bos. De inspreker geeft aan dat 20 paar zwarte spechten realistischer is.

De zienswijze heeft niet geleid tot wijziging van het besluit. Het gebied heeft een zodanige omvang en afwisseling dat daarbinnen verschillende habitattypen en leefgebieden van uiteenlopende aard naast elkaar kunnen voorkomen. Ten tijde van het formuleren van de instandhoudingsdoelstellingen op gebiedsniveau is de inschatting gemaakt dat dit gebied groot en divers genoeg is voor de diverse doelen en dat deze elkaar niet in de weg zitten. In het beheerplanproces zullen de doelen in omvang, ruimte en tijd worden uitgewerkt. Niet alle bossen in het gebied Maasduinen behoren tot het leefgebied van de zwarte specht. Eventuele bomenkap, voortvloeiend uit de instandhoudingsdoelstelling voor het habitatype zandverstuivingen (H2330), dient dan ook zoveel mogelijk uitgevoerd te worden op plaatsen waar in de huidige situatie geen vogelkundige of habitatwaarden voorkomen. Het populatiedoel is overigens vanwege de systematiek gecorrigeerd. Zie daarvoor bijlage B.4 van de Nota van toelichting bij dit besluit.

Meerdere insprekers pleiten voor het schrappen van de oeverwaluw (A249) uit het ontwerp-aanwijzingsbesluit omdat in Maasduinen geen natuurlijke habitats aanwezig zijn. De locaties waar de soort nu voorkomt betreffen onnatuurlijke zandgroeves en ontgrondingen, waardoor de broedlocaties op den duur zullen verdwijnen. Er zijn volgens de insprekers andere Habitatrichtlijngebieden die voor de soort meer in aanmerking komen.

De zienswijzen zijn niet overgenomen. De oeverwaluw blijft gehandhaafd in het aanwijzingsbesluit, omdat de soort in 2000 is opgenomen bij de aanwijzing als Vogelrichtlijngebied en de soort in 1992 al was genoemd als te beschermen waarde in het beschermde natuurmonument Groeve Driessen. Inmiddels is het leefgebied van de oeverwaluw (kale wand met nestgelegenheid) niet meer aanwezig, maar wel te herstellen. Uit Europese jurisprudentie blijkt dat de lidstaat verplicht is om maatregelen te nemen om "natuurlijke ontwikkelingen af te remmen die de staat van instandhouding van de soorten en natuurlijke habitats in de SBZ's kunnen verslechteren"⁵⁸.

Enkele insprekers zijn van mening dat een draagkracht van 3 paar grauwe klauwieren (A338) erg laag is. Een inspreker geeft aan dat 20 paar een stabielere populatie op kan leveren en dat daarmee de kwaliteit van het gebied omhoog gaat aangezien de grauwe klauwier gezien kan worden als een kwaliteitsindicator. Een andere inspreker wil een hoger aantalsdoel zodat deze recht doet aan de landelijke herstelopgaven van de soort.

De zienswijzen zijn niet overgenomen. Een herstelopgave voor de populatie die hoger is dan de historische potentie van 3-4 broedparen is niet realistisch en volgt niet uit de systematiek van draagkrachtbepaling zoals die beschreven is in tekstkader 3.3.2. van het Natura 2000 doelendocument (2006). Daarnaast is een beperkende voorwaarde dat er geen bronpopulatie op korte afstand is. Er is geen tot weinig aanvoer van

⁵⁸ HvJEG 20 oktober 2005, zaak C-6/04 Gibraltar.

vogels uit nabijgelegen gebieden en incidentele broedgevallen leiden niet tot een basispopulatie van voldoende grootte.

Een inspreker geeft aan dat de doelen van de tapuit (A277) momenteel vooral geformuleerd zijn in gebieden waar de soort als broedvogel nog voorkomt. De inspreker is van mening dat herstel van een evenwichtige verspreiding van groot belang is om een gunstige staat van instandhouding te kunnen bereiken. Voor herstel van de tapuit acht de inspreker het noodzakelijk dat complementaire doelen gesteld worden in Natura 2000-gebieden waar de tapuit vanouds voorkwam, zo ook in de Maasduinen. De inspreker pleit ervoor om in Natura 2000-zandgrondgebieden de doelen van de soort op te hogen met 695 broedpaar.

De zienswijze is niet overgenomen. Het gebied voldoet niet aan de criteria voor opname. Het gebied herbergt niet minstens 1% van de landelijke broedpopulatie 1999-2003 (gemiddelde 1999-2003 is 0 broedparen, 1% drempel is 5,1 broedparen). Maasduinen is daarnaast niet van belang voor een regionale sleutelpopulatie. Van de andere Natura 2000-gebieden in Noord-Limburg zijn geen waarnemingen van de periode 1999-2003 bij SOVON bekend. Het zwaartepunt voor de soort ligt in de kustgebieden en de zandgronden van Noord-Nederland. Daarnaast geldt dat de analyse van de implementatie van Natura 2000 in Nederland (Kamerstuk 32670 nr. 24) laat zien dat de bescherming van complementaire doelen onder het Natura 2000-regime niet expliciet door de Vogel- en Habitatrichtlijn wordt voorgeschreven. Daarom zullen deze doelen dan ook niet langer in de aanwijzingsbesluiten worden opgenomen.

5 REACTIES OVER DE RECHTSGEVOLGEN

Er wordt door diverse insprekers gewezen op het feit dat de gevolgen van het huidig gevoerde natuurbeleid een onevenredige belasting vormen voor de bewoners rondom het Natura 2000-gebied Maasduinen. Men stelt dat het onmogelijk is om op basis van de stukken te bepalen wat de gevolgen van de aanwijzing zijn voor de individuele bedrijfsvoering. De scheiding in tijd tussen het aanwijzingsbesluit en het beheerplan wordt daarvoor verantwoordelijk gehouden. Daarnaast worden er veel opmerkingen gemaakt en vragen gesteld over de diverse facetten van bestaand gebruik, de externe werking, de relatie met het toetsingskader Ammoniak en Natura 2000, de relatie met de Kaderrichtlijn Water en de relatie met bestemmingsplannen en andere ruimtelijke plannen zoals het Provinciaal Omgevingsplan Limburg, het project Maaspark Wellen en het project Roobeek.

Enkele insprekers wijzen er op dat 1 oktober 2005 (de inwerkingtreding van de Natuurbeschermingswet 1998) niet als peildatum voor bestaand gebruik kan dienstdoen.

Met betrekking tot de hierboven genoemde argumenten worden de volgende opmerkingen gemaakt:

Externe werking

Het is moeilijk aan te geven wat de precieze omvang van de externe werking van een bepaalde activiteit is. In paragraaf 4.3 van de Nota van Antwoord staat dat dit afhangt van de aard van de activiteit zelf, de intensiteit ervan en de gevoeligheid van de aanwezige habitattypen en soorten. Het valt op voorhand dus niet te zeggen of er beïnvloeding plaatsvindt. Dat betekent dat wanneer niet uitgesloten kan worden dat een Natura 2000-gebied door een bepaalde activiteit wordt beïnvloed, er bekeken moet worden of er op grond van de Natuurbeschermingswet 1998 een vergunningplicht voor een bepaalde activiteit aan de orde is. Het is dus evenmin aan te geven waar de externe werking van een bepaalde activiteit eindigt.

In het beheerplan zal duidelijkheid gegeven worden voor welke activiteiten een vergunningplicht aan de orde kan zijn. De afstand tussen de locatie van de activiteit en de te beschermen natuurwaarden is daarbij niet altijd doorslaggevend; het gaat er om of een bepaalde activiteit al dan niet de natuurlijke kenmerken van een Natura 2000-gebied, waar habitattypen en leefgebieden van soorten onderdeel van uitmaken, kan aantasten.

Rond de Natura 2000-gebieden wordt, volgens sommige insprekers, een beschermingszone ingesteld van 3.000 meter. Dat is echter niet van toepassing op de beoordeling van effecten op Natura 2000-gebieden. In het kader van de Interimwet ammoniak en veehouderij⁵⁹ werd in verband met de ammoniakdepositie een zone van 3.000 meter gehanteerd. Binnen die zone was de beïnvloeding door een veehouderijbedrijf van verzuringsgevoelig gebied nog meetbaar. Tot deze grens kon een vergunningplicht voor deze verzuringsgevoelige gebieden aan de orde zijn. Deze grens is inmiddels vervallen. Natura 2000 is gericht op de bescherming van de in het gebied voorkomende habitattypen en soorten. Een exacte grens waar de externe werking ophoudt, is in algemene zin niet aan te geven. Dit wordt van geval tot geval beoordeeld. Bepalend is dus niet de afstand, maar of er sprake kan zijn van verslechtering of significante verstoring van natuurwaarden in het betreffende gebied.

Beschermde natuurmonumenten

In de paragrafen 3.15, 4.6.4 en 4.6.9 van de Nota van Antwoord staat dat een belangrijk deel van de aan te wijzen Natura 2000-gebieden, zoals dit gebied, reeds onder de oude Natuurbeschermingswet als beschermd of als staatsnatuurmonument was aangewezen. Op grond van artikel 15a van de Natuurbeschermingswet 1998 vervalt een besluit tot aanwijzing van een beschermd natuurmonument zodra het gebied is aangewezen als Natura 2000-gebied en voor zover het beschermd natuurmonument binnen dat Natura 2000-gebied ligt. Dat betekent dat wanneer een deel van het beschermd natuurmonument buiten het Natura 2000-gebied ligt, de oude aanwijzing als natuurmonument voor dat gebiedsdeel van kracht blijft. Voor Vogelrichtlijngebieden was dit reeds aan de orde.

De instandhoudingsdoelstelling heeft, voor het deel van het Natura 2000-gebied waarop de aanwijzing als beschermd natuurmonument betrekking had, vanaf dat moment mede betrekking op de doelstellingen van

⁵⁹ Wet van 9 juni 1994, houdende tijdelijke regeling inzake de ammoniakdepositie veroorzaakt door veehouderijen (Interimwet ammoniak en veehouderij). Staatsblad 1994, nr. 634.

dat beschermd natuurmonument ten aanzien van het behoud, herstel en de ontwikkeling van het natuurschoon of de natuurwetenschappelijke betekenis. Bepalingen uit de aanwijzingen tot beschermd natuurmonument over natuurschoon, rust, stilte en over de natuurwetenschappelijke betekenis van het beschermd natuurmonument blijven gewoon van kracht en kunnen mede de inhoud van het beheerplan gaan bepalen. Zie voor verdere toelichting met betrekking tot beschermd natuurmonumenten paragraaf 5.6 Beschermd natuurmonumenten van de Nota van toelichting.

Bestaand gebruik: peildatum en vergunningplicht

Het aanwijzen van een Natura 2000-gebied leidt niet tot een verbod op het verrichten van bepaalde handelingen zoals fietsen, wandelen of het laten loslopen van de hond. In het aanwijzingsbesluit staat alleen voor welke waarden het gebied is aangewezen, welke instandhoudingsdoelstellingen gelden en wat de grens van het betreffende gebied is. In het besluit zelf is niet aangegeven of, en onder welke voorwaarden, een activiteit kan worden toegestaan.

Op grond van de huidige Natuurbeschermingswet 1998 geldt een vergunningplicht voor activiteiten in en om Natura 2000-gebieden die gelet op de instandhoudingsdoelstellingen van het gebied de kwaliteit van de natuurlijke habitats en de habitats van soorten in een Natura 2000-gebied kunnen verslechteren of een significant verstoringseffect kunnen hebben op de soorten waarvoor het gebied is aangewezen.

In de wet is op deze vergunningplicht een uitzondering gemaakt voor bestaand gebruik. Bestaand gebruik is als gevolg van de wijziging van de Natuurbeschermingswet 1998 door de Crisis- en herstelwet altijd vergunningvrij, tenzij het gebruik een project is dat niet direct verband houdt met of nodig is voor het beheer van een Natura 2000-gebied, maar dat afzonderlijk of in combinatie met andere projecten of plannen significante gevolgen kan hebben voor het desbetreffende Natura 2000-gebied. De Natuurbeschermingswet 1998 omschrijft bestaand gebruik als *"gebruik dat op 31 maart 2010 bekend is, of redelijkerwijs bekend had kunnen zijn bij het bevoegd gezag."*

Om te voorkomen dat het bestaand gebruik de kwaliteit van de natuurlijke habitats en de habitats van soorten in een Natura 2000-gebied verslechtert en dat er door bestaand gebruik storende factoren optreden die gelet op de instandhoudingsdoelstellingen een significant effect kunnen hebben op de soorten waarvoor het gebied is aangewezen, draagt het bevoegd gezag de verantwoordelijkheid dat er in het gebied passende maatregelen genomen worden. In het uiterste geval kan dit betekenen dat op last van het bevoegd gezag het bestaande gebruik wordt stilgelegd.

In het beheerplan zal het bestaand gebruik beschreven moeten worden en zal zo nodig aan voorwaarden worden gebonden.

Doorwerking aanwijzing in andere plannen

De verplichting om Natura 2000-gebieden aan te wijzen volgt direct uit de Habitatrichtlijn en uit de Vogelrichtlijn. Mede op basis van Europeesrechtelijke uitspraken kan er bij de selectie en bij de begrenzing van Natura 2000-gebieden uitsluitend van ecologische criteria worden uitgegaan. Dat betekent in de praktijk dat de grenzen van deze gebieden zijn bepaald door het gebruik dat de betreffende planten- en diersoorten van het gebied maken. Terreindelen die van mindere kwaliteit zijn, kunnen deel uitmaken van Natura 2000-gebieden als herstel van die terreinen haalbaar is en als ze nodig zijn voor de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen. Daardoor zal de begrenzing van zo'n gebied niet in alle gevallen overeenkomen met de bestemming die in een vastgesteld bestemmingsplan aan het gebied is toegekend. In het uiterste geval zou dat kunnen betekenen dat een bepaalde bestemming die in een bestemmingsplan aan zo'n gebied rechtsgeldig is toegekend, toch niet gerealiseerd kan worden, omdat daarvoor geen vergunning op basis van de Natuurbeschermingswet 1998 kan worden verleend. In paragrafen 4.2 en 6.1 van de Nota van Antwoord wordt hierop verder ingegaan. Ook voor reconstructieplannen⁶⁰, provinciale waterplannen en waterbeheerplannen van de waterschappen geldt een gelijksoortige situatie. Het kan zijn dat dit soort

⁶⁰ Plannen op grond van de Wet van 31 januari 2002, houdende regels inzake de reconstructie van concentratiegebieden (Reconstructiewet concentratiegebieden). Staatsblad 2002, nr. 115.

plannen nog onvoldoende concreet zijn om ze op de gevolgen voor Natura 2000-gebieden te toetsen, maar op een gegeven moment zullen al deze plannen, al dan niet bij hun nadere uitwerking, bij het opstellen van beheerplannen afgestemd worden (zie ook paragraaf 6.3.2 van de Nota van Antwoord).

Relatie met stikstof

Stikstof is een groot probleem bij de implementatie van Natura 2000 en daarmee het bereiken van de instandhoudingsdoelstellingen. Van de 166 aangewezen natuurgebieden in Nederland zijn er 133 stikstofgevoelig. In Nederland wordt het probleem van stikstofdepositie op Natura 2000-gebieden zwaarder gevoeld dan in de ons omringende landen. Dat heeft te maken met het feit dat we in een dicht bevolkt land leven, waarin kwetsbare natuur en bijvoorbeeld (snel)wegen dicht bij elkaar liggen. Om de instandhoudingsdoelstellingen te kunnen realiseren moet de neerslag van stikstof uit vooral landbouw, verkeer en industrie minder worden.

Tegen die achtergrond is het steeds moeilijker vergunningen te verlenen voor nieuwe economische activiteiten die tot extra uitstoot van stikstof (kunnen) leiden in en rond de natuurgebieden. Projecten kunnen alleen doorgang vinden indien aangetoond kan worden dat er geen verslechtering van de kwaliteit van de habitats⁶¹ optreden en de instandhoudingsdoelstellingen van een gebied niet in gevaar komen.

In het Natura 2000-gebied Maasduinen zijn de habitattypen zandverstuivingen (H2330) en zure vennen (H3160) het meest gevoelig voor stikstof⁶².

In 2007 is het toetsingskader ammoniak en Natura 2000 vastgesteld. Met behulp van dit toetsingskader konden provincies relatief eenvoudig beoordelen of er zich nieuwe bedrijven konden vestigen. In maart 2008 oordeelde de Raad van State dat dit toetsingskader onvoldoende zekerheid biedt over het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen. Naar aanleiding van deze uitspraak heeft de minister van het voormalig ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit de Taskforce Trojan ingesteld. Deze Taskforce heeft vervolgens een handreiking opgeleverd waarmee het bevoegd gezag maatwerk kan leveren bij de beoordeling van (nieuwe) activiteiten. Deze maatwerkoplossing bleek echter niet altijd werkbaar in de praktijk. Vervolgens is de commissie Huys gevraagd om een advies. Samengevat luidde dit advies dat er ruimte is voor economische ontwikkeling in Natura 2000 gebieden mits wordt zeker gesteld dat ecologische en economische doelen gelijktijdig en in samenhang worden beschouwd. Om dat uitgangspunt in de praktijk toepasbaar te maken is er gestart met de programmatische aanpak stikstof (PAS).

Duidelijk is dat het stikstofprobleem te groot is voor één partij. Essentie is dat de PAS in beeld brengt wat de bijdrage op verschillende niveaus (generiek, provinciaal, gebiedsgericht) en van verschillende sectoren (landbouw, verkeer, industrie) is aan de oplossing van het probleem. Onder oplossing verstaan we het geleidelijk maar onvermijdelijk omlaag brengen van de stikstofdepositie, waardoor de instandhoudingsdoelstellingen gerealiseerd kunnen worden, maar waarbij economische ontwikkelingen mogelijk blijven. Dit wil niet zeggen dat iedere economische ontwikkeling mogelijk blijft. Het incalculeren van ruimte voor economische ontwikkelingen (ontwikkelingsruimte) maakt onderdeel uit van de aanpak.

Meer informatie over de stand van zaken rond de PAS is te vinden op de website: <http://pas.natura2000.nl/>

Kaderrichtlijn Water

Maasduinen maakt deel uit van het stroomgebiedbeheerplan voor de Maas⁶³ dat in het kader van de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) vastgesteld is. Natura 2000-gebieden zijn in de stroomgebiedbeheerplannen opgenomen als gebieden waar water een bijzondere bescherming behoeft. De in de stroomgebiedbeheerplannen opgenomen milieudoelstellingen en bijbehorende maatregelen moeten dan ook overeenstemmen met de doelen van Natura 2000. De afstemming van doelen en de weergave daarvan

⁶¹ Het betreft zowel stikstofgevoelige habitattypen als stikstofgevoelige leefgebieden van Natura 2000-soorten.

⁶² H.F. van Dobben, R. Bobbink, D. Bal en A. van Hinsberg, 2012. Overzicht van kritische depositiewaarden voor stikstof, toegepast op habitattypen en leefgebieden van Natura 2000. Wageningen, Alterra. Alterra-rapport

⁶³ <http://www.kaderrichtlijnwater.nl/uitvoering/>

in het stroomgebiedbeheerplan beperkt zich tot die delen van de doelstellingen van Natura 2000 die een relatie hebben met de ecologische of chemische kwaliteit van het water.

Het stroomgebiedbeheerplan wordt uitgewerkt in de provinciale waterplannen en in waterbeheerplannen van waterschappen. Daar waar in de afstemming strijdigheid kan ontstaan wordt maatwerk toegepast en wordt afhankelijk van de situatie de KRW of de Vogel- en Habitatrichtlijnen als richtinggevend genomen. Tot gebiedsspecifiek maatwerk behoort bijvoorbeeld de door de waterschappen opgestelde Gewenste Grond en Oppervlakte Water Regimes (GGOR's)⁶⁴.

Waar nodig zullen de lokale watervereisten en de daarvoor benodigde maatregelen verder worden uitgewerkt en in de Natura 2000-beheerplannen worden opgenomen.

Zie ook Nota van Antwoord paragraaf 6.3.

Waterwinning

Zie ook Nota van Antwoord 4.5.2.

Natura 2000-gebieden nabij de grens

De aanwijzingsbesluiten (en ook de beheerplannen) worden opgesteld vanuit de nationale Natuurbeschermingswet. Aangezien de Natuurbeschermingswet 1998 beperkt is tot Nederlands grondgebied, kan Nederland geen vergunningplicht worden opgelegd voor activiteiten die in een andere lidstaat plaatsvinden. Die andere lidstaat zal, volgens artikel 6 van de Habitatrichtlijn, zijn eigen nationale wetgeving moeten hanteren om te beoordelen of zo'n activiteit mogelijke gevolgen heeft voor een Nederlands Natura 2000-gebied. Andersom moet Nederland in het kader van een vergunningverlening een habitattoets uitvoeren, om te bepalen of activiteiten binnen onze landsgrenzen mogelijke effecten hebben op Natura 2000-gebieden in Duitsland of België. Zie ook Nota van Antwoord paragraaf 4.3.3.

⁶⁴ De te nemen maatregelen voor grondwater worden gebiedsspecifiek vastgesteld via het GGOR in het stroomgebiedbeheerplan dat opgesteld wordt naar aanleiding van de Kaderrichtlijn Water (EU-richtlijn voor waterkwaliteit).

6 REACTIES OVER DE RELATIE MET DE BEHEERPLANNEN

6.1 ALGEMEEN

De wijze waarop de instandhoudingsdoelstellingen al dan niet verwezenlijkt moeten worden, wordt in vele zienswijzen aan de orde gesteld. Zo wordt in verschillende zienswijzen de wens uitgesproken om de plannen zo te ontwikkelen dat daardoor de aanwezige natuurwaarden zich kunnen verbeteren en voor de komende generaties behouden blijven. Er wordt gewezen op de diverse vormen van ongewenst gebruik van het gebied. In weer andere zienswijzen is men van mening dat bepaalde vormen van gebruik geen negatieve invloed op de natuurwaarden hebben en wordt bepleit dat het huidige landgebruik ongehinderd voortgang moet kunnen vinden. In een ander verband wordt er zorg uitgesproken over de bescherming van soorten als drijvende waterweegbree (H1831) en grauwe klauwier (A338). Er wordt opgemerkt dat door de nationale procedure, waarbij eerst de gebieden worden aangewezen en doelstellingen worden geformuleerd en pas in een later stadium de beheerplannen worden opgesteld, aan sociaal-economische belangen voorbij wordt gegaan. Ook zou er in zijn algemeenheid onvoldoende duidelijkheid bestaan over het algehele ambitieniveau en de consequenties van de aanwijzing en het toekennen van instandhoudingsdoelstellingen. Tot slot geven verschillende insprekers aan betrokken te willen worden bij het opstellen van het beheerplan.

Met betrekking tot de hierboven genoemde argumenten worden de volgende opmerkingen gemaakt:

Volgorde aanwijzing en beheerplan

De Nota van Antwoord gaat in paragraaf 1.4 in op de relatie tussen de aanwijzingsbesluiten en de nog op te stellen beheerplannen. De onderbouwing van de keuze om niet gelijktijdig tot vaststelling van de instandhoudingsdoelstellingen en het beheerplan over te gaan wordt in paragraaf 1.4.1 van de Nota van Antwoord uiteengezet.

Een verbijzondering hierop vormen de gebieden waar de provincies het voortouw hebben voor het opstellen van de beheerplannen. Op verzoek van de provincies heeft de minister van LNV in het Algemeen Overleg met de Tweede Kamer van 13 februari 2008 toegezegd te wachten met het definitief maken van de aanwijzingsbesluiten voor die gebieden waarvoor de provincie voortouwnemer is en die daarvoor door de provincie zijn aangemeld ("koppelingsafspraken"). De provincies zijn voor deze gebieden eerst in de gelegenheid gesteld met de betrokken partijen in de gebieden concept-beheerplannen op te stellen op basis van de ontwerp-aanwijzingsbesluiten. Deze afspraak beoogde draagvlak te creëren voor de beheerplannen en de implementatie daarvan en meer inzicht te geven in de haalbaarheid en betaalbaarheid van de instandhoudingsdoelstellingen en de begrenzing. De besluitvorming over de definitieve aanwijzingsbesluiten van deze gebieden is daarom uitgesteld tot na 1 september 2009. Voor dit Natura 2000-gebied zijn daarover afspraken gemaakt met de minister van LNV. In het kader van de "koppelingsafspraken" hebben de provincies tot 1 september 2009 de mogelijkheid gehad om gebiedsspecifieke wijzigingsvoorstellen in te dienen die voortkwamen uit de opgestelde concept-beheerplannen. De wijzigingsvoorstellen zijn in samenhang met de zienswijzen en op eenzelfde manier, zorgvuldig in overweging genomen. Bij brief van 26 januari 2010 zijn de provincies op de hoogte gebracht van hoe de minister voornemens is met de voorstellen van de provincies in het definitieve besluit om te gaan. Binnen het reguliere proces van de aanwijzing zijn alle overige zienswijzen behandeld.

Voor de gebieden waarvoor op 1 september 2009 nog geen concept-beheerplan was opgesteld, geldt dat evident nieuwe inzichten uit het beheerplanproces eveneens in het reguliere aanwijzingstraject zijn meegenomen, ook hier met inachtneming van de ingediende zienswijzen.

Beheerplan en bestaand gebruik

Het aanwijzingsbesluit legt - naast de begrenzing - de instandhoudingsdoelstellingen vast waarvoor het gebied als Natura 2000-gebied is aangewezen. De instandhoudingsdoelstellingen geven op hoofdlijnen duidelijkheid over het ambitieniveau (zie ook paragraaf 4.1 van deze bijlage), in termen van "behoud" en "uitbreiding"/"verbetering" van de omvang en kwaliteit van betreffende aangewezen habitatype of leefgebied van een (vogel)soort. De uitwerking in omvang, ruimte en tijd van de instandhoudingsdoelstelling(en) uit het aanwijzingsbesluit, is een thema dat in een beheerplan thuishoort. Als er voor het realiseren van deze instandhoudingsdoelstellingen bepaalde specifieke maatregelen nodig zijn, dan behoort dit ook in het beheerplan geregeld te worden. Dat kan betekenen dat er ook maatregelen buiten de grenzen van het

Natura 2000-gebied genomen moeten worden.

Zoals in paragrafen 1.5 en 4.2 van de Nota van Antwoord staat vermeld, kan bestaand gebruik een plaats in het beheerplan krijgen. Hierbij wordt zoveel mogelijk ruimte gelaten voor het continueren van bestaand gebruik, echter wel binnen de voorwaarden die de instandhoudingsdoelstellingen daaraan stellen. Uiteindelijk heeft het beheerplan een centrale rol als het gaat om de regulering van bestaand gebruik. In een beheerplan wordt concreet gemaakt hoe en op welke termijn de instandhoudingsdoelstellingen van het gebied gerealiseerd kunnen worden. Het beheerplan zal duidelijkheid verschaffen over de vereiste ecologische randvoorwaarden ten behoeve van de instandhoudingsdoelstellingen en over de ruimtelijke samenhang met de omgeving. In het beheerplan zal dus ook aan de orde komen of bestaand gebruik (mogelijk onder voorwaarden) overeenkomstig het beheerplan kan worden uitgeoefend. Kan het bestaand gebruik niet overeenkomstig het beheerplan uitgeoefend worden en zorgt het bestaand gebruik ervoor dat de kwaliteit van de natuurlijke habitats en de habitats van soorten in een Natura 2000-gebied verslechtert of dat er door het bestaand gebruik storende factoren optreden die gelet op de instandhoudingsdoelstellingen een significant effect kunnen hebben op de soorten waarvoor het gebied is aangewezen, dan moet het bevoegd gezag passende maatregelen treffen. Het bevoegd gezag kan dan de aanschrijvingsbevoegdheid gebruiken.

De opstellers van het beheerplan zullen onderling afstemmen hoe zij met bestaand gebruik om willen gaan en hoe zij dit in het beheerplan zullen opnemen. Mogelijk kan niet voor al het bestaand gebruik ten tijde van het vaststellen van het beheerplan worden bepaald wat het effect is op de instandhoudingsdoelstellingen. Voor deze gevallen zal dan een eventuele aanschrijving plaats moeten vinden indien blijkt dat er toch (significante) negatieve effecten zijn op de instandhoudingsdoelstellingen.

Jacht, wildbeheer en schadebestrijding worden gereguleerd door de bepalingen van de Flora- en faunawet. Dit betekent dat zienswijzen over dit onderwerp geen directe relatie hebben met de aanwijzing van Natura 2000-gebieden, maar met de bepalingen van de Flora- en faunawet. De huidige regels voor jacht en wildbeheer volgens de Flora- en faunawet zijn door de aanwijzing als Natura 2000-gebied niet gewijzigd. Over wildbeheer en schadebestrijding zijn afspraken gemaakt in het Faunabeheerplan. Zie verder paragraaf 6.4.2 van de Nota van Antwoord.

Betrokkenheid bij beheerplan

De wens om betrokken te worden bij het opstellen van het beheerplan en de diverse ideeën die daarover naar voren zijn gebracht, zijn een goed signaal. De integrale benadering die het beheerplan voorstaat, kan alleen succesvol zijn bij voldoende betrokkenheid. Per gebied is één bevoegd gezag de zogenaamde voortouwnemer voor het opstellen van het beheerplan. Voor dit gebied is dat Provincie Limburg. Het is aan de voortouwnemer om grondeigenaren, gebruikers, andere overheden en belanghebbenden of vertegenwoordigers te betrekken bij het beheerplan. Belanghebbenden kunnen natuurlijk ook zelf het initiatief nemen de voortouwnemer of hun vertegenwoordigers te benaderen. Het is niet uitvoerbaar verzoeken om betrokkenheid bij het beheerplan, zoals verwoord in een aantal zienswijzen, door te zenden aan de voortouwnemer.

6.2 SPECIFIEKE REACTIES OVER DE RELATIE MET DE BEHEERPLANNEN

Enkele insprekers gaan in op Artikel 8, Lid 1, van de verordening 92/43 EEG, welke gaat over de co-financiering. De insprekers vragen zich af hoe de financiering is opgesteld en of hier een akkoord van bestaat. Ook vragen de insprekers zich af of de kosten van de agrarische sector hierin meeberekend zijn. De insprekers geven aan dat in verschillende onderzoeken, onder andere door het LEI uitgevoerd, is gebleken dat de financieringen niet voldoende zullen zijn. De insprekers vragen zich af hoe hiermee om wordt gegaan en hoe dit alles zich verhoudt tot Artikel 8, Lid 1, 92/43/EEG.

Artikel 8 lid 1 van de Habitatrictlijn handelt over co-financiering tussen lidstaat en commissie. Overigens heeft co-financiering betrekking op het nemen van beheermaatregelen en niet op het betalen van een vergoeding aan boeren. Zie ook Nota van Antwoord, paragraaf 5.11.

7 REACTIES OVER SCHADE

In een groot aantal zienswijzen wordt erop gewezen dat er als gevolg van deze aanwijzing inkomens- en vermogensschade kan optreden. Men mist in het besluit een paragraaf over schade en het betalen van een schadevergoeding. Verder wordt aangevoerd dat bij het aannemen van de Habitatrictlijn de toezegging is gedaan dat de eigenaren en de gebruikers van de grond niet de financiële last van deze maatregelen hoeven te dragen. Artikel 31 van de Natuurbeschermingswet 1998 biedt volgens de insprekers geen afdoende mogelijkheid voor compensatie. Verder zou de aanwijzing als Natura 2000-gebied een schending van het eigendomsrecht opleveren en in strijd zijn met artikel 1 van het Eerste Protocol van het Europese Verdrag voor de Rechten van de Mens. Ook de beperkingen van artikel 19d tot en met 19l en artikel 20 van de Natuurbeschermingswet 1998 zou een dermate zware verplichting opleveren dat het eigendom of het gebruikersrecht geen waarde van enige betekenis overhoudt. Er wordt in dit kader om een volledige schadeloosstelling gevraagd.

Met betrekking tot de hierboven genoemde argumenten worden de volgende opmerkingen gemaakt:

Schadevergoeding

Zoals in hoofdstuk 5 van de Nota van Antwoord over dit onderwerp staat vermeld, zijn in de aanwijzingsbesluiten geen aparte vergoedingsregelingen opgenomen. De huidige wettelijke regeling biedt namelijk voldoende mogelijkheden voor compensatie. Het gaat dan in het bijzonder om artikel 31 van de Natuurbeschermingswet 1998.

De aanwijzingsbesluiten zullen naar verwachting niet snel een recht op schadevergoeding geven, omdat het aanwijzingsbesluit zelf over het algemeen geen beperkingen oplevert. Pas in het kader van het beheerplan of bij vergunningverlening kunnen beperkingen worden gesteld aan het bestaand gebruik, aan voorgenomen uitbreidingsmogelijkheden of aan de ontwikkeling van nieuwe activiteiten. Men komt in aanmerking voor schadevergoeding, indien aan de volgende voorwaarden is voldaan:

1. er is schade geleden door een aanwijzing van een Natura 2000-gebied, door het weigeren van een vergunning op grond van de Natuurbeschermingswet 1998 (of door een daaraan verbonden voorwaarde) of door bepalingen in het Natura 2000-beheerplan;
2. de schade behoort redelijkerwijs niet (geheel) voor eigen rekening te blijven;
3. de vergoeding van de schade is niet (voldoende) verzekerd door aankoop, onteigening of door andere maatregelen, zoals beheersubsidies.

Rol van het beheerplan bij schade

In de nog op te stellen Natura 2000-beheerplannen zal uiteindelijk worden bepaald wanneer en hoe de doelen gerealiseerd worden en welke maatregelen daarvoor noodzakelijk zijn. Pas op dat moment kan er een nauwkeurige kosteninschatting worden gemaakt. Er wordt grote waarde gehecht aan goede financiële dekking van de realisering van de doelen in de beheerplannen. Het bovenstaande houdt niet alleen in dat Nederland zich inspant om zoveel mogelijk habitattypen en soorten in een gunstige staat van instandhouding te houden of te brengen. Het betekent ook dat de compensatie van mogelijke inkomens- en vermogensschade van de betrokken eigenaren en gebruikers aan de orde dient te komen. Artikel 31 van de Natuurbeschermingswet 1998 is juist voor dit doel door de wetgever in de wet opgenomen en deze heeft gemeend daarmee een voldoende mogelijkheid voor nadeelcompensatie te bieden. Resolutie 2004/2164(INI) van het Europese Parlement over de financiering van Natura 2000, waarnaar verschillende keren in zienswijzen is verwezen, biedt dan ook geen grond voor de stelling dat artikel 31 van de Natuurbeschermingswet 1998 onvoldoende compensatiemogelijkheden zou bieden.

Eigendomsrecht

Van schending van het eigendomsrecht en van strijdigheid met artikel 1 van het Eerste Protocol van het Europese Verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM) is geen sprake. Artikel 1, eerste lid, van het Eerste Protocol van het EVRM bepaalt dat alle natuurlijke rechtspersonen recht hebben op het ongestoord genot van hun eigendom en dat niemand van zijn eigendom zal worden beroofd, behalve indien sprake is van algemeen belang en met inachtneming van de voorwaarden neergelegd in de wet en in de algemene beginselen van het internationaal recht. De voorwaarden die worden gesteld aan het beheer van grond, die nodig is voor het realiseren van het Natura 2000-netwerk, leveren geen aantasting op van het recht van eigendom. De

bepaling uit het EVRM laat onverlet dat de Staat het recht heeft om die wetten toe te passen die noodzakelijk worden geacht om het gebruik van eigendom te reguleren in overeenstemming met het algemeen belang.

Toelichting op de selectie- en begrenzingscriteria die bij de aanwijzing van het Vogelrichtlijngebied Maasduinen gebruikt zijn.

Onderstaande paragrafen zijn opgenomen in de Nota van toelichting van het Vogelrichtlijnbesluit.

3 Gebiedsbeschrijving, aanduiding leefgebied en begrenzing

3.2 Aanduiding leefgebied

De Maasduinen zijn aangewezen als Speciale Beschermingszone (sbz) onder de Vogelrichtlijn vanwege de aanwezigheid van heide, vennen, zandverstuivingen en bossen die als geheel het leefgebied vormen van een aantal in artikel 4 van de Richtlijn bedoelde vogelsoorten. Het is een gebied dat het leefgebied vormt van soorten van Bijlage I (art. 4.1) en tevens fungeert als broedgebied in de trekzone van andere trekvogelsoorten (art. 4.2). Biotoopbeschrijvingen van deze soorten zijn opgenomen in Bijlage A van deze nota van toelichting. De begrenzing van de sbz is zo gekozen dat een in landschappelijk en vogelkundig opzicht samenhangend geheel is ontstaan dat voorziet in de beschermingsbehoefte met betrekking tot het voortbestaan en voortplanten van bedoelde vogelsoorten.

4 Vogelkundige waarden

4.1 Kwalificerende vogelsoorten

De Maasduinen kwalificeren als Speciale Beschermingszone onder de Vogelrichtlijn, omdat het gebied tot één van de vijf belangrijkste broedgebieden voor Nachtzwaluw⁶⁵, Zwarte Specht en Boomleeuwerik in Nederland.

Soorten van Bijlage I waarvoor het gebied tot "een van de vijf belangrijkste" in Nederland behoort

Soort	Art. 4	Brv ^a	Aantal NL ^b	% in 5e ^c	% in sbz ^d	Telperiode
Nachtzwaluw <i>Caprimulgus europaeus</i>	1	ja	440	4,36%	10,97%	1993-97
Zwarte Specht <i>Dryocopus martius</i>	1	ja	2 600	1,0%	1,1%	1993-97
Boomleeuwerik <i>Lullula arborea</i>	1	ja	3 100	1,62,8%	5,2%	1993-97

(a) De kwalificatie betreft in het gebied broedende vogels (indien ingevuld met "ja")

(b) Omvang van de Nederlandse broedpopulatie (in paren, indien broedvogels)

(c) Aantal in het op vier na belangrijkste gebied (5e gebied) uitgedrukt als percentage van de landelijke broedpopulatie

(d) Aantal in het onderhavige gebied uitgedrukt als percentage van de landelijke broedpopulatie

4.2 Andere relevante vogelsoorten

Een andere soort van Bijlage I waarvoor het gebied van betekenis is, is de Grauwe Klauwier (broedvogel). De heidevelden en vennen zijn verder van belang als broedgebied voor Dodaars, Geoorde fuut, Oeverzwaluw en Roodborsttapuit (trekvoegels opgenomen in de nationale lijst van met uitroeiing bedreigde of speciaal gevaar lopende soorten). De biotopen van deze vogels hebben mede de begrenzing van dit gebied bepaald.

4.3 Plaatselijke omstandigheden

De Nachtzwaluw is in zijn broedvoorkomen binnen het gebied grotendeels beperkt tot de Bergerheide, Landgoed De Hamert, Broedersbosch en Wellsche Heide. Ook de Roodborsttapuit heeft een relatief beperkte verspreiding in enkele terreinen (Hamert, Bergerheide, Eckeltse Bergen). De Boomleeuwerik heeft een ruimere verspreiding op de meeste heidevelden en kapvlakten binnen het gebied. De Zwarte Specht komt verspreid in de naald- en loofbossen in het gebied voor.

⁶⁵ Onderstreepte soorten zijn opgenomen in Bijlage I van de Richtlijn (art. 4.1).

Broedgevallen van Grauwe Klauwier zijn vastgesteld in De Hamert en het Broedersbosch. De Dodaars en Geoorde Fuut hebben hun heeft nestplaatsen in de diverse heidevennen die het gebied rijk is (o.a. op Bergerheide, De Hamert).

MINISTERIE VAN LANDBOUW,
NATUURBEHEER EN VISSERIJ

Dir.-Gen. Landelijke Gebieden
en Kwaliteitszorg

Directie Natuur, Bos, Landschap en Fauna

NBLF 92-4108

16 april 1992

DE STAATSSECRETARIS VAN LANDBOUW, NATUURBEHEER EN VISSERIJ

Overwegende, dat het gebied, hierna te noemen "Heideterreinen Bergen", dat wordt gevormd door de hierna kadastraal omschreven percelen en gelegen in de gemeente Bergen, van algemeen belang is uit een oogpunt van natuurschoon en vanwege zijn natuurwetenschappelijke betekenis en als zodanig een natuurmonument is in de zin van artikel 1, onderdeel b, van de Natuurbeschermingswet (Stb. 1967, 572);

dat het natuurmonument onderdeel vormt van de Ecologische Hoofdstructuur, zoals aangegeven in het Natuurbeleidsplan (Kamerstukken II 1989-1990, 21 149, nrs. 2-3);

dat het natuurmonument bestaat uit vier los van elkaar gelegen heideterreinen, die onderdeel vormen van een zuid-noord lopende keten van resterende heideterreinen op de oostelijke Maasoever in noord-Limburg;

dat het natuurmonument wordt gevormd door natte en droge heideterreinen, vennen, stuifzanden, halfnatuurlijke graslanden, naaldbos en verspreid groeiende boomgroepen;

dat de gevarieerde opbouw van het natuurmonument heeft geleid tot een grote verscheidenheid in planten- en dierenleven;

dat in het natuurmonument minder algemene plantengemeenschappen voorkomen, waarvan minder algemene tot zeldzame soorten deel uitmaken;

dat het natuurmonument in faunistisch opzicht van betekenis is onder meer door het voorkomen van een groot aantal (broed)vogelsoorten, zoogdieren, amfibieën, reptielen en insecten;

dat het natuurmonument mede als gevolg van zijn gevarieerde opbouw en gaafheid van het terrein van betekenis is uit een oogpunt van natuurschoon.

Overwegende ten aanzien van de wezenlijke kenmerken van het onderhavige natuurmonument, dat hieronder niet alleen moeten worden begrepen de hierboven genoemde biologische waarden, maar ook de geomorfologische structuur, de opbouw van het bodemprofiel, de gevarieerde opbouw en de voor de fauna noodzakelijke rust;

Overwegende ten slotte, dat de bescherming van dit natuurmonument niet reeds op andere wijze door of krachtens de wet is verzekerd;

Gezien de beschikking van 23 april 1991, nr. NMF-91-1912, houdende het besluit dat de aanwijzing als beschermd natuurmonument in overweging is ten aanzien van het gebied "Heideterreinen Bergen";

Gezien de omtrent de in overweging zijnde aanwijzing door Gedeputeerde Staten van Limburg ingezonden beschouwingen en schrifturen, alsmede de te zelfder zake door de Natuurbeschermingsraad en de Rijksplanologische Commissie uitgebrachte adviezen;

Handelende in overeenstemming met de Minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer;

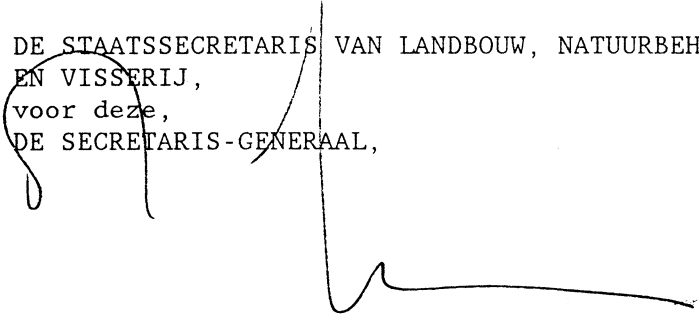
Gelet op artikel 7, in samenhang met artikel 9, van de Natuurbeschermingswet;

B E S L U I T :

- I. Aangewezen wordt als beschermd natuurmonument het gebied "Heideterreinen Bergen", voorzover gevormd door de percelen, kadastraal bekend gemeente Bergen,
sectie D, nrs. 5027, 5029, 5032 ged., 5034, 5903, 5965 ged., 5966 ged.;
sectie E, nrs. 6, 2055, 2267, 2343 ged., 2344 ged., 2680, 2908, 2910, 2912, 2918 ged., 2919, 2922 ged., 2924, 3186, 3196, 3197, 3201 ged.;
sectie M, nrs. 89, 133 ged., 149 ged., 165;
sectie P, nrs. 124 ged., 135 ged., 136 ged., 137, 213, 239, 240 ged., 244, 262, 263, 264, 265 ged., 277 ged., 280 ged., 285, 288 ged., 293 ged., 381 ged., 382;
sectie T, nrs. 690 ged., 729, 753 ged., 754 ged., 797 ged., 798 ged., 1352 ged., 1416 ged., 1134 ged.;
een en ander zoals aangegeven op de bij deze beschikking behorende kaart BN173.
- II. Bij deze beschikking gaat een toelichting die in samenhang met deze beschikking moet worden gelezen.

Van deze beschikking zal mededeling worden gedaan in de Staatscourant.

DE STAATSSECRETARIS VAN LANDBOUW, NATUURBEHEER
EN VISSERIJ,
voor deze,
DE SECRETARIS-GENERAAL,

TOELICHTING BEHORENDE BIJ BESCHIKKING NBLF-92-4108

1. INLEIDING

In het Natuurbeleidsplan (Tweede Kamer 1989/90, 21 149, nrs. 2 en 3) en het Meerjarenprogramma Natuur- en Landschapsbehoud 1991-1995- (Tweede Kamer 1990/91, 21 878, nrs. 1 en 2) zijn heidevelden (incl. vennen), die deel uitmaken van de Ecologische Hoofdstructuur en waar een actief beheer gewenst is, aangemerkt als gebieden die voorrang krijgen bij de toepassing van de Natuurbeschermingswet. De zuid-noord lopende keten van resterende heideterreinen gelegen op de oostelijke Maasoever in Noord-Limburg wordt tot deze prioriteitscategorie gerekend.

Het beschermd natuurmonument "Heideterreinen Bergen" omvat vier van deze, in ruimte gescheiden terreinen in de gemeente Bergen. Het betreft de volgende terreinen, die tezamen ca. 444 hectare groot zijn :

- de Gemeenteheide en Eckeltsche Bergen
- de Heukelomse heide
- de Duivelskuil
- het Rimpeld

Met de onderhavige beschikking wordt het merendeel van de belangrijke heiden en vennen die geen staatseigendom zijn en niet in het Nationaal Park i.o. de Hamert liggen in de gemeente Bergen veiliggesteld.

De Gemeenteheide en Eckeltsche Bergen (ca. 369 ha) is een geaccidenteerd terrein, waarin een grote variëteit aan biotopen voorkomt: een vennencomplex, natte en droge heide, stuifzand, halfnatuurlijke graslanden en naaldbos op voedselarme zandgronden. In het gebied worden verder nog enkele landbouwgronden aangetroffen. Het noordwesten van de Gemeenteheide grenst aan de bebouwde kom van Nieuw-Bergen en wordt intensief recreatief gebruikt. Een aanzienlijk deel van het zuidoosten van de Gemeenteheide vormt een begrazingseenheid, waar runderen en paarden zijn ingeschaard. Ook dit gedeelte is toegankelijk voor publiek.

De Heukelomse heide (ca. 30 ha) omvat een gedeelte van een stuifzandgebied dat enkele decennia terug nog een dubbele omvang had. Het nu nog resterende gedeelte bestaat uit stuifzand, mosvegetaties, buntgrasvegetaties, droge heide en verspreid groeiende boomgroepen bestaand uit eik en grove den. In een studie naar de landschappelijke kwaliteit en gaafheid van de Grote Landschappelijke Eenheid (GLE) Maasdal-Noord is dit gebied aangemerkt als het meest gave onderdeel. Dit terrein wordt intensief recreatief gebruikt, onder andere voor het crossen met motoren en vierwielaangedreven auto's.

Naast het gedeelte met de stuifduinen, omvat de Heukelomse heide een klein heideveld aan het Smal, dat aan het landgoed Bleyenbeek grenst. Dit heideveld is voornamelijk begroeid met struikheide- en korstmossenvegetaties.

Tenslotte wordt ook het Degensven tot de Heukelomse heide gerekend. Het ven is grotendeels verland door veenmosgroei, waardoor zich hier grote floristische waarden hebben ontwikkeld.

De Duivelskuil (ca. 35 ha) is een complex van vennen en droge heide, dat omringd wordt door met naaldbos begroeide stuifduinen, op het landgoed Bleyenbeek.

Het Rimpeld (ca. 10 ha) is een terrein met droge en natte heidevegetaties.

2. NATUURWETENSCHAPPELIJKE BETEKENIS EN NATUURSCHOON

2.1. Geologie, geomorfologie en waterhuishouding

In geologisch opzicht vormen de Heideterreinen Bergen een eenheid. Alle terreinen van het beschermd natuurmonument liggen op een gordel van stuifduinen van laat-holoceen stuifzand, die zich uitstrekt van Venlo tot Gennep. In laag gelegen delen heeft zich veen gevormd, al dan niet bedekt door een dunne laag dekzand. De ondergrond bestaat uit rivierduinzand (met bodemprofiel) en rivierleem of lemig zand, beide afgezet in vroeg-holoceen. Nog dieper worden pleistocene afzettingen aangetroffen: grof, grindrijk zand en leem. De samenstelling, dikte, hoogte t.o.v. NAP en de doorlaatbaarheid van de verschillende afzettingen kunnen van plaats tot plaats verschillen. De vennen zijn ontstaan in de laagtes boven de ondoorlatende leemlagen.

Het complex Gemeenteheide en Eckeltsche Bergen is een geaccidenteerd terrein, waarin uitgestoven laagtes en paraboolduinen elkaar afwisselen. In het gebied komen boven ondoorlatende leemlagen schijngrondwaterstanden voor, maar waarschijnlijk bestaat er ook een hydrologische relatie met het diepere, regionale grondwater. In de laagtes zijn boven de leemlagen vennen ontstaan die gevoed worden door het ondiepe grondwater en regenwater. Een deel van deze vennen is ontgonnen en in gebruik als landbouwgrond. Het vennengebied binnen het beschermd natuurmonument, het "Meeuwenven" of "Eendenmeer", bevindt zich in het noordwestelijke gedeelte. Het water in de vennen is door de aanwezigheid van een kokmeeuwenkolonie reeds sterk geëutrofieerd. Het grondwaterpeil in en om het vennengebied is over de periode 1980-1989 vrijwel constant gebleven. Het verschil tussen zomer- en wintergrondwaterstand bedraagt ongeveer anderhalve meter. De bodem bestaat uit holtpodzolgronden, vaaggronden en veengronden.

De Heukelomse heide omvat een gedeelte van een relatief hooggelegen stuifzandgebied dat enkele decennia terug nog een dubbele omvang had. Het is niet bekend of ook hier schijngrondwaterstanden voorkomen, maar dat is wel waarschijnlijk. Het zuidelijker gelegen Degensven is hier een aanwijzing voor. Overigens is het Degensven door veenmosgroei (vorming van hoogveen) grotendeels verland.

De Duivelskuil is een geaccidenteerde laagte die temidden van met bos begroeide stuifduinen ligt. In hydrologisch opzicht bestaat een relatie met het regionale (ondiepe en diepe) grondwater, maar ook met de omringende stuifduinen. De meeste vennen in het gebied worden gevoed door het ondiepe grondwater boven ondoorlatende lagen, die vrijwel zeker uit rivierleem bestaan, en regenwater. Vegetatiekundige ontwikkelingen (o.a. het voorkomen van Pitrus en Knolrus) wijzen op eutrofiëring en verzuring van het water. Eén ven wordt waarschijnlijk gevoed door kwel uit de nabijgelegen stuifduinen, zoals het voorkomen van Waterdrieblad indiceert. Hier komt een zeer fraaie drijftil met levend hoogveen voor.

Het Rimpeld is een geaccidenteerd heideterrein op de stuifduinen.

2.2. Flora en vegetatie

Gemeenteheide en Eckeltsche Bergen

De Gemeenteheide en Eckeltsche Bergen bestaan uit een vennencomplex, natte en droge heide, stuifzand, waardevolle buntgrasvegetaties (met zeldzame korstmossen), halfnatuurlijke graslanden met verspreid groeiende vliegdennen en loof- en naaldbos. Als meest zeldzame soorten, provinciaal en/of landelijk, kunnen genoemd worden Lavendelheide, Veenbes, Eenarig wollegras, Bruine en Witte snavelbies, Draadzegge, Hondsviooltje, Stekelbrem, Kruipbrem, Duivelsnaaigaren en Moerasandijvie.

Heukelomse heide

Het nu nog resterende stuifzandgebied bestaat uit actief stuifzand, mosvegetaties, buntgrasvegetaties met Zandzegge, Heidespurrie en Schapegras, droge heide met o.a. Struikheide en verspreid groeiende bosjes van vliegdennen en eiken. Het heideveld aan het Smal is begroeid met een struikheidevegetatie en een rijke korstmossenvegetatie met verspreide groei van berk en kleine stukken open zand. Delen zijn vergrast met Bochtige smele. In het Degensven heeft zich hoogveen gevormd, waardoor zich hier grote floristische vaarden hebben ontwikkeld. Hier komen, naast diverse Veenmossoorten, Veenbes, Lavendelheide, Draadzegge, Duizendknoopfonteinkruid, Veenpluis, Ronde en Kleine zonnedauw voor. In het oostelijk deel overheersen Riet en Lisdodde, wat wijst op eutrofiëring. Het ven wordt omgeven door een opslag van onder andere Schietwilg. Enkele aangrenzende restanten van stuifduinen met struikheidevegetaties worden ook tot dit deelgebied van het beschermd natuurmonument gerekend.

Duivelskuil

De Duivelskuil bestaat uit een complex van vennen en droge heide, omringd door naaldbos. Een van de vennen bevat een omvangrijke drijftil met levend hoogveen bestaande uit diverse veenmossoorten. Op deze drijftil groeien onder andere Lavendelheide, Veenbes, Eenarig wollegras, Veenpluis, Ronde zonnedaauw en Witte snavelbies. In dit ven groeien onder andere Waterdrieblad en Klein blaasjeskruid. De overige vennen zijn qua vegetatie minder goed ontwikkeld. In enkele delen van deze vennen groeien onder andere Snavelzegge, Draadzegge, Witte snavelbies, Kleine zonnedaauw en Klein blaasjeskruid. In deze vennen domineren echter Pitrus en Knolrus. Tussen de vennen liggen droge heideterreinen, die grotendeels vergrast zijn met Bochtige smele en Pijpestrootje. De lage vegetaties gaan min of meer geleidelijk over in open naaldbos van Grove den.

Het Rimpeld

Het Rimpeld wordt gevormd door droge en natte heide en een houtwal en wordt omringd door naaldbos. Vermeldenswaardige soorten in het open, natte gedeelte van de heide zijn Kleine zonnedaauw, Witte en Bruine snavelbies; in de droge heidevegetaties Kruipbrem. De houtwal in het zuidwesten bestaat hoofdzakelijk uit Zomereik.

2.3. Fauna

Gemeenteheide en Eckeltsche Bergen

Van de insecten is het voorkomen van onder andere Heivlinder, Oranje zandogje, Koevinkje, Kleine vuurvlinder, de libellensoorten Bloedrode heidelibel, Tangpantserjuffer, Tengere pantserjuffer en Gewone pantserjuffer, de sprinkhanen Veldkrekkel, Rietsprinkhaan en Heidesabelsprinkhaan bekend.

Van de herpetofauna zijn Kleine watersalamander, Vinpootsalamander, Gewone pad, Rugstreeppad, Groene kikker-complex, Bruine kikker, Heikikker, Levendbarende hagedis en Gladde slang aangetroffen.

In ornithologisch opzicht is dit deelgebied, met name de Gemeenteheide, van grote betekenis. Op de Gemeenteheide zijn 91 vogelsoorten waargenomen, waarvan 57 broedend. Vermeldenswaard zijn o.m. Geelgors, Klapekster, Grasmus, Tapuit, Roodborsttapuit, Gekraagde roodstaart, Boomleeuwerik, Nachtzwaluw, Watersnip, Kleine plevier, Kwartel, Boomvalk, Blauwe kiekendief, Bruine kiekendief, Kuifeend, Tafeleend, Slobeend, Geoorde fuut en Dodaars. Het Meeuwenven wordt bevolkt door een grote kolonie Kokmeeuwen (geschatte aantal broedparen is ca. 3000).

Van de zoogdieren kunnen worden genoemd Gewone dwergvleermuis, Ruige dwergvleermuis, Rosse vleermuis, Watervleermuis, Bosmuis, Rosse woelmuis, Dwergmuis, Konijn, Eekhoorn, Haas, Wezel, Egel en Ree.

Heukelomse heide

Van de fauna van de Heukelomse Heide is weinig bekend. In het gebied is de Zandhagedis aangetroffen. Van de avifauna broeden Geelgors en Boompieper met zekerheid in het gebied. Van de zoogdieren komen Konijn en Ree met zekerheid voor.

Duivelskuil

De libellenfauna van de Duivelskuil is als zeer belangrijk aan te merken, met enkele voor Nederland bijzondere soorten als Koraaljuffer en Maanwaterjuffer. Verder zijn Tangpantserjuffer, Tengere pantserjuffer, Gevlekte witsnuitlibel en Zwarte heidelibel aangetroffen.

Van de herpetofauna zijn Vinpootsalamander, Kleine watersalamander, Alpenwatersalamander, Groene kikker-complex, Bruine kikker, Heikikker en Levendbarende hagedis aangetroffen. Incidentele waarnemingen van de avifauna zijn Boomvalk, Dodaars, Wintertaling, Geelgors, Boompieper en Boomleeuwerik.

Rimpeld

Gegevens over de fauna in het Rimpeld ontbreken met uitzondering van enkele incidentele avifaunistische waarnemingen van Geelgors, Grasmus, Wielewaal en Boomleeuwerik.

2.4. natuurschoon

Vanuit een oogpunt van natuurschoon is het beschermd natuurmonument van belang vanwege de hoge landschappelijke kwaliteit en gaafheid van het terrein. Daarnaast is met name de Gemeenteheide van belang vanwege de grote afwisseling aan biotooptypen.

3. BEGRENZING

De begrenzing van de tot het beschermd natuurmonument behorende terreinen en wateren is in principe zo gekozen, dat er in ecologisch, geomorfologisch, hydrologisch en landschappelijk opzicht een zo groot mogelijk samenhangend geheel onder de Natuurbeschermingswet is gebracht. Hierbij is tevens rekening gehouden met de bestemmingen krachtens het vigerende bestemmingsplan. Binnen deze voorwaarden is getracht de grenzen zoveel mogelijk te laten samenvallen met in het terrein herkenbare grenzen (wegen, paden, perceelsgrenzen e.d.). Voor de exacte begrenzing wordt verwezen naar de bij de beschikking behorende kaart BN173.

In het beschermd natuurmonument zijn enkele landbouwenclaves opgenomen. Het gaat hier om relatief kleine gebieden, die (nagenoeg) geheel omsloten worden door natuurterreinen en als zodanig een integraal onderdeel van het gebied uitmaken. De gemeente Bergen streeft ernaar deze gronden pachtvrij te maken. Wanneer dit het geval is, zal het beheer van deze gronden met het beheer van de omliggende natuurterreinen worden geïntegreerd.

De in het beschermd natuurmonument gelegen bossen zijn ofwel opgenomen om zo geleidelijke overgangen tussen de natuurterreinen en de omringende bossen te kunnen realiseren, ofwel omdat het gaat om kleine oppervlakten die een integraal onderdeel van het gebied uitmaken, ofwel omdat zij de beheersdoelstelling 'bos met hoofdaccent natuur' hebben (eigendommen Limburgs Landschap).

Ten slotte dient t.a.v. de begrenzing nog te worden opgemerkt, dat voor een deel van de Gemeenteheide een concessie voor ontzanding is verleend. Dit gedeelte is een integraal onderdeel van de Gemeenteheide en heeft zeer hoge geomorfologische, vegetatiekundige en faunistische waarden. Momenteel loopt bij de Raad van State een beroepsprocedure, aangespannen door diverse natuurbeschermingsorganisaties en de aanvrager van de concessie tegen de uitspraak van Gedeputeerde Staten, om (vooralsnog) geen beslissing te nemen inzake een deel van het concessiegebied, dat grenst aan het beschermd natuurmonument. Om deze reden is het gehele gebied waarop de concessie betrekking heeft buiten de begrenzing van het beschermd natuurmonument gelaten. Wanneer ontgronden van deze terreinen door de Raad van State niet wordt toegestaan, zullen ook deze terreinen onder de werking van de Natuurbeschermingswet worden gebracht.

4. BESCHERMING KRACHTENS ANDERE INSTRUMENTEN

4.1. Streekplan

In het op 4 maart 1982 door Provinciale Staten van Limburg vastgestelde Streekplan Noord- en Midden-Limburg wordt het beschermd natuurmonument aangeduid als "bos en natuurgebied met zeer waardevolle natuurwaarden".

4.2. Vigerende bestemmingsplannen

Op het Degensven rust volgens het op 21 mei 1962 door Gedeputeerde Staten van Limburg goedgekeurde Uibreidingsplan in Hoofdzaak Bergen de bestemming "Recreatiegebied". Op gronden bestemd als recreatiegebied mogen uitsluitend gebouwen worden opgericht die krachtens hun aard en afmetingen behoren bij sportterreinen, openluchtzwembad, e.d.

Voor de overige deelgebieden geldt het op 22 juli 1980 door Gedeputeerde Staten van Limburg goedgekeurde Bestemmingsplan Buitengebied van de gemeente Bergen. Binnen de begrenzing van het beschermd natuurmonument komen de volgende bestemmingen voor:

- Natuurgebied
- Bosgebied I
- Agrarisch Gebied met Hoge Landschappelijke waarde (AGHL).

Gronden die zijn bestemd tot "Natuurgebied" zijn bestemd voor het behoud en/of herstel van de aldaar voorkomende, dan wel daaraan eigen natuurwetenschappelijke, landschappelijke en/of cultuurhistorische waarden, alsmede extensieve dagrecreatieve waarden.

Gronden die zijn bestemd tot "Bosgebied I" zijn bestemd voor het instandhouden van bos ten behoeve van de volgende doeleinden: opbouw van het landschap, de volksgezondheid, het behoud van de aldaar aanwezige voorkomende natuurwetenschappelijke, landschappelijke en/of cultuurhistorische waarden, de verbetering van het milieu voor de natuurlijke levensgemeenschappen, de houtproductie, de bodembescherming, de waterbeheersing, de extensieve dagrecreatie, danwel ten behoeve van een of meer van deze doeleinden in het bijzonder. Onder bos wordt hier mede verstaan de in het bosgebied voorkomende niet beboste gedeelten, zoals o.a. bouw- en grasland, heide, stuifzand e.d., met hun eigen specifiek te behouden doeleinden.

Gronden die zijn bestemd tot "Agrarisch gebied met hoge landschappelijke waarden" zijn bestemd voor het behoud of herstel van de aldaar voorkomende, danwel daaraan eigen natuurwetenschappelijke, landschappelijke en/of cultuurhistorische waarden, alsmede voor agrarische doeleinden, met dien verstande dat het behoud of herstel van de genoemde waarden voorop staat.

Het bestemmingsplan biedt de mogelijkheid bescherming te geven uit een oogpunt van ruimtelijke ordening. Deze bescherming beperkt zich tot schadelijke handelingen, die in ruimtelijk opzicht relevant zijn. De Natuurbeschermingswet strekt zich uit tot alle handelingen die schadelijk zijn voor de natuurwetenschappelijke waarden en het natuurschoon. Bovendien behelzen de regelingen, zoals die in een bestemmingsplan kunnen zijn opgenomen, *verbodsbepalingen* en geen *beheersbepalingen*. Artikel 14 van de Natuurbeschermingswet opent de mogelijkheid tot het vaststellen van een beheersplan, waarin ook het beheer kan worden geregeld voor het gehele beschermd natuurmonument of een gedeelte daarvan.

5. HUIDIG GEBRUIK

Gemeenteheide en Eckeltse Bergen

De Gemeenteheide is grotendeels eigendom van de Gemeente Bergen. Aan de randen liggen particuliere bezittingen. Het gebied Eckeltse Bergen is eigendom van de Stichting Het Limburgs Landschap. Het huidig beheer kan in zijn algemeenheid als toereikend worden bestempeld.

Een deel van de Eckeltsche Bergen is enige jaren geleden geplagd. In 1989 zijn de gedeelten die bestaan uit heidevegetaties en tussenliggende bosgebieden ingericht voor begrazing met runderen. In 1990 is deze van start gegaan.

Het beheer van het noordwestelijke vennengebied en omliggende terreinen bestaat uit het periodiek maaien van de heide en de graslanden, waarbij het maaisel wordt afgevoerd. Het gaat hier om die gedeelten die vrij vlak zijn en dus machinaal gemaaid kunnen worden. Voorts zijn in het nabije verleden vergraste delen van de heide kleinschalig geplagd.

Verder wordt jaarlijks in het voorjaar ca. 85% van de eieren van de Kokmeeuwenkolonie in de vennen geraapt, teneinde uitbreiding van de kolonie, en daarmee verdergaande eutrofiëring van de vennen en andere gebiedsdelen, tegen te gaan.

De Buntgrasvegetaties in het zuidoostelijke deel van de Gemeenteheide vormen tezamen een grote begrazingseenheid, waar runderen en paarden zijn ingeschaard. De begrazingseenheid ligt voor een deel overigens buiten de grens van het beschermd natuurmonument.

De heide aan de oostzijde van het beschermd natuurmonument is enkele jaren geleden gebrand. Daarna heeft zich een struikheidevegetatie ontwikkeld. Een klein deel is in 1989 geplagd.

De binnen het beschermd natuurmonument gelegen landbouwgronden worden volgens de gangbare landbouwmethoden gebruikt (d.w.z. er wordt gebruik gemaakt van o.m. bestrijdingsmiddelen, stoor- en meststoffen etc.). Het betreft hier hoofdzakelijk akkerbouw en vollegrondstuinbouw. Voorts dient opgemerkt te worden dat enkele van de binnen het beschermd natuurmonument liggende terreinen met de bestemming 'Agrarisch Gebied met Hoge Landschappelijke waarde' al geruime tijd niet meer agrarisch beheerd worden en in feite reeds als natuurgebied aangemerkt kunnen worden.

De jacht is verhuurd aan de Wildbeheereenheid Bergen-Noord.

Met name het noordwestelijke deel van de Gemeenteheide, het vennengebied, dat grenst aan de bebouwde kom van Nieuw-Bergen, wordt intensief recreatief gebruikt. Het betreft hier voornamelijk wandelen, al dan niet met honden. Een maal per jaar vindt hier een cross-loop plaats. Verder ligt aan de Ceresweg binnen het beschermd natuurmonument nog een terrein dat als speeltuin, picknick-gelegenheid en parkeerterrein is ingericht. Het gebiedsdeel ten zuiden van de Ontginningsweg wordt intensief gebruikt door motorcrossers. Het gehele gebied, inclusief de begrazingseenheid, is overigens vrij toegankelijk op wegen en paden.

Heukelomse heide

De Heukelomse Heide is op enkele kleine percelen aan de randen na eigendom van de Gemeente Bergen. Alleen het heideterrein aan het Smal wordt actief beheerd. Dit beheer bestaat uit periodiek maaien en afvoeren van het maaisel van de heidevegetatie. Vergraste delen zijn in het nabije verleden kleinschalig geplagd. Het stuifzandgebied en het Degensven kennen geen actief beheer. Hoewel dit gebied vrij toegankelijk is, wordt alleen het stuifzandgebied intensief gebruikt voor recreatieve doeleinden. Het gaat vooral om wandelen en het crossen met motoren en vierwielaangedreven auto's. Het Degensven is vanwege de drassige bodem moeilijk begaanbaar.

Duivelskuil

Het landgoed Bleijenbeek is eigendom van de Stichting Holyden te Manilla (Fillipijnen) en is gerangschikt onder de Natuurschoonwet 1928. (Stb. 1989, 252). In het kader van de Regeling Bijdragen Bos en Landschapsbouw (Stcrt. 1990, 226) is een beheersplan voor het gehele gebied opgesteld. Subsidiegelden worden echter alleen ontvangen voor beheer van de beboste delen. In de heideterreinen is enkele jaren geleden houtopslag verwijderd. Momenteel vindt er geen actief beheer plaats. Het omringende naaldbos wordt beheerd als bos met meervoudige doelstelling. Waterbeheer vindt niet plaats. Het gebied is vrij toegankelijk voor publiek. De recreatiedruk is echter laag. Door het gebied voert een deel van het parcours voor een jaarlijks terugkerende hardloophwedstrijd.

Het Rimpeld

Het heideterrein het Rimpeld is deels eigendom van de gemeente Bergen, deels behoort het tot het Landgoed Bleijenbeek en deels is het particulier eigendom. Het beheer van de eigendommen van de Gemeente Bergen bestaat uit het maaien en afvoeren van het maaisel van de droge heidevegetaties.

6. GEWENST BEHEER

Het ligt in de bedoeling voor het beschermd natuurmonument beheersplannen ex artikel 14 van de Natuurbeschermingswet op te stellen. Bij de toekomstige inrichting en beheer zal de nadruk dienen te liggen op behoud, herstel en ontwikkeling van de natuurwetenschappelijke waarden en natuurschoon.

Voor alle deelgebieden vormt verzuring en eutrofiëring door atmosferische depositie van verzurende stoffen ("zure regen") een bedreiging. Dit knelpunt kan echter niet uitsluitend met behulp van een beheersplan aangepakt worden, maar vergt grootschaliger maatregelen op nationaal en internationaal niveau. In een aantal gebiedsdelen komen enkele kleine, illegale vuilstortjes voor; deze dienen gesaneerd te worden.

Het is gewenst dat in hoofdlijnen een patroongericht beheer gevoerd wordt, dat wil zeggen een beheer dat gericht is op behoud en ontwikkeling van de huidige terreintypen met kenmerkende floristische en faunistische waarden. Hieronder worden, globaal gezien, onder meer per terreintype de gewenste beheersmaatregelen en gebruik nader uitgewerkt:

- vennen

Indien nodig dient een actief waterbeheer gevoerd te worden om het waterpeil van de vennen op het huidige niveau te handhaven. Verdergaande eutrofiëring van het water van de vennen en oligotrafente vegetaties in de Gemeentehede door de Kokmeeuwenkolonie dient te worden tegengegaan door de koloniegrootte ten hoogste op ongeveer het huidige niveau (van ca. 3000 broedparen) te handhaven. Een effectieve manier van aantalsregulatie is het rapen van eieren.

Een knelpunt voor de instandhouding van de voedselarme verlandingsvegetatie van het Degensven is de eutrofiëring (die blijkt uit het voorkomen van Riet en Lisdodde), die waarschijnlijk wordt veroorzaakt door instroom van voedselrijk water. Deze bron van eutrofiëring dient opgespoord en gesaneerd te worden. Op termijn kan uitbreiding van het aangrenzende schietwilgenbos een bedreiging vormen. Opslag zal periodiek teruggezet moeten worden.

- stuifzand

In het stuifzand dient periodiek het teveel aan boomopslag verwijderd te worden. Daarbij dient ervoor gewaakt te worden dat (op termijn) alle bomen en bosjes verdwijnen, aangezien deze van groot belang zijn voor de rijke avifauna. Voor het overige dient het crossen met motoren en vierwielaangedreven auto's te worden tegengegaan door onder meer afsluiting van (delen van) het gebied voor gemotoriseerd verkeer.

- heide- en graslandvegetaties

Wanneer (droge en natte) heide en grasland aan hun lot overgelaten worden zal er binnen enkele decennia bos staan. Om deze terreintypen te behouden, zijn beheersmaatregelen nodig die dit proces van vegetatiesuccessie tegengaan. In principe staan hiervoor de volgende beheersvormen ter beschikking: begrazen, maaien en afvoeren van het maaisel, (kleinschalig) plaggen en branden.

De voorkeur gaat uit naar extensieve begrazing (met bv. een kudde van runderen en paarden), omdat dan een zo groot mogelijke variëteit bereikt wordt in open en begroeide bodem, in lage en hoge vegetatie. Dit is o.m. van belang voor het voorkomen van een rijke entomo- en herpetofauna. Bij extensieve begrazing blijft ook het mozaïek van de voor de avifauna belangrijke braamstruwelen in de halfnatuurlijke graslanden gehandhaafd.

Indien begrazing vanwege praktische overwegingen niet gerealiseerd kan worden cq. niet wenselijk is, is maaien en afvoeren van het maaisel, eventueel gecombineerd met kleinschalig plaggen, een geschikte alternatieve beheersvorm.

Tevens zijn deze laatste twee maatregelen gewenst als inleidend (cq. aanvullend) beheer van terreindelen die te sterk vergrast of verruigd zijn om goed door de grazers aangepakt te worden (m.n. de Duivelskuil). Het branden van de vegetatie dient zoveel mogelijk achterwege te blijven, aangezien dit vaak desastreuze gevolgen heeft voor entomo- en herpetofauna. Bovendien leidt dit tot de ontwikkeling van weinig structuurrijke heide- en graslandvegetaties.

- bossen

Het is gewenst een geleidelijke overgang van bos naar stuifzand en heide- en graslandvegetatie te handhaven cq. te creëren. De bossen dienen extensief beheerd te worden.

In het op te stellen beheersplan zal de functietoekenning van de bossen worden uitgewerkt.

Ontwikkeling van ter plekke thuishorende bostypen is voorts wenselijk voor de naaldbossen binnen het beschermd natuurmonument.

- landbouwgronden

Er wordt naar gestreefd om de binnen het beschermd natuurmonument liggende landbouwgronden na afloop van de huidige pachtovereenkomsten zo spoedig mogelijk binnen het te begrazen gebied op te nemen. Zolang deze percelen landbouwkundig worden gebruikt is het wenselijk het huidige agrarische gebruik van de gronden te extensiveren, om inspoeling van bestrijdingsmiddelen, stoor- en meststoffen e.d. in het beschermd natuurmonument te vermijden. Verder is het gewenst dat er geen ontwatering t.b.v. landbouwkundige activiteiten meer plaatsvindt; dit vormt een bedreiging voor de instandhouding van de aangrenzende natte heideterreinen.

Een en ander zou kunnen worden bereikt door middel van beheersplannen ex artikel 14 van de Natuurbeschermingswet.

- fauna

Ten behoeve van de fauna hoeven geen specifieke maatregelen genomen worden. Bij uitvoering van het gewenste beheer zullen de verschillende biotooptypen behouden blijven en zich verder ontwikkelen. Op een aantal plaatsen is het wenselijk voortplantingsbiotopen voor amfibieën aan te leggen.

Jacht zal kunnen plaatsvinden wanneer in een wildbeheerplan waarborgen worden gegeven dat zodanig wordt gejaagd dat de wezenlijke kenmerken van het beschermd natuurmonument niet worden geschaad. Op basis van een dergelijk wildbeheerplan zal een vergunning ex artikel 12 worden verleend.

Wanneer echter het beheer van een beschermd natuurmonument is gericht op spontane ontwikkeling van zo compleet mogelijke ecosystemen met een hoge mate van zelfregulatie en tevens medegebruik grotendeels is uitgesloten, zal geen vergunning ex artikel 12 worden verleend, tenzij zulks in het belang van het natuurbeheer of ter voorkoming en beperking van wildschade noodzakelijk is.

- recreatie

Met de hoofdfunctie natuur zijn alleen extensieve vormen van recreatie verenigbaar, zoals wandelen en trimmen op paden en wegen. Het crossen met motoren en vierwielaangedreven auto's is zeer nadelig voor de natuurwetenschappelijke waarden en zal effectief dienen te worden tegengegaan door onder meer afsluiting van (delen van) het gebied voor gemotoriseerd verkeer.

Om verstoringen in de terreinen met een hoge (potentiële) natuurwaarde te voorkomen, dient er een recreatieve zonering te komen met duidelijk gemarkeerde paden.

Voor wat betreft de Gemeenteheide kan het vennengebied zijn functie als uitloopmogelijkheid voor de inwoners van Nieuw-Bergen e.o. behouden. De huidige parkeerplaats, picknickgelegenheid en speeltuin kunnen in hun huidige vorm en omvang gehandhaafd worden. Het is wenselijk dat het Degensven niet toegankelijk is voor publiek. De reden daarvoor is dat het gebied zeer klein en erg kwetsbaar is.

7. RECHTSGEVOLGEN

De toepassing van de Natuurbeschermingswet is gericht op de instandhouding en het herstel van de aanwezige natuurwaarden en het natuurschoon. In het algemeen kan worden gesteld dat het sinds jaar en dag bestaande grondgebruik in zijn huidige omvang en intensiteit, behoudens de hierna genoemde uitzonderingen, zonder vergunning op grond van de Natuurbeschermingswet kan worden voortgezet. Desalniettemin is het gewenst om het gebruik en het beheer van het beschermd natuurmonument meer te richten op behoud, herstel en, waar mogelijk, ontwikkeling van de natuurwaarden van het gebied.

7.1. Rechtsgevolgen ex artikel 12

Ingevolge artikel 12 van de Natuurbeschermingswet moet voor handelingen die schadelijk zijn voor het natuurschoon of de natuurwetenschappelijke betekenis of die het beschermd natuurmonument ontsieren, een vergunning worden aangevraagd. Dit geldt in elk geval voor handelingen die de wezenlijke kenmerken van het beschermd natuurmonument aantasten.

De vergunningplicht als vermeld in artikel 12 geldt niet alleen voor handelingen binnen het beschermd natuurmonument, maar is in beginsel ook van toepassing op handelingen daarbuiten indien deze schadelijk zijn voor de in het beschermd natuurmonument aanwezige waarden. Behoudens bijzondere gevallen, waarmee in dit verband handelingen worden bedoeld die de in de beschikking genoemde wezenlijke kenmerken van het beschermd natuurmonument aantasten, zal de aanwijzing evenwel geen gevolgen hebben voor het huidig gebruik en beheer van het aangrenzend gebied.

De in artikel 12 bedoelde verbodsbepalingen zijn voor een ieder van kracht.

Het aanvragen van een vergunning dient krachtens artikel 13, eerste lid, van de wet, per aangetekende brief te geschieden. De aanvraag moet worden gezonden aan het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij (Directie Natuur, Bos, Landschap en Fauna, Postbus 20401, 2500 EK te Den Haag).

Het is niet mogelijk op voorhand precies aan te geven welke handelingen al dan niet vergunningplichtig zijn. In de eerste plaats hangt dit samen met de gevarieerde opbouw van het beschermd natuurmonument. In de tweede plaats kunnen handelingen in aard en intensiteit sterk verschillen. Gezien het grote aantal verschillende mogelijkheden dat zich kan voordoen, zal van geval tot geval moeten worden vastgesteld of een vergunning al dan niet is vereist. Omdat het voor de betrokkenen vaak moeilijk is om een en ander zelf te beoordelen, wordt aangeraden in voorkomende gevallen de Consulente Natuur, Bos, Landschap en Fauna in Limburg van het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij te raadplegen. Deze zal uitsluitend kunnen geven over de vraag of het al dan niet noodzakelijk is een vergunning aan te vragen (zie voor advies onder paragraaf 9 "Inlichtingen").

Om de gedachten enigszins te bepalen wordt hierna een aantal voorbeelden gegeven van handelingen die gelet op de te verwachten schadelijke effecten aan een vergunning gebonden zullen zijn. Het is een niet-limitatieve opsomming :

- Bouwen in de zin van artikel 1 van de Woningwet.
- Plaatsen of aanleggen van voor verblijf geschikte - al dan niet aan hun bestemming onttrokken - voertuigen, caravans, kampeerauto's of tenten.
- Planten van bomen of struiken.
- Vellen, rooien, snoeien, kappen, branden of anderszins beschadigen van hout- of struikgewas of ruigte.
- Berijden of stallen van voertuigen of bromfietsen anders dan voor het agrarisch of bosbouwkundig gebruik.
- Beoefenen van buitensporten (motorsport, modelvliegtuigsport, fietscross, countrycross, houden van wedstrijden of racen met motorrijtuigen of bromfietsen).
- Leggen of aanbrengen van ondergrondse of bovengrondse leidingen, constructies, installaties of apparatuur.
- Opslaan, storten, bergen, lozen of deponeren van al dan niet afgedankte of aan hun oorspronkelijk gebruik onttrokken voorwerpen, (vloei)stoffen of producten.
- Aanleggen of verharden van wegen, paden, banen of parkeergelegenheden of het aanbrengen van andere oppervlakteverhardingen.
- Ontgronden, bodemverlagen, ophogen en egaliseren.
- Verrichten van handelingen, die wijziging van de waterhuishouding of (grond)waterstand beogen of ten gevolge (kunnen) hebben, zoals het graven, verbreden, verdiepen, verleggen of dichten van watergangen, of het aanleggen van kunst- en drainagewerken en de aanleg van waterlossingen, plassen of vijvers, of het vergroten of dichten daarvan.
- Scheuren en/of frezen of diepploegen van grasland of andere verstoringen van het bodemprofiel en het ontginnen van moerassige laagten of van bos.
- Het gebruik van bestrijdingsmiddelen, groei- of stoorstoffen en van organische of anorganische meststoffen, met uitzondering van hetgeen in het kader van het tot nu toe gevoerde agrarisch beheer gebruikelijk was.
- Het beweiden van bos.
- Begrazing.
- Uitoefenen van de jacht, anders dan op basis van bestaande jachthuurcontracten.
- Aanbrengen of inrichten van recreatieve voorzieningen, zoals caravan- of kampeerterrinen, lig- of speelweiden, lig- of speelstranden, picknickplaatsen, dagcampings etc.

Geen vergunning is vereist voor handelingen welke zijn voorzien in een beheersplan ex artikel 14 van de Natuurbeschermingswet.

7.2. Rechtsgevolgen ex artikel 14

Volgens artikel 14 van de Natuurbeschermingswet kan de Minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, in overeenstemming met de eigenaar en de gebruiker, telkens voor een periode van ten hoogste drie jaar voor een beschermd natuurmonument of een gedeelte daarvan een beheersplan vaststellen, dat het behoud of het herstel van het natuurschoon of de natuurwetenschappelijke waarden ten doel heeft. Ingevolge het derde lid van artikel 12 van de wet is voor in het beheersplan neergelegde handelingen geen vergunning vereist. Daarnaast brengt het beheersplan met zich, dat de eigenaar en de gebruiker duidelijkheid verkrijgen over de handelingen die zouden moeten worden nagelaten in verband met het behoud van de kwaliteiten van het beschermd natuurmonument. Aan de betrokkenen kan een vergoeding worden toegekend voor de uit het beheersplan voortvloeiende kosten of lasten, die redelijkerwijs niet of niet geheel voor hun rekening behoren te komen.

7.3. Rechtsgevolgen ex artikel 16

Volgens artikel 16 van de Natuurbeschermingswet is het verboden een beschermd natuurmonument te verontreinigen, daarin planten, bloemen of takken uit te steken, te plukken, af te snijden of te vervoeren, dieren te verontrusten, te vangen of te doden of zulks te pogen of in het algemeen daarin schade aan de natuur toe te brengen. Dit artikel is met name gericht op bezoekers en geldt niet voor de eigenaar en de gebruiker en hun huisgenoten.

9. INLICHTINGEN

De Consulent Natuur, Bos, Landschap en Fauna van het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij is bereid alle gewenste inlichtingen te verstrekken.

Het kantoor van de Consulent in de provincie Limburg is gevestigd aan de Swalmerstraat 52, 6041 CZ te Roermond. Postadres: Postbus 965, 6040 AZ Roermond. Telefoon: 04750 - 96777.

MINISTERIE VAN LANDBOUW,
NATUURBEHEER EN VISSERIJ

Dir.-Gen. Landelijke Gebieden
en Kwaliteitszorg

Directie Natuur, Bos, Landschap en Fauna

NBLF 92-3667

6 april 1992

DE STAATSSECRETARIS VAN LANDBOUW, NATUURBEHEER EN VISSERIJ

Overwegende, dat het gebied, hierna te noemen "Groeve Driessen", in de gemeente Bergen (L.), gevormd door de hierna omschreven kadastrale percelen, van algemeen belang is om zijn natuurwetenschappelijke betekenis en mitsdien een natuurmonument is in de zin van artikel 1, onderdeel b, van de Natuurbeschermingswet (Stb. 1967, 572);

dat het natuurmonument onderdeel vormt van de Ecologische Hoofdstructuur, zoals aangegeven in het Natuurbeleidsplan (Kamerstukken II 1989-1990, 21 149, nrs. 2-3);

dat het natuurmonument bestaat uit bossages, onbegroeide bodem, cultuurgronden, kleine wateren en sloten en een nog gedeeltelijk in exploitatie zijnde dagbouwgroeve;

dat het natuurmonument een geschikte biotoop vormt voor zes amfibie-soorten, waaronder de Rugstreeppad;

dat het leefmilieu van deze soorten krachtens het Verdrag inzake het behoud van wilde dieren en planten en hun natuurlijk leefmilieu in Europa (Trb. 1979, 175) bescherming behoeft;

dat bovendien deze soorten zijn aangewezen als beschermde diersoort in de zin van artikel 22, eerste lid, onderdeel b, van de Natuurbeschermingswet;

dat het natuurmonument ook in ornithologisch opzicht van belang is doordat het het fourageer- en broedgebied vormt voor minder algemene tot zeldzame soorten vogels, waaronder de Oeverwaluw;

dat in het natuurmonument minder algemene plantesoorten voorkomen, waaronder de Witbloemige waterranonkel;

Overwegende ten aanzien van de wezenlijke kenmerken van het natuurmonument, dat hieronder niet alleen moeten worden begrepen de hiervoor genoemde kenmerken en waarden, maar tevens de bodemkundige en hydrologische gesteldheid en de voor de fauna noodzakelijke rust;

Overwegende ten slotte, dat de bescherming van het natuurmonument niet reeds op andere wijze door of krachtens de wet is verzekerd;

Gezien de beschikking van 16 april 1991, nr. NMF-91-1902, houdende het besluit dat de aanwijzing als beschermd natuurmonument in overweging is ten aanzien van "Groeve Driessen";

Gezien de omtrent de in overweging zijnde aanwijzing door Gedeputeerde Staten van Limburg ingezonden beschouwingen en schrifturen, alsmede de te zelfder zake door de Natuurbeschermingsraad en de Rijksplanologische Commissie uitgebrachte adviezen;

Handelende in overeenstemming met de Minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer;

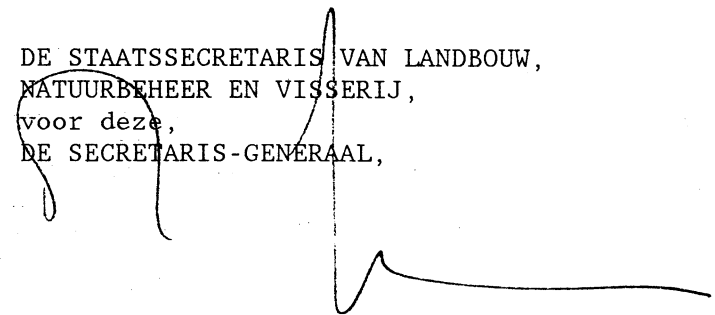
Gelet op artikel 7, in samenhang met artikel 9, van de Natuurbeschermingswet;

BESLUIT :

- I. Aangewezen wordt als beschermd natuurmonument het gebied "Groeve Driessen", voorzover gevormd door de percelen, kadastraal bekend gemeente Bergen, sectie N, nrs. 235 (ged.), 241, 246 en 463 (ged.), een en ander zoals aangegeven op de bij deze beschikking behorende kaart BN 174.
- II. Bij deze beschikking gaat een toelichting, die in samenhang met deze beschikking moet worden gelezen.

Van deze beschikking zal mededeling worden gedaan in de Staatscourant.

DE STAATSSECRETARIS VAN LANDBOUW,
NATUURBEHEER EN VISSERIJ,
voor deze,
DE SECRETARIS-GENERAAL,

TOELICHTING BEHORENDE BIJ BESCHIKKING NBLF-92-3667

1. INLEIDING

Het beschermd natuurmonument "Groeve Driessen" ligt in de gemeente Bergen en grenst in het noordoosten aan de Duits-Nederlandse landsgrens en in het zuidwesten en -oosten aan het nationaal park in oprichting "De Hamert". Het gebied is ca. 29 ha groot en omvat een nog gedeeltelijk in exploitatie zijnde groeve ten behoeve van zand- en grindwinning. Het gebied bestaat uit bossages, cultuurgronden, onbegroeide bodem en kleine wateren en sloten. De groeve is van actueel en potentieel belang als (voortplantings)-biotoop van diverse amfibieënsoorten. Daarnaast heeft de groeve een directe hydrologische relatie met enkele vennen in De Hamert. Alle terreinen zijn particulier eigendom.

2. NATUURWETENSCHAPPELIJKE BETEKENIS EN NATUURSCHOON

2.1 Geologie, geomorfologie en waterhuishouding

Het afgegraven (cq. af te graven) gedeelte vormde het meest noordoostelijke voorkomen van de oude Rijnterrassen in Nederland. De ondergrond werd gevormd door pleistocene afzettingen van hoge zwak lemige zandgrindgronden, bedekt met holtpodzolgronden. Het maaiveld was oorspronkelijk gelegen op circa 25 m boven NAP. Het oorspronkelijke landschapsbeeld is door de ontgronding verdwenen. De wanden in het reeds afgewerkte gedeelte van de groeve bestaan uit glooiende hellingen met een maximale hellingshoek van 1 : 2 en zijn grotendeels beplant met bos. De hellingen in het nog in exploitatie zijnde gedeelte van de groeve zijn daarentegen zeer steil (tot 4 : 1) en onbegroeid en bestaan uit grof zand en grind. De dalbodem in de afgewerkte vlakke delen van de groeve ligt circa 6 m onder het oorspronkelijke maaiveld. De grondwaterstand is circa 1 m beneden de bodem van de groeve. De bodem bestaat van onder naar boven achtereenvolgens uit ongestoord moedermateriaal, onbruikbare specie, dekgrond en teelaarde, die vóór de ontgronding zijn verwijderd en later weer teruggezet. De groeve watert af op de Molenbeek via een duiker in de aarden wal aan de westzijde. Het grondwater in de groeve maakt deel uit van het regionale grondwater. Naast enkele poelen in de dalbodem van de groeve voedt het regionale grondwater onder andere enkele vennen in het nationaal park i.o. De Hamert. De ecologische waarde van de poelen en vennen wordt mede bepaald door de kwaliteit en de stand van het grondwater in de groeve. Overigens heeft recent onderzoek uitgewezen dat als gevolg van een geringe zuurbufferende capaciteit het water sterk is verzuurd, waardoor relatief hoge concentraties metaal-ionen worden aangetroffen. Daarnaast zijn

hoge waarden voor nitraat en sulfaat gemeten. Gedetailleerde gegevens daarover zijn vermeld in een hydrologische en bodemkundige studie, die door Staatsbosbeheer is uitgevoerd. Ten behoeve van de ontgrondingsactiviteiten wordt het terrein ter plaatse dieper ontwaterd. Het water wordt daarbij via speciaal voor dat doel aangelegde afwateringssloten naar elders in de groeve gepompt.

2.2 Flora en vegetatie

Gegevens over de flora en vegetatie van het beschermd natuurmonument zijn beperkt. Niettemin kan gezegd worden dat er momenteel geen grote floristische en vegetatiekundige waarde aan het gebied kan worden toegekend.

Dit wordt enerzijds veroorzaakt doordat de groeve nog voor een deel wordt geëxploiteerd, waardoor aanzienlijke delen van de bodem niet of met een pioniervegetatie (Kamille, Klaproos, e.d.) begroeid zijn. Anderzijds zijn inmiddels afgewerkte percelen in gebruik als weiland; deze graslanden behoren tot de Beemdgras-raaigrasweide, kenmerkend voor sterk beweide en zwaar bemeste weilanden. Op de afgewerkte steilwanden is een Eiken-berkenbos aangeplant. Het bos is zeer jong en nog éénvormig van structuur (leeftijd en stamdichtheid).

Vermeldenswaard is het voorkomen van Witbloemige waterranonkel in open water. Deze soort is kenmerkend voor een dynamisch milieu.

2.3 Fauna

De groeve biedt een geschikt milieu voor enkele amfibieënsoorten. In het gebied zijn de Kleine watersalamander, Kleine en Middelste groene kikker, Gewone pad en Bruine kikker algemeen en de Rugstreepad minder algemeen.

De populatie Rugstreepadden is regionaal van belang. Deze soort is gebonden aan een combinatie van de volgende terreintypen: (grof) zandige bos- en natuurgebieden als landbiotoop en meso- tot eutrofe wateren als voortplantingsbiotoop. De Rugstreepad heeft daarbij nog een voorkeur voor voortplantingswateren met een grote dynamiek, d.w.z. wateren die regelmatig droog vallen. Deze terreintypen zijn in of in de nabije omgeving van de groeve aanwezig. De geschiktheid van de groeve als biotoop voor de Rugstreepad wordt in belangrijke mate bepaald door de zand- en grindwinningsactiviteiten en wijze van afwerking.

Gegevens over het voorkomen van reptielen ontbreken.

Van de avifauna zijn recent onder andere de volgende soorten waargenomen: Oeverzwaluw (broedend), Torenavalk (broedend), Geelgors, Klapekster, Roodborsttapuit, Grasmus, Groene specht, Wulp, Boomvalk, Havik, Sperwer en Buizerd. De groeve is tevens van belang als fourageergebied voor vogels van het nabijgelegen natuurgebied De Hamert.

Van de zoogdieren zijn (sporen van) Bosmuis, Konijn, Haas, Egel, Bunzing, Das, Vos en Ree aangetroffen. Met name de laatstgenoemde 3 soorten zijn waarschijnlijk afkomstig uit De Hamert en gebruiken de groeve als fourageergebied.

Het beschutte klimaat in de groeve alsmede de aanwezigheid van

begroeide en vrijwel kale hellingen met een losse bodemstructuur zijn voor de insectenfauna van belang.

3. BEGRENZING

De begrenzing van de tot het beschermd natuurmonument behorende terreinen is zo gekozen, dat er in ecologisch, geomorfologisch en landschappelijk opzicht een onderling samenhangend geheel onder de werking van de Natuurbeschermingswet is gebracht. De begrenzing omvat alle percelen waarvoor Gedeputeerde Staten van de provincie Limburg een ontgrondingsvergunning (besluit BL-15931 d.d. 12 mei 1984) heeft verleend, alsmede een tweetal met bos begroeide percelen. Voor de exacte begrenzing wordt verwezen naar de bij de beschikking behorende kaart BN174.

4. BESCHERMING KRACHTENS ANDERE INSTRUMENTEN

4.1 Streekplan

In het op 4 maart 1982 door Provinciale Staten van Limburg vastgestelde Streekplan Noord- en Midden-Limburg wordt de groeve met omgeving aangeduid als "overwegend natuur en landbouw in onderlinge verwevenheid met waardevolle natuurwaarden."

4.2 Vigerend bestemmingsplan

In het op 22 juni 1980 door Gedeputeerde Staten van Limburg goedgekeurde Bestemmingsplan buitengebied van de gemeente Bergen komen binnen de begrenzing de volgende bestemmingen voor:

- agrarisch gebied met landschappelijke openheid (AGLO);
- houtopstanden;
- bosgebied 1;
- tuinbouwgebied.

Deze bestemmingen zijn niet specifiek gericht op instandhouding c.q. ontwikkeling van belangrijke natuurwetenschappelijke waarden en natuurschoon. De bestemming AGLO is een agrarische bestemming waarbij om visueel-landschappelijke redenen het aantal vestigingsmomenten voor agrarische bedrijven is beperkt. De bestemming houtopstanden en bosgebied 1 hebben (onder andere) instandhouding van de "landschappelijke, natuurwetenschappelijke en houtteeltkundige waarden" tot doel. De bestemming tuinbouwgebied, tenslotte, omvat gronden bestemd voor tuinbouwdoeleinden.

Het bestemmingsplan biedt de mogelijkheid bescherming te geven uit een oogpunt van ruimtelijke ordening. Deze bescherming beperkt zich tot schadelijke handelingen, die in ruimtelijk opzicht relevant zijn. De Natuurbeschermingswet strekt zich uit tot alle handelingen die schadelijk zijn voor de natuurwetenschappelijke waarden en het natuurschoon. Bovendien behelzen de regelingen, zoals die in een bestemmingsplan kunnen zijn opgenomen, "verbodsbepalingen" en geen "beheersbepalingen".

Artikel 14 van de Natuurbeschermingswet opent de mogelijkheid tot het vaststellen van een beheersplan, waarin ook het beheer kan worden geregeld voor het gehele beschermd natuurmonument of een gedeelte daarvan.

5. HUIDIG GEBRUIK

Bij besluit BL-15931 dd. 12 mei 1984 hebben Gedeputeerde Staten van de provincie Limburg op grond van de Ontgrondingenwet een ontgrondingsvergunning verleend voor het beschermd natuurmonument aan de Gebr. Buyssen B.V. te Horst. In 1986 is deze vergunning overgedragen aan de Fa. Driessen B.V. te Sevenum. Het noordoostelijk deel, inclusief de daar aanwezige hellingen, is conform de ontgrondingsvergunning afgewerkt. In deze vergunning zijn onder meer de volgende bepalingen voor afwerking van de groeve opgenomen:

- de steilwanden van de groeve mogen geen grotere hellingshoek hebben dan 1 : 2 en dienen zo snel mogelijk van een in het landschap passende beplanting voorzien te worden, overeenkomstig het advies van de Hoofdingenieur-Directeur Landinrichting Grond- en Bosbeheer in de provincie Limburg;
- op de als bouw- en weiland bestemde delen dient op het ontgronde terrein na egalisatie achtereenvolgens de verwijderde onbruikbare specie, dekgrond en tenminste 0.30 m teelaarde te worden teruggebracht; het geheel mag geen oneffenheden vertonen en dient over een diepte van 0.50 m te worden gewoeld, waarna het zo snel mogelijk in cultuur moet worden gebracht;
- het maaiveld dient na afwerking ten minste 1 meter boven de ter plekke hoogst bekende grondwaterstand te liggen.

De afgewerkte hellingen zijn beplant met overwegend loofhoutsoorten en worden niet of nauwelijks beheerd.

De afgewerkte delen van de dalbodem van de groeve worden landbouwkundig gebruikt. Het zijn (bemeste) weilanden, die begraasd worden met rundvee. Overigens was een deel van deze gronden recent nog in gebruik als maisakker. De afwateringssloten langs de weilanden wijzen op ontwatering van deze gronden ten behoeve van het landbouwkundige gebruik.

In het zuidoosten is de groeve momenteel nog in exploitatie voor zand- en grindwinning. Ten behoeve daarvan vindt ontwatering van de bodem plaats.

Het beschermd natuurmonument wordt niet bejaagd. Ook de jachtrechten zijn niet verhuurd.

De groeve is niet toegankelijk voor publiek.

6. GEWENST BEHEER

Het ligt in de bedoeling voor het beschermd natuurmonument beheersplannen ex artikel 14 van de Natuurbeschermingswet op te stellen. Bij de toekomstige inrichting en beheer zou de nadruk dienen te liggen op behoud, herstel en ontwikkeling van de natuurwetenschappelijke waarden, met name de amfibieën, avifauna

en andere bedreigde organismen. Daarnaast is het wenselijk dat de inrichting en het beheer worden afgestemd op de hydrologische relatie van het beschermd natuurmonument met het nationaal park i.o. De Hamert. Tevens zou bezien moeten worden of het beheer gekoppeld kan worden aan dat in De Hamert.

Gewenst zijn, globaal gezien, de volgende beheersmaatregelen.

6.1 Waterhuishouding

In de huidige situatie vormt de slechte waterkwaliteit van het grondwater en de poelen in de groeve een knelpunt. In het algemeen kan gesteld worden dat daardoor de voortplanting van verschillende amfibieënsoorten nadelig wordt beïnvloed.

Een mogelijk knelpunt vormt de ontwatering in de groeve ten behoeve van het landbouwkundige gebruik. Onder meer het eerdergenoemde hydrologische en bodemkundig onderzoek (zie paragraaf 2.1) zal moeten uitwijzen welke gevolgen dit heeft voor de waterstand van de poelen in de groeve en van de met verdroging bedreigde vennen in De Hamert.

Het verdient aanbeveling in het beheersplan ex artikel 14 van de Natuurbeschermingswet speciale aandacht te besteden aan het beheer van het (grond)water, waarbij mogelijkheden worden aangegeven om deze knelpunten op te lossen, onder meer gebaseerd op vorengenoemde studie.

6.2 Vegetatie en flora

Vanuit vegetatiekundige overwegingen is het wenselijk dat de cultuurgraslanden worden omgezet in half-natuurlijke schraalgraslandvegetaties. Deze graslanden zouden hoofdzakelijk laag en gevarieerd in structuur moeten zijn, dat wil zeggen met plaatselijk onbegroeide bodem en verspreid staande bomen en struiken, om tevens geschikte levensomstandigheden te bieden voor amfibieën.

Daartoe zou, mede in verband met de wenselijkheid van verbetering van de (grond)waterkwaliteit, het huidige agrarische gebruik moeten worden geëxtensiverd. Gestreefd zou moeten worden naar het achterwege laten van het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen, stoor- en meststoffen en dergelijke. Het gebruik van zulke stoffen heeft een nadelige invloed op het voorkomen en de voortplanting van diverse soorten amfibieën. De graslanden zouden bij voorkeur extensief begraasd dienen te worden (zie onder 8.3).

Natte zones in de gebiedsdelen met kwel zouden gehandhaafd dienen te worden.

De verdere ontwikkeling van struwelen en bosvegetaties zou in hoofdzaak beperkt moeten blijven tot de bovenzijde van de groeve en de afgewerkte steilranden. Het beheer zou zeer extensief moeten zijn.

6.3 Fauna

Gestreefd moet worden naar behoud en ontwikkeling van voor dit terreintype karakteristieke levensgemeenschappen, waarvan de amfibieën belangrijke representanten zijn.

Ten behoeve van het vóórkomen van amfibieën is het gewenst dat de groeve een open karakter heeft met een gevarieerde vegetatiestructuur: een kleinschalige afwisseling van open en gesloten vegetaties en kale plekken. Om deze gewenste toestand te realiseren zal het noodzakelijk zijn de vegetatiesuccessie in (grote delen van) de graslanden tegen te gaan. De meest gunstige resultaten zijn te verwachten van hetzij een extensief maaibeheer, hetzij van extensieve beweiding. Extensieve beweiding verdient de voorkeur, omdat in dat geval een grotere ruimtelijke variatie in bodem en vegetatie ontstaat als gevolg van verschillen in graas- en betredingsintensiteit. Met name voor de Rugstreeppad is het voorkomen van onbegroeide bodem in enige omvang van belang.

Verder is het ten behoeve van het vóórkomen van amfibieën gewenst dat enkele poelen worden aangelegd. Poelen zouden eens in de ca. 6 jaar moeten worden opgeschoond.

Ten behoeve van het vóórkomen van Oeverzwaluwen is het gewenst dat in de groeve steile, onbegroeide hellingen aanwezig zijn als nestgelegenheid.

7. RECHTSGEVOLGEN

De toepassing van de Natuurbeschermingswet is gericht op de instandhouding en het herstel van de aanwezige natuurwaarden en het natuurschoon. In het algemeen kan worden gesteld dat het sinds jaar en dag in het beschermd natuurmonument bestaande grondgebruik in zijn huidige omvang en intensiteit, behoudens de hierna genoemde uitzonderingen, zonder vergunning op grond van de Natuurbeschermingswet kan worden voortgezet. Desalniettemin is het gewenst om het gebruik en beheer van het beschermd natuurmonument meer te richten op behoud, herstel en, waar mogelijk, ontwikkeling van de natuurwaarden van het gebied.

De rechtsgevolgen van de aanwijzing zijn vastgelegd in de artikelen 12 t/m 17 van de Natuurbeschermingswet. De belangrijkste van deze rechtsgevolgen worden in deze paragraaf weergegeven.

7.1 Rechtsgevolgen ex artikel 12

Ingevolge artikel 12 van de Natuurbeschermingswet moet voor handelingen die schadelijk zijn voor de natuurwetenschappelijke betekenis of ontsierend zijn, een vergunning worden aangevraagd. De vergunningplicht als vermeld in artikel 12 geldt niet alleen voor handelingen binnen het beschermd natuurmonument, maar is in beginsel ook van toepassing op handelingen daarbuiten indien deze

schadelijk zijn voor de in het beschermd natuurmonument aanwezige waarden. Behoudens bijzondere gevallen, waarmee in dit verband handelingen worden bedoeld die de in de beschikking genoemde wezenlijke kenmerken van het beschermd natuurmonument aantasten, zal de aanwijzing evenwel geen gevolgen hebben voor het huidige gebruik en beheer van het aanpalend gebied.

Het aanvragen van een vergunning dient krachtens artikel 13, eerste lid, van de wet per aangetekende brief te geschieden. De aanvraag moet worden gezonden aan het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij (Directie Natuur, Bos, Landschap en Fauna, Postbus 20401, 2500 EK te 's-Gravenhage).

De in artikel 12 bedoelde verbodsbepalingen zijn voor een ieder van kracht.

Het is niet mogelijk op voorhand precies aan te geven welke handelingen al dan niet vergunningplichtig zijn. In de eerste plaats hangt dit samen met de gevarieerde opbouw van het beschermd natuurmonument. In de tweede plaats kunnen handelingen in aard en intensiteit sterk verschillen. Gezien het grote aantal verschillende mogelijkheden dat zich kan voordoen, zal van geval tot geval moeten worden vastgesteld of een vergunning al dan niet is vereist.

Omdat het voor de betrokkenen vaak moeilijk is om een en ander zelf te beoordelen, wordt aangeraden in voorkomende gevallen de Consulent Natuur, Bos, Landschap en Fauna in Limburg van het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij te raadplegen. Deze zal uitsluitend kunnen geven over de vraag of het al dan niet noodzakelijk is een vergunning aan te vragen (zie voor adres paragraaf 8 Inlichtingen).

Om de gedachten enigszins te bepalen wordt hierna een aantal voorbeelden gegeven van handelingen, die gelet op de te verwachten schadelijke effecten aan een vergunning gebonden zullen zijn.

Het is een niet-limitatieve opsomming :

- Bouwen in de zin van artikel 1 van de Woningwet;
- plaatsen of aanleggen van voor verblijf geschikte - al dan niet aan hun bestemming onttrokken - voertuigen, caravans, kampeerauto's of tenten;
- planten van bomen of struiken;
- vellen, rooien, snoeien, kappen, branden of anderszins beschadigen van hout- of struikgewas of ruigte;
- berijden of stallen van voertuigen of bromfietsen, anders dan voor het agrarisch of bosbouwkundig gebruik of het natuurbeheer;
- beoefenen van buitensporten (motorsport, modelvliegtuigsport, fietscross, countrycross, houden van wedstrijden of racen met motorrijtuigen of bromfietsen);
- leggen of aanbrengen van ondergrondse of bovengrondse leidingen, constructies, installaties of apparatuur;
- opslaan, storten, bergen of deponeren van al dan niet afgedankte of aan hun oorspronkelijk gebruik onttrokken voorwerpen, stoffen of producten;
- aanleggen of verharderen van wegen, paden, banen of parkeergelegenheden of het aanbrengen van andere oppervlakteverhardingen;

- ontgronden, bodemverlagen, ophogen en egaliseren, voorzover dit niet gebeurt in het kader van de door Gedeputeerde Staten van Limburg op 12 mei 1984 verleende ontgrondingsvergunning;
- verrichten van handelingen, welke wijziging van de waterhuishouding of (grond)waterstand beogen of ten gevolge (kunnen) hebben, zoals het graven, verbreden, verdiepen, verleggen of dichten van watergangen, het aanleggen van kunst- en drainagewerken en de aanleg van waterlossingen, plassen of vijvers, of het vergroten of dichten daarvan;
- scheuren en/of frezen of diepploegen van grasland of andere verstoringen van het bodemprofiel, ontginnen van moerassige laagten of van bos;
- het gebruik van bestrijdingsmiddelen, groei- of stoorstoffen en van organische of anorganische meststoffen;
- beweiden van bos;
- begrazing;
- uitoefenen van de jacht;
- aanbrengen of inrichten van recreatieve voorzieningen, zoals caravan- of kampeerterreinen, lig- of speelweiden, lig- of speelstranden, picknickplaatsen, dagcampings etc.

In het algemeen geldt dat het sinds jaar en dag bestaande grondgebruik in zijn huidige vorm en intensiteit niet als schadelijke handeling in de zin van artikel 12 van de Natuurbeschermingswet zal worden opgevat en mitsdien zonder vergunning mag worden voortgezet. Hierbij wordt met name gedacht aan het tot nu toe gevoerde agrarisch beheer en de ontgroning in het kader van de eerdergenoemde ontgrondingsvergunning.

Tevens is geen vergunning vereist voor handelingen welke zijn voorzien in een beheersplan ex artikel 14 van de Natuurbeschermingswet.

7.2 Rechtsgevolgen ex artikel 14

Volgens artikel 14 van de Natuurbeschermingswet kan de Minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, in overeenstemming met de eigenaar en gebruiker, telkens voor een periode van ten hoogste drie jaar voor een beschermd natuurmonument of een gedeelte daarvan een beheersplan vaststellen, dat het behoud of het herstel van het natuurschoon of de natuurwetenschappelijke waarden ten doel heeft. Ingevolge het derde lid van artikel 12 van de wet is voor in het beheersplan opgenomen handelingen geen vergunning vereist. Daarnaast brengt het beheersplan met zich, dat de eigenaar en de gebruiker duidelijkheid verkrijgen over de handelingen die zouden moeten worden nagelaten in verband met het behoud van de kwaliteiten van het beschermd natuurmonument. Aan de betrokkenen kan een vergoeding worden toegekend voor de uit het beheersplan voortvloeiende kosten of lasten, die redelijkerwijs niet of niet geheel voor hun rekening behoren te komen.

7.3 Rechtsgevolgen ex artikel 16

Ingevolge artikel 16 van de Natuurbeschermingswet is het verboden een beschermd natuurmonument te verontreinigen, daarin planten, bloemen of takken uit te steken, te plukken, af te snijden of te vervoeren, dieren te verontrusten, te vangen of te doden of zulks te pogen of in het algemeen daarin schade aan de natuur toe te brengen. Dit artikel is met name gericht op bezoekers en geldt niet voor de eigenaar en de gebruiker en hun huisgenoten, onverminderd het bij de artikelen 12 en 14, derde lid, bepaalde. Voorzover men handelingen verricht die het gevolg zijn van de uitvoering van een overeenkomst welke men (met eigenaar of gebruiker) is aangegaan vóór de aanwijzing als beschermd natuurmonument geldt dit verbod niet.

De Minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij kan van dit verbod ontheffing verlenen (artikel 16, tweede lid).

Met behulp van dit artikel is het mogelijk op te treden tegen het eventueel verrichten van schadelijke handelingen door bezoekers.

8. INLICHTINGEN

De Consulent Natuur, Bos, Landschap en Fauna van het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij is gaarne bereid alle gewenste inlichtingen te verstrekken.

Het kantoor van de Consulent in de provincie Limburg is gevestigd aan de Slachthuisstraat 71, 6041 CB Roermond. Postadres: Postbus 965, 6040 AZ Roermond. Telefoon: 04750 - 96777.